

onda

Quadern de debat

Número 83 - gener 2001 - 600 pta - 3,61 euros

▶▶ El català,
una llengua
per a Europa



CATALÀ LLENGUA EUROPEA

Tenim una llengua que ens identifica oferiu-la demanau-la



El Consell de Mallorca

ofereix ajuts econòmics

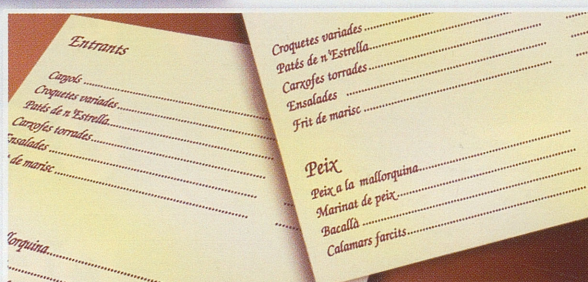
i assessorament lingüístic

als empresaris per a la

retolació dels establiments i l'edició

de material imprès (factures, albarans,

bosses, cartes de menú...) en català.



Per a més informació i assessorament:

Servei de Normalització Lingüística

Via Roma, 1 - 07012 Palma - Telèfon: 971 22 91 48 - Fax: 971 71 70 66

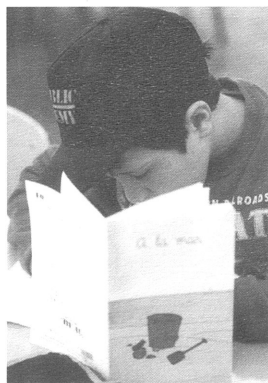
4 hemeroteca i editorial

5 informe

Repicant a l'Eurocambra.
Paula Fluxà i Tomeu Martí.

11

Viure en català a Europa.
Gina Garcías Sansaloni.



16

La batalla del convenciment.
Entrevista a Joan Melià, per Maria Ferrer.



22

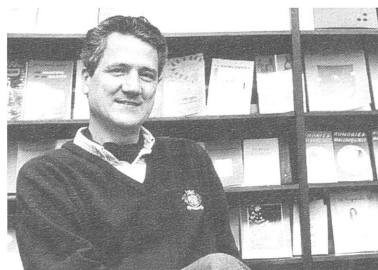
Una llengua i una cultura minoritzades.
Entrevista a Rosa Maria Calafat, per Antoni Oliver.



28

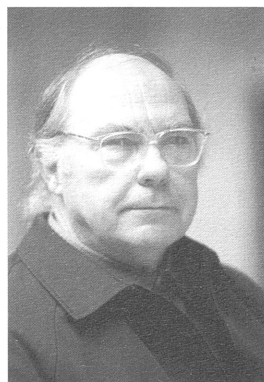
El carrer, en català.

Taula Rodona amb Francesc Bujosa, Francesc Quetglas, Maria Muntaner i Àngel Pujol, per Magdalena F. Mulet.



34

El gran es menja el petit.
Entrevista a Xesc Moll, per Magdalena Cortès.



40

La segona esquizofrènia de la llengua.
Entrevista a Gabriel Barceló, per Constanza Forteza.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 83, gener 2001

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabruna (economista).
Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

L'envit de la Lletra de Convit

Amb el mateix afany que fa cent anys engrescà mossèn Antoni Maria Alcover (Manacor 1862-Palma 1932) a fer el màxim esforç per a la consolidació de la llengua catalana, avui set institucions de les Balears s'han unit perquè el català pugui afrontar el repte de sobreviure al risc d'uniformització que provoca la desaparició de les fronteres, la concentració del poder, el domini de les cultures hegemòniques, la submissió als llen-guatges de les noves tecnologies.

"Amb molt de pit, molt de seny i molt de suc al cervell" Antoni Maria Alcover va escriure fa cent anys la Lletra de Convit. Va ser una crida a tota la gent de les Balears, de Catalunya, del País Valencià, del Rosselló i de la Cerdanya, perquè participassin a la tasca minuciosa i perseverant de reunir els centenars de milers de mots que constitueixen l'inventari de la llengua catalana per al gran Diccionari català-valencià-balear. No era només un propòsit de sistematització allò que l'animava, sinó, sobretot, un afany de supervivència.

El mateix sentiment és el que ha unit ara la Universitat de les Illes Balears, l'Institut d'Estudis Catalans, l'Institut Joan Lluís Vives, el Bisbat de Mallorca, la Fundació Mossèn Alcover, la Societat Arqueològica Lul·liana i l'Obra Cultural Balear. Aquestes institucions han signat una nova Lletra de Convit en la qual proclamen la constitució d'organismes permanents de coordinació entre els països de llengua catalana, el reconeixement de la comunitat lingüística i cultural catalana en condicions igualitàries respecte de les altres cultures del món, i el compromís explícit de totes les empreses i les entitats per normalitzar l'ús del català.

1901-2001

Cent anys: dues lletres de convit, dues lletres de Batalla –en expressió de Pere Rosselló Bover– amb el mateix objectiu: "La nostra convocatòria vol implicar la població en general, perquè faci habitual l'ús de la llengua catalana", ha dit el rector Llorenç Huguet. Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear, ha anunciat un programa d'activitats per commemorar el centenari, que culminaran el 6 de maig a la Diada per la Llengua. El bisbe de Mallorca ha emfatitzat que "avui se'ns convidava a dur a terme un treball necessari, urgent i apassionant". "Junts per la llengua!", subratllen els Joves de Mallorca per la Llengua. Noves expressions per a un mateix projecte, encara inassolible: el que mossèn Alcover signava fa cent anys amb aquestes paraules: "La bona voluntat, el bon sentit, l'entusiasme, en el servei d'una idea noble, alta, desinteressada, com la del diccionari que anam a emprendre, són una força imponderable, són unes grans palanques, són uns factors de gran potència: els sobra virtut per obrir camins per dins males petges les més inaccessibles, per aplanar les muntanyes més altes i agullonades, per tirar ponts damunt els barrancs més amples i més fondos, per decantar tots els obstacles, per vèncer fins i tot els impossibles." (Antoni Ma Alcover. Lletra de Convit. 1901).



Alemany.

Alemany ha estat prior de Lluc durant set anys, temps en què Lluc potencià el seu paper no només de cor espiritual de Mallorca, sinó també de llum cultural. El primer de gener el bisbe de la diòcesi, Teodor Ubeda, va realitzar la tradicional pujada al santuari, acte que aprofità per fer conèixer el canvi que, segons la informació d'*Última Hora*, s'hauria produït a petició de l'antic prior per "motius personals".

LA LLEI DEL COMERÇ, A LA FI

El nou any ens ha dut, també, una nova Llei de comerç o, de moment, un Projecte de Llei dictat per afavorir la petita i mitjana empresa davant de les grans superfícies. Així almenys es desprèn de les declaracions fetes pel vicepresident del Govern, Pere Sàmpol. Però, a més a més, com destacava el *Diari de Balears* el text proposa contribuir a la normalització lingüística.

Un dels aspectes més nous és, precisament, l'obligatorietat que tindrà qualsevol botiga amb més de cinc empleats d'atendre el públic en català si així ho requereix el client. D'aquesta manera es podrà garantir el dret dels consumidors de les Illes de poder comunicar-se en la seva llengua.

Ara, com a mínim, un de cada cinc dependents haurà de saber expressar-se en català.



VAQUES CADA PIC MÉS BOGES

Com informa *El Mundo - El Día de Baleares* la situació de fora vila és cada pic més greu. Coincidint amb la festivitat de Sant Antoni, la patronal agrària ASAJA va fer conèixer l'existència de, com a mínim, 1.500 vedells a les ramaderies mallorquines que no tenen sortida a causa de la psicosi provocada per les vaques boges.

Els ramaders demanen la intervenció de les administracions públiques. Però tornar la confiança als consumidors serà difícil. Per sort a les Illes Balears no s'ha donat cap cas d'aquesta malaltia, però les seves conseqüències sobre el mercat pesen de tal manera que moltes ramaderies es podrien veure abocades a la fallida.

UN SANT SEBASTIÀ POLÈMIC

Potser poques vegades un Sant Sebastià hagi estat tan polèmic com aquest del 2001. Ja va començar durant la Festa de l'Estendard on es magnificà un incident ocorregut al tradicional homenatge a Jaume I quan alguns independentistes tiraren ous a l'escenari per protestar contra la presència d'una bandera espanyola.

Més enllà d'això, les festes –des de Nadal a Sant Sebastià– s'han envoltat de crítiques, crítiques a la política cultural i crítiques, també, a la política urbanística. Fins i tot el batle, Joan Fageda, va haver de reconèixer en el seu discurs, com titulava el *Diari de Mallorca*, que "la ciutat creix massa" i que "ha de ser més habitable".

És evident que Palma perd habitabilitat, com ha perdut la sensibilitat necessària per fer una bona política cultural.



Una expedició de "Joves de Mallorca per la Llengua" a Brussel·les reclama el reconeixement ple del català

Prop de setanta joves de les Balears amb la motxilla a l'esquena, ompliren el passat mes de novembre un avió directe a Brussel·les per reivindicar davant el Parlament Europeu el ple reconeixement del català com a llengua de la

Unió. Pertanyen a Joves de Mallorca per la Llengua, el destacament juvenil de l'Obra Cultural Balear. ONA ha obert aquestes pàgines als seus afanys i al relat d'aquest viatge, ple d'anècdotes i de conviccions profundes.

Repicant a l'Eurocambra

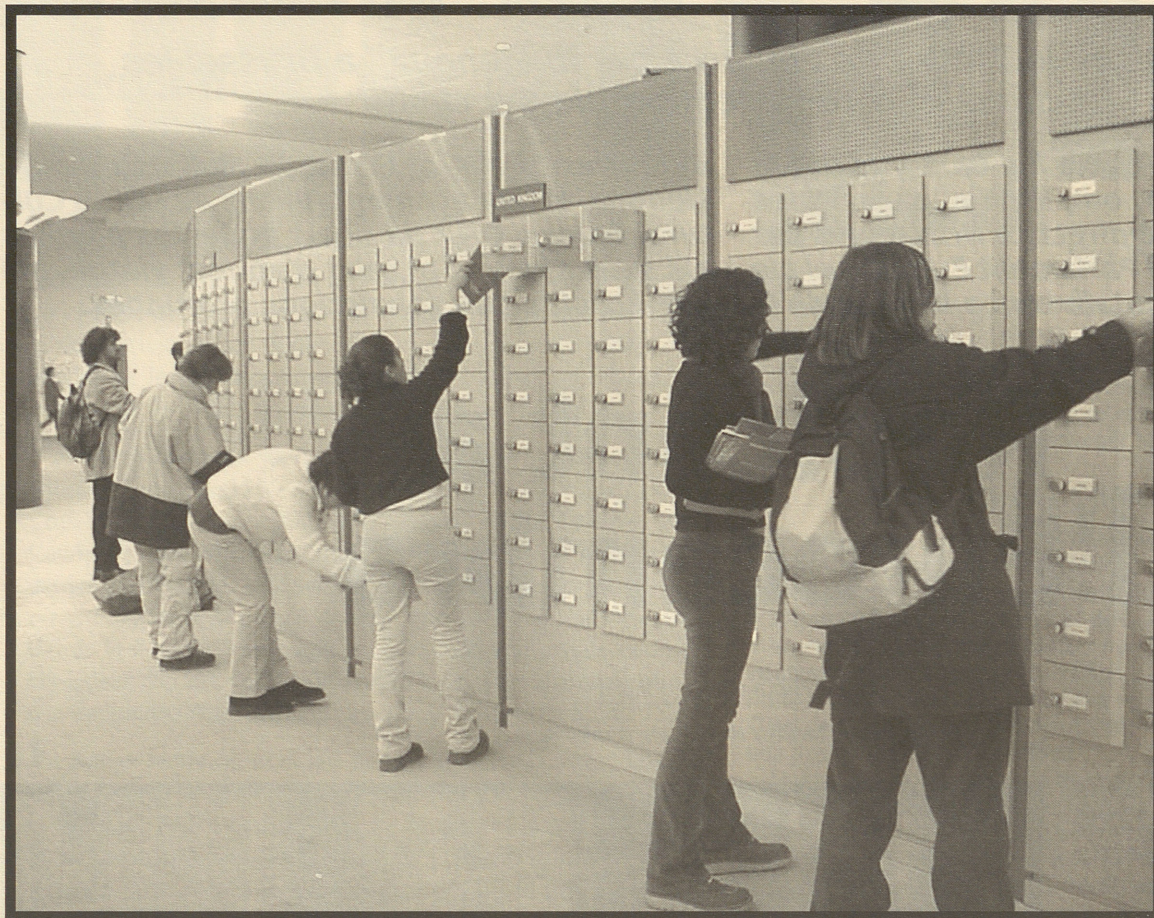
Paula Fluxà i Tomeu Martí

Fotografies: Joves de Mallorca per la Llengua.

Amb més de sis anys d'èxits a l'esquena, i prop de 2.000 voluntaris amb un objectiu clar i amb ganes de fer feina, la Plataforma Joves de Mallorca per la Llengua va proposar-se aquestes darres-ries de segle i de mil·lenni tirar endavant una campanya per defensar la llengua catalana al cor d'Europa. En uns moments en què el poder de les institucions europees afecta cada vegada més la política lingüística, semblava oportú traslladar les reivindicacions de la plataforma juvenil més enllà de les institucions il·lenques o estatals. La culminació d'aquesta campanya es materialitzà quan una setantena de joves de Mallorca, Eivissa i Menorca es desplaçà a Brussel·les per conèixer de prop la realitat de les institucions europees i per fer arribar al Parlament Europeu la discriminació que pateix el català a Europa respecte de llengües similars quant a nombre de parlants. Després de quatre dies d'intensa activitat, els joves tornaren a casa amb la satisfacció d'haver complert els objectius.



Joves de Mallorca per la Llengua dugueren la seva reivindicació al Parlament Europeu.



Una quinzena de voluntaris de Joves de Mallorca per la Llengua repartiren a les bústies dels més de sis-cents europarlamentaris un llibret explicatiu de la història i situació actual de la llengua catalana.

Des de la Comissió Permanent de Joves de Mallorca per la Llengua, que és el màxim òrgan de decisió de la Plataforma, es va pensar que el darrer trimestre del 2000 era un bon moment per llançar una campanya en favor d'un major reconeixement per a la llengua catalana per part de les institucions europees. Aquesta decisió venia reforçada per la reflexió que el continu augment de poder de les institucions europees afecta cada vegada més la política lingüística. Però sobretot per alguns fets de plena actualitat, com la celebració en aquelles dates de la Cimera de Niça, on s'aprova la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, embrió de la futura Constitució Europea, en la qual, tot i que en l'origen de la seva elaboració figurava un respecte a la diversitat de llengües que hi ha a Europa, finalment el Parlament Europeu va suprimir qualsevol referència a les llengües. Una altra qüestió que venia a reforçar la idoneïtat de la campanya era la declaració de l'any 2001 com a Any Europeu de les Llengües, a iniciativa de la Comissió Europea, amb l'objectiu de promoure l'estudi dels idiomes arreu d'Europa i el seu coneixement. Entre els objectius d'aquest Any destaca el de fomentar la riquesa del multilingüisme i de la diversitat cultural. Aquest programa anirà dirigit a les llengües oficials a la Unió Europea (només són

onze) i, en tot cas, es deixa en mans dels estats la decisió d'incloure'n hi més.

Una vegada presa la decisió de posar en marxa la campanya, calia decidir les accions que la vertebrarien. En aquest sentit, la iniciativa principal va ser la d'organitzar un desplaçament de voluntaris de la Plataforma a la capital europea, Brussel·les. També se cercà l'adhesió de totes les institucions il·lenques i es va promoure la venda d'una quarantena de litografies realitzades pel pintor Menéndez Rojas per ajudar a finançar la campanya.

El desplaçament, que per motius tècnics i, sobretot, econòmics, només podia incloure setanta voluntaris, tenia diversos objectius. D'una banda, i en primer lloc, calia conèixer de prop les institucions europees, ja que malgrat vagin guanyant influència en la nostra vida diària, gairebé cap ciutadà de les Balears no coneix quines són exactament aquestes institucions i, encara menys, quines són les seves competències.

D'altra banda, calia fer arribar al Parlament Europeu la situació de discriminació que pa-

teix el català respecte de llengües similars quant a nombre de parlants. Situació que a partir de l'ampliació de la Unió Europea cap als països de l'Est, s'agreuja. D'enguà que llengües com el lituà (amb un milió i mig de parlants), juntament amb una desena més de llengües, han demanat la seva oficialitat, la situació de no-oficialitat del català ha esdevingut més paradoxal encara.

Per posar de manifest tots aquests fets, però també per denunciar la delicada situació del català a les Illes Balears davant els eurodiputats i per fer arribar els suggeriments de Joves de Mallorca per la Llengua als principals representants que poden incidir en el futur de la nostra llengua, es va preparar una estada de quatre dies a Brussel·les amb un atapeït programa d'entrevistes i d'activitats per intentar aprofitar al màxim el desplaçament.

L'EXPEDICIÓ A BRUSSEL·LES

El viatge de Joves de Mallorca per la Llengua es va fer els dies 29 i 30 de novembre i l'1, 2 i 3 de desembre, coincidint amb la darrera sessió plenària del Parlament Europeu de l'any 2000.

El primer dia, els voluntaris de la Plataforma visitaren l'oficina del Centre Balears Europa a la capital belga, on els rebé el màxim responsable del centre, Antoni Costa, i també una sèrie de joves becaris que hi treballen i que els mostraren les instal·lacions de l'"ambaixada balear a Europa". La conclusió

extreta d'aquesta visita i de les entrevistes realitzades amb els joves becats és que les institucions públiques (des dels ajuntaments fins al Govern) i també les associacions cíviques, aprofiten poc les possibilitats que ofereixen els programes europeus.

Després de la visita i de recuperar les forces amb un senzill pisco-labis ofert pel Centre Balears Europa, els voluntaris se n'anaren cap als albergs on s'allotjarien durant l'estada a terres belgues. Calia

**ELS AVENÇOS DE LA
TRADUCCIÓ AUTOMÀTICA
ELIMINEN ELS
OBSTACLES PERQUÈ EL
CATALÀ TAMBÉ SIGUI
UNA LLENGUA DE
TREBALL DE LA UNIÓ
EUROPEA.**



Representants de la plataforma juvenil es reuniren amb l'eurodiputat Pere Esteve.

anar a dormir prest ja que a l'endemà els esperava una llarga i dura jornada.

El segon dia d'estada a Brussel·les va ser, sens dubte, el més intens, ja que era el dedicat a les reunions i visites a les institucions de la UE.

A les nou en punt del matí, el gruix de l'expedició, més de seixanta joves, abillats amb uns impermeables fets per a l'ocasió, amb el lema de la campanya imprès en català i en anglès a l'esquena, se situava davant l'entrada de la faraònica seu del Parlament per repartir uns díptics on s'explica en tres idiomes (anglès, francès i català), l'estat actual de la llengua catalana. El full va gaudir de l'habitual acollida desigual. Hi havia qui el recollia amb simpatia i seguia el seu camí mentre el llegia amb atenció, hi havia qui indignat el retorna-

ELS JOVES VISITAREN L'OFICINA EUROPEA DE LES LLENGÜES MENYS USADES, QUE VEHICULA LES ORGANITZACIONS DE DEFENSA DE LES LLENGÜES MINORITZADES.

va, perquè no estava escrit en alemany i fins i tot hi hagué qui el rebutjà, com l'eurodiputada Rosa Díez.

Els voluntaris de la Plataforma també desplegaron dues grans pancartes on es reclamava en anglès i català el reconeixement del català. Els acompanyaven tres xeremiers que amb el so atàvic dels seus instruments despertaren l'atenció de la multitud d'europarlamentaris, funcionaris i visitants que arribaven a aquella hora. Algunes de les voluntàries també feren una rotllana i es posaren a ballar jo-

tes i boleros, cosa que despertà l'admiració de més d'un. Tot són maneres d'espolsar-se el fred.

Mentre, dins del Parlament, diversos representants de Joves de Mallorca per la Llengua es reunien amb polítics del més alt nivell europeu, que en general acolliren càlidament els mallorquins.

LES EUROENTREVISTES

La primera entrevista va ser amb Vitaliano Gemelli, president de la Comissió de Peticions del PE, que té la funció d'estudiar les denúncies de qualsevol ciutadà europeu que se senti discriminat per l'actuació d'alguna administració. Els joves mallorquins li lliuraren tota la documentació sobre un cas recent de discriminació, patit per un jove mallorquí, al qual el Jutjat d'Instrucció número 10 de Palma no li permeté declarar en la llengua pròpia de

Mallorca. La resposta de l'eurodiputat italià no podia ser més encoratjadora: es comprometé que la comissió que presideix i que fa pocs mesos havia rebutjat una petició de l'eurodiputat anticatalanista del PP, Aleix Vidal Quadras, sobre la presumpta discriminació del castellà a Catalunya, admetria a tràmit el cas presentat per Joves de Mallorca per la Llengua.

La segona de les reunions va ser amb l'eurodiputada gal·lesa, Eluned Morgan, presidenta de l'Intergrup de Llengües Minoritàries del Parlament Europeu. Els representants de la Plataforma explicaren a Morgan la situació de la llengua catalana a Mallorca i li suggeriren la possibilitat que l'intergrup que ella presideix visiti Mallorca durant el 2001.

També es va fer una reunió amb l'eurodiputada sueca Cecilia Malmström, que ha estat una de les ponents de la Carta de Drets Fonamentals de la UE. Amb Malmström els representants de l'associació mallorquina acordaren promoure una conferència europea sobre llengües amb un nivell intermedi de parlants (llengües amb devers deu milions de parlants), tot aprofitant la propera presidència sueca de la Unió.

Acte seguit, tots els components de l'expedició mallorquina assistiren a la breu xerrada sobre el funcionament de la UE que els varen fer a la Sala East del Parlament Europeu, José Luis Linazasoro, secretari general del Partit Democràtic dels Pobles i Mikel Irujo, president dels Joves de l'Aliança Lliure Europea. Tant Linazasoro com Irujo expressaren la seva preocupació pel fet que la pròxima ampliació de la Unió farà disminuir la representació de les cultures i de les nacions sense estat a les institucions europees. L'anècdota la protagonitzaren els guardes de l'edifici que retingueren el flabiol a un xeremier.

L'EUROPARLAMENT

Després d'aquesta xerrada es va poder seguir durant una hora el desenvolupament d'una sessió parlamentària. Així, els joves mallorquins pogueren veure en viu les imatges repetides multitud de vegades per la televisió dels eurodiputats mentre debaten i escolten les intervencions a través dels cascs de traducció simultània o mentre prenen part en votacions a mà alçada.

Posteriorment, els joves lliuraren a l'eurodiputat Pere Esteve una proposta de Pregunta parlamentària dirigida a la Comissió Europea sobre la situació i protecció del català a partir de la nova ampliació de la UE.

Ja després de dinar, un grup format per una quinzena de voluntaris entrà de nou al Parlament per tal de dipositar a totes i cada una de les bústies (a la de Vidal Quadras també) dels més de sis-cents eurodiputats un llibret, editat per a l'ocasió, en el qual s'explica breument la història i la realitat actual de la llengua catalana.

Seguidament, l'expedició de joves mallor-



La campanya **Català, llengua europea**, impulsada per Joves de Mallorca per la Llengua, va poder comptar amb la col·laboració d'un dels pintors més destacats del panorama artístic illenc. Josep Manuel Menéndez Rojas donà a la Plataforma juvenil un total de quaranta litografies d'una sèrie de cent exemplars per contribuir al finançament de la campanya europea.

La iniciativa obtingué excel·lents resultats: quan feia menys d'una setmana que s'havien posat a la venda, s'exhauriren tots els exemplars. D'aquesta manera, els voluntaris de la Plataforma no hagueren de pagar la totalitat dels costos del desplaçament i de l'estada de quatre dies a la capital europea.

quins visità l'Oficina Europea de les Llengües Menys Usades, que es dedica a recopilar tota la informació sobre les llengües europees minoritzades i a vehicular cap a les organitzacions de defensa i promoció d'aquestes, tota

la informació sobre legislació i programes d'ajuts econòmics que promouen les institucions europees.

Malgrat que el cansament ja es començava a notar en la majoria d'integrants de la dele-

gació mallorquina, el cert és que encara hi va haver forces per mantenir una animada conversa amb els encarregats de l'oficina: un bretó, un irlandès i un membre de la minoria sueca de Finlàndia. La conversa derivà cap a la situació de les seves respectives llengües.

"XEREMIADA" GALAICOMALLORQUINA

La intensa jornada va acabar amb una festa al Centre Gallec de Brussel·les que, en principi havia de ser amenitzada per xeremiers mallorquins, però a la meitat de la seva actuació arribaren alguns gaiters gallecs, que de manera gairebé espontània s'afegiren a la festa. El trull es va allargar fins a hores temeràries segons els canons horaris europeus.

El tercer dia es va dedicar a conèixer de prop la realitat de la llengua i de la cultura flamenques, a estudiar el seu model lingüístic i també a visitar les institucions pròpies de Flandes.

De fet, aquest era un altre dels objectius del viatge: aprofitar la peculiar situació lingüística de Bèlgica -estat on es parlen tres llengües, però on hi ha tres regions totalment monolingües i una altra zona bilingüe- per conèixer l'experiència d'associacions per la promoció de la llengua flamenca.

Al matí hi hagué dues reunions amb representants del Comitè per la Llengua Flamenca, que explicaren els problemes que té actualment la seva llengua, que si bé gaudeix d'oficialitat exclusiva en la majoria del seu territori, a la zona bilingüe, que és la regió de Brussel·les, es troba en retrocés, ja que la majoria d'immigrants (que representen un 40% de la població) s'integren en llengua francesa.

ELS AGERMANATS

Les reunions serviren per establir llaços de col·laboració entre les dues organitzacions de defensa de la llengua, i també hi hagué intercanvi d'experiències i d'adreces entre estudiants mallorquins (pertanyents a l'associació estudiantil CEPC) i estudiants flamencs.

El migdia serví per dinar del picnic de l'alberg o d'un pita a un carrer del centre de la ciutat ple d'establiments que ofereixen les més pintoresques versions d'aquesta menjua àrab. Però també serví per passejar per la Grand Place, fer-se fotos devora del Maneken pis, o fer un cafè al bar Le Roy d'Espagne, un establiment que demostra els mals records que deixaren els espanyols al seu pas per Flandes.

A l'horabaixa, el grup de Joves de Mallorca per la Llengua visitaren el Parlament flamenc, situat en un edifici ple de simbolisme de l'harmonia entre la lluita per la identitat i l'internacionalisme. Al mateix Parlament, els joves tingueren l'oportunitat d'entrevistar-se amb l'exeurodiputat i actual diputat al Parlament flamenc, Willy Kuijpers, un dels més veterans lluitadors en favor de les llengües minoritzades

2.000 joves per la llengua catalana

P.F. i T.M.



Joves de Mallorca per la Llengua.

Tot i que la mitjana d'edat de la seva Comissió Permanent no arriba als vint anys, la Plataforma Joves de Mallorca per la Llengua ha demostrat tant en les seves anàlisis com en les seves campanyes una maduresa més que notable i una coherència i continuïtat en la seva trajectòria de gairebé set anys, poc habituals en una associació estrictament juvenil.

De fet, la Plataforma no ha aturat de créixer en nombre de voluntaris (actualment en té prop de 2.000) i en capacitat organitzativa, i ha anat encadenant activitats multitudinàries (basta recordar els Correllengua de 1995, 1996 i 1999 i els Acampallengua de 1997, 1998 i 2000) amb campanyes encaminades a augmentar la presència de la llengua catalana en tots els àmbits de la societat, tot parant especial atenció en aquells àmbits més directament relacionats amb el jovent.

Dins aquesta línia d'accions i campanyes, plantejades sempre en positiu (les campanyes sempre són "en favor de..." i mai "en contra de...") els Joves de Mallorca per la Llengua han promogut mobilitzacions dirigides a l'activitat comercial, a les activitats de lleure i també a les institucions: ajuntaments de Calvià, Son Servera i Palma; Govern balear, Administració de l'Estat, i en definitiva, dirigides a qualsevol interlocutor que tenguí competència o poder sobre la llengua catalana.

I és en aquesta dinàmica on s'insereix la campanya dirigida a les institucions europees que amb el lema "català llengua europea" du a terme actualment aquesta plataforma juvenil.

Aquesta campanya recull el testimoni de la que va organitzar a finals de la dècada dels vuitanta el moviment cívic Crida a la Solidaritat i durant la qual es varen recollir 100.000 signatures per demanar que el català fos reconegut pel Parlament Europeu com a llengua oficial europea. La campanya de la Crida no va obtenir el seu objectiu, tot i que va servir perquè els europarlamentaris d'aleshores atorgassin un status intermedi a la llengua catalana, que bàsicament consisteix que tots els tractats de la Unió Europea són traduïts a aquesta llengua i a més, els catalanoparlants es poden dirigir a les institucions europees en llur llengua pròpia.

Malgrat això, el greuge comparatiu amb llengües com el finès, el suec o el danès, que amb menys parlants que el català gaudeixen de plena oficialitat al si de la Unió, continua clamant al cel.

d'Europa i autor d'un important informe del Parlament Europeu que, al seu moment, significà un suport fonamental per a les llengües europees no oficials i per a les aspiracions del català d'esdevenir llengua oficial de la UE.

Kuijpers, que departí amb els joves mallorquins durant més de tres hores, es declarà favorable que totes les llengües europees gaudeixin del mateix status i afirmà que avui en dia això no representaria cap problema tècnic, gràcies als avenços que ha registrat la traducció automàtica.

Els joves mallorquins, tant amb els contactes mantenguts amb les associacions flamenques com amb la xerrada de Kuijpers, tingueren l'oportunitat de conèixer de primera mà els avenços que s'han aconseguit per a la normalització del flamenc a Bèlgica.

CERCAVILA A LA CIUTAT DE LOVAINA

A la nit, el Casal dels Països Catalans de la ciutat flamenca de Lovaina havia preparat una

Denúncia a la Comissió de Peticions del Parlament Europeu

La denúncia presentada per Joves de Mallorca per la Llengua davant la Comissió de Peticions del Parlament Europeu fa referència a un cas recent de discriminació lingüística que es va produir al Jutjat d'Instrucció núm.10 de Palma el dia 10 de novembre del 2000 a les 11:00 hores.

La denúncia relata com un jove va voler realitzar la seva declaració en català. Al jutjat li digueren que podria declarar en català en aquell moment però que la transcripció seria en castellà, a la qual cosa el jove contestà que volia que la transcripció fos escrita en la mateixa llengua en què declaràs. Per aquest motiu va ser citat per a un altre dia, mentre que un company seu que declarà en castellà, ho pogué fer el mateix dia.

Dia 23 de novembre, el jove va tornar al jutjat, allà li llegiren els seus drets i començà la declaració, de manera que tot el que deia la secretària se li traduïa del castellà al català per una intèrpret i tot el que ell deia era traduït del català al castellà per la ma-

teixa intèrpret. En finalitzar la declaració se li preguntà si tendria algun inconvenient a signar la declaració, a la qual cosa va respondre que si estava escrita en la llengua amb què havia declarat no hi hauria cap inconvenient per part seva. La declaració, però, estava transcrita en castellà, per tant, com que no estava escrita en la llengua en la qual el jove l'havia realitzada, que a més és la llengua pròpia de Mallorca i és oficial, aquest es va negar a signar-la.

Cal recordar que l'article 11 de la Llei de normalització lingüística diu:

1. Dins l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, tots els ciutadans tenen dret a poder dirigir-se a l'Administració de Justícia en la llengua que estimin convenient d'usar, i no se'ls pot exigir cap classe de traducció. Per altra banda, aquest fet no pot representar retard en la tramitació de les seves pretensions.
2. Pel que fa a la llengua, totes les actuacions,

documents, escrits, realitzats o redactats en català, són totalment vàlids i eficaços davant els tribunals i els jutjats de les Illes Balears. En tot cas, els interessats tenen dret a ser assabentats en la llengua que elegeixin.

3. El Govern de la Comunitat Autònoma ha de promoure, d'acord amb els òrgans corresponents, la progressiva normalització de l'ús de la llengua catalana en l'Administració de Justícia a les Illes Balears.

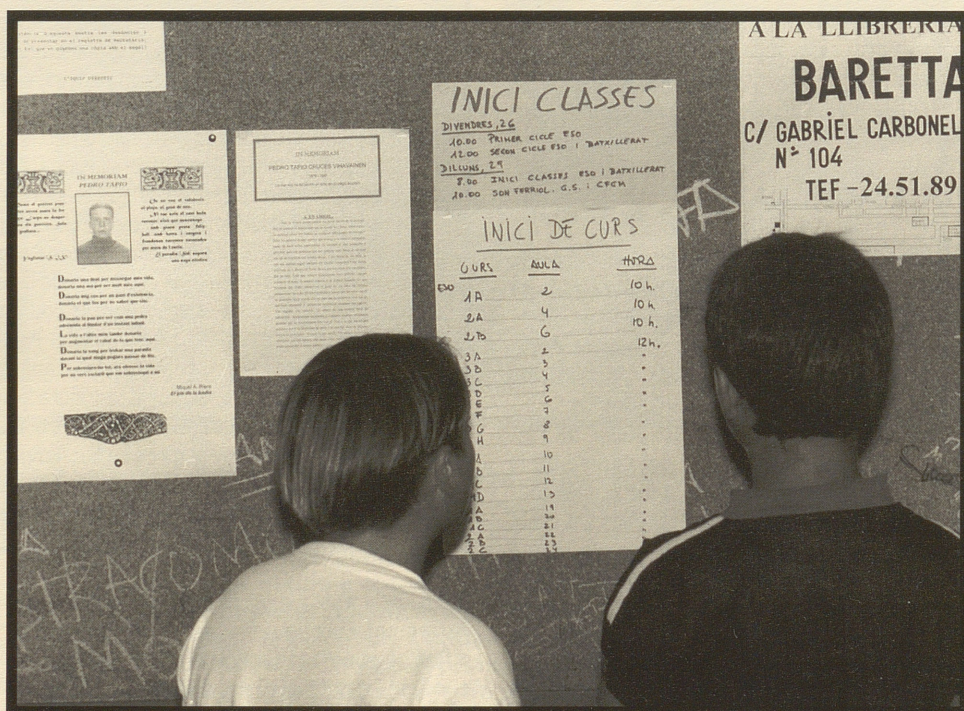
I també que l'article 2.3 de la mateixa llei diu que:

"Les manifestacions en llengua catalana, en forma oral o escrita, pública o privada, produeixen plens efectes jurídics i de l'exercici d'aquest dret no pot derivar cap requeriment de traducció ni cap exigència dilatòria o discriminatòria".

festa a un bar de la localitat. La festa es va desenvolupar dins el local durant gairebé una hora, però després, aprofitant que no plovia, es va improvisar un cercavila pels carrers de la ciutat i a alguns encara els quedaven ganes de repartir díptics. Lovaina és una ciutat on resideixen devers 30.000 persones, més de la meitat de les quals són estudiants. És a una hora en tren de Brussel·les. Alguns dels joves, en arribar a la capital encara continuaren la marxa...

El quart dia es va dedicar a visitar la bellíssima ciutat de Bruixes i, a part de fer turisme, els joves mallorquins pogueren conèixer una ciutat monolingüe flamenca, però amb un gran impacte d'altres llengües a causa de la seva dedicació al turisme. Uns passejaren a peu de part a part de la ciutat, altres pujaren a les cabrioles turístiques o passejaren amb les barques pels canals de la ciutat. Altres s'estimaren més llogar bicicletes i anar fins als afores de la ciutat, a veure de prop els típics molins holandesos.

Finalment, dia 3 de desembre, l'expedició mallorquina tornava cap a Palma amb la satisfacció d'haver assolit tots els objectius plantejats abans de partir. Tothom era conscient de l'èxit aconseguit i prova d'això era que, malgrat els quatre dies d'esgotadora activitat, tots els joves lluïen en arribar a Son Sant Joan un preciós somriure al rostre.



La normalització de la llengua entre el jovent, una eina bàsica.

EL 2001, EN QUÈ SE CELEBRA L'ANY EUROPEU DE LES LLENGÜES,
EL CATALÀ RECLAMA LA PROTECCIÓ DE LA UE

Viure en català a Europa

Gina Garcías Sansaloni

"En nom de tots els catalanoparlants, per deure de civisme, per fidelitat al nostre poble, per una total identificació amb els drets humans, individuals i col·lectius, no deixarem d'insistir en la dignitat que mereix la nostra llengua com totes les altres llengües del món. També la nostra llengua és europea i sense la nostra llengua o amb la nostra llengua marginada, Europa no seria totalment possible." Amb aquesta apassionada declaració d'amor i d'intencions, la Plataforma de Joves de Mallorca per la Llengua tancava el manifest que va lliurar a Brussel·les a cada un dels sis-cents vint-i-cinc membres del Parlament Europeu el passat mes de novembre, en un gest que va ser la culminació de l'expedició festivoreivindicativa que durant tres dies l'organització va fer al cor d'Europa.

Amb aquest manifest, prop de vuitanta joves mallorquins han reprès la tenacitat que 100.000 catalanoparlants segellaren amb les seves signatures el 13 d'octubre del 1987, quan lliuraren al president del Parlament Europeu la petició expressa que el català fos declarat llengua oficial de la Unió Europea. Ara que la Unió Europea ha declarat el 2001 Any Europeu de les Llengües, la demanda és més exigent: que el català es declari llengua de treball de la Unió Europea.

Raons no els falten, i es poden resumir en una: és necessari protegir amb tots els mitjans possibles una llengua que ara per ara ocupa el setè lloc de la Unió Europea quant a nombre de parlants i el tret-

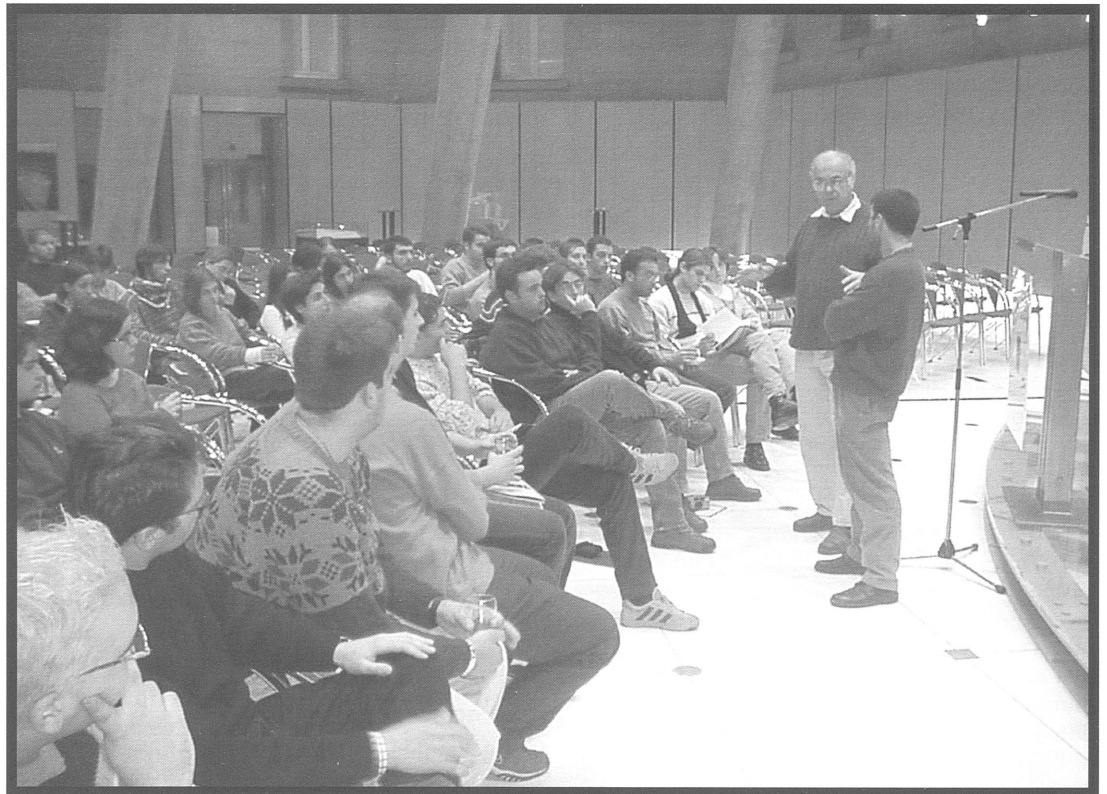
zè al conjunt de tota Europa, però que, segons les previsions dels experts, paradoxalment pateix un risc greu de morir en el termini de dues o tres generacions.

LA SETENA LLENGUA DE LA UNIÓ EUROPEA

El català és avui, encara, una llengua consolidada. Segons dades de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, si es té en compte el nombre d'habitants dels territoris on és oficial

(Catalunya, País Valencià, Illes Balears i Andorra) el català, amb 10,8 milions d'usuaris, és la tretzena llengua d'Europa, per davant del portuguès (10,3 milions d'usuaris), del grec (10,2), del txec (10,2), del bielorús (10,2), del suec (9,3), del búlgar (8,8), del croat (5,6), del finès (5,4) i del danès (5,2) (vegeu quadres adjunts)

A més, segons la mateixa font, el català ocupa el setè lloc en el rànquing de llengües de la Unió Europea, per davant del portuguès, del grec, del suec, del finès i del danès.



Els Joves de Mallorca per la Llengua durant la visita a Brussel·les.

Els experts afirmen sense triomfalismes: "El català no és una llengua minoritària". I donen xifres: el parlen almenys cinc vegades més ciutadans que el gal·lec o l'occità, quinze vegades més que l'euskera, cinquanta vegades més que el bretó, cent vegades més que el cors.

Però els experts també adverteixen: el seu futur és incert, l'ús del català a les institucions europees és tímid i es redueix a alguns textos fonamentals i informatius, així com als programes lingüístics de la Unió. Espanya encara no ha ratificat la Carta Europea sobre llengües minoritàries aprovada fa més de dos anys per la Unió Europea, que conté mesures de potenciació del català. I al carrer, a aquest espai de més de deu milions d'habitants, altres llengües el substitueixen a l'activitat econòmica, a la vida quotidiana, i sobretot, als jocs infantils i a les col·les juvenils.

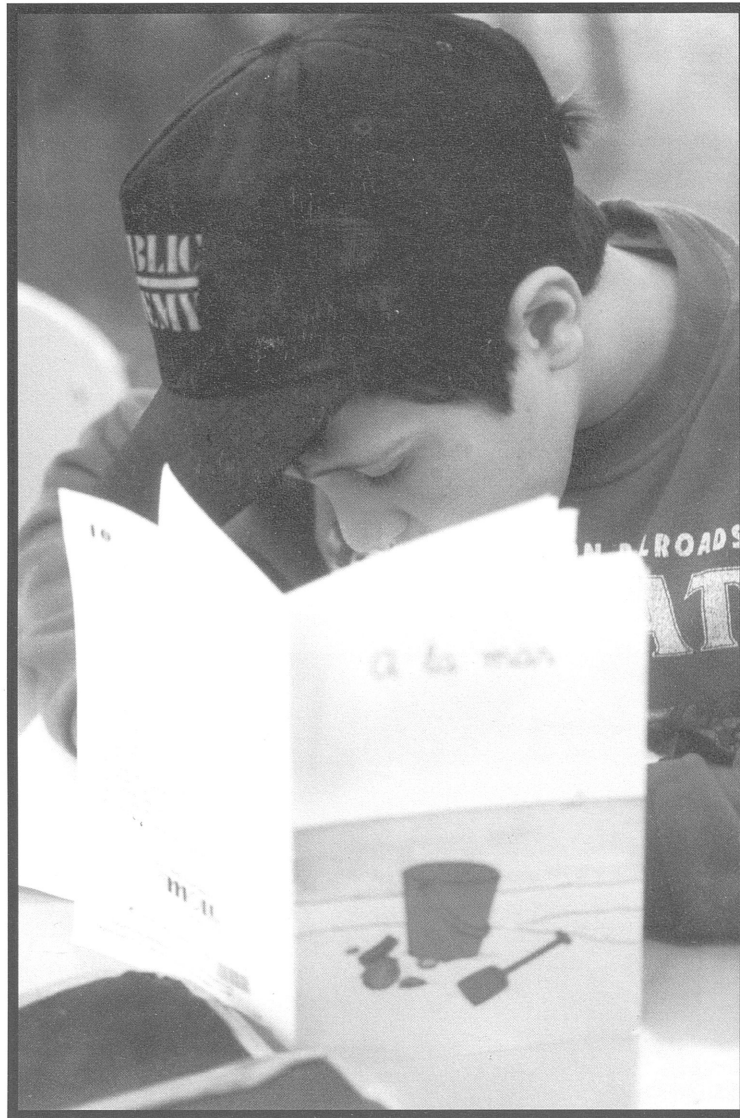
EN SITUACIÓ DESIGUAL

Nascut de l'evolució del llatí després de la caiguda de l'Imperi romà, a una zona que va des de Les Corberes (França) fins als límits del riu Llobregat de Barcelona, al conjunt de la Unió Europea, el parlen ara tres de cada cent ciutadans, i a l'espai teòric de 10,8 milions d'habitants on aquesta llengua està implantada, el parlen habitualment vuit milions de persones.

El català té la més alta consideració a Andorra, on és la llengua d'Estat. A Espanya els estatuts d'autonomia de tres comunitats, Catalunya, el País Valencià i les Balears, l'han consagrat com a cooficial, i la comunitat d'Aragó es planteja el seu reconeixement. A més, a Itàlia compta amb un reconeixement cultural a la ciutat de l'Alguer, de Sardenya. En canvi al Rosselló de França, on també es parla, no gaudeix de cap caràcter oficial. A cada un d'aquests llocs, les institucions actuen sobre la llengua de manera desigual. La història i l'acció governamental han provocat situacions diferents:

Catalunya

Segons recull l'informe rebut pels diputats europeus de mans dels joves mallorquins, a Catalunya la comprensió del català és pràcticament generalitzada (94%) i, segons el cens del 1991, prop del 70% de la població el parla. La política de nor-



malització lingüística a Catalunya, impulsada per llei el 1983, ha permès -segons els seus responsables- una important recuperació del català en els camps més diversos.

País Valencià

A València, un cens del 1991 indica que quasi un 50% de la població (dos milions de persones) sap parlar el català, mentre que un 74% l'entén. La Llei de l'ús i d'ensenyament del valencià (1983) divideix el territori autònom en onze districtes de llengua castellana i vint-i-tres de llengua catalana. Es preveu un progrés net a l'àmbit educatiu i en els mitjans de comunicació, especialment a la ràdio i a la televisió; en canvi, a l'Administració pública i especialment en el món econòmic, l'ús del català continua sent deficitari.

Catalunya Nord

A l'anomenada Catalunya Nord, es calcula que el nombre de catalanoparlants arriba a 140.000 persones, un 50% de la població, i hi ha diferents organitzacions

que s'ocupen de la promoció del català, especialment en el sector educatiu. El municipi de Perpinyà, on s'editen diverses publicacions periòdiques en català, n'és el pioner.

A l'Alguer, prop del 40% de la població parla català (18.000 persones). L'Estatut Municipal del 1991 conté mesures a favor de la promoció i difusió de la llengua.

LES COMUNITATS ESPANYOLES, EN LA MILLOR SITUACIÓ

La Constitució espanyola, els estatuts d'autonomia i les polítiques lingüístiques actives que se'n derivaren, han consolidat a Espanya el català com a vehicle de comunicació i d'expressió i difusió cultural, a un nivell que no s'ha aconseguit a cap altre estat de la Unió Europea.

Les lleis de normalització lingüística aprovades pels governs autonòmics de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears a meitat dels anys vuitanta (1987 en el cas de les Ba-

lears) han servit per assegurar l'ensenyament de la llengua a les escoles, fer-la oficial a la universitat, instaurar-la a les institucions, i situar-la dins el ventall dels mitjans de comunicació.

A les Balears la televisió pública en va ser la pionera, quan RTVE creà, fa ara vint-i-un anys, el Centre Territorial a les Illes Balears, que des del primer dia va emetre íntegrament en català, en català estàndard, resistint -a vegades en unes condicions d'injustificable solitud- les pressions i les crítiques d'alguns sectors de la població afectats de l'històric analfabetisme de la seva pròpia llengua i d'arrels culturals. A la ràdio i a la televisió públiques l'han seguit altres emissores de ràdio i canals de televisió, alguns diaris, i els han acompanyat un nombre creixent de publicacions periòdiques en la nostra llengua.

Al conjunt de les comunitats de parla catalana, l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) mostra ara amb orgull el potencial d'aquest objectiu: agrupa 106 revistes de periodicitats di-

verses i temàtiques molt variades, amb una mitjana de difusió conjunta de més de 700.000 exemplars mensuals i amb una audiència estimada de devers 2,5 milions de lectors. A través dels mitjans de comunicació en català tot es pot llegir i escoltar en la nostra llengua: informació general, política, cultura, publicacions dedicades al públic infantil i juvenil, a l'excursionisme, a la moda, la decoració, als viatges, als esports, a la pedagogia, a la religió... A més, milers de títols s'editen cada any en català i es representen anualment una trentena d'obres de teatre.

A la Universitat de les Illes Balears, segons dades recollides al número 2 de la revista *Badalls*, editada per la Coordinadora d'Estudiants dels Països Catalans, un 41% dels estudiants que han entrat aquest curs a la UIB, varen elegir fer les proves d'accés en català, un percentatge que quasi duplica el de fa només vuit anys. I quasi un 40% de les tesis doctorals també s'elaboraren en català.

EN PROCÉS DE LLATINITZACIÓ

Però l'obstinació no ha arribat amb tanta força al carrer.

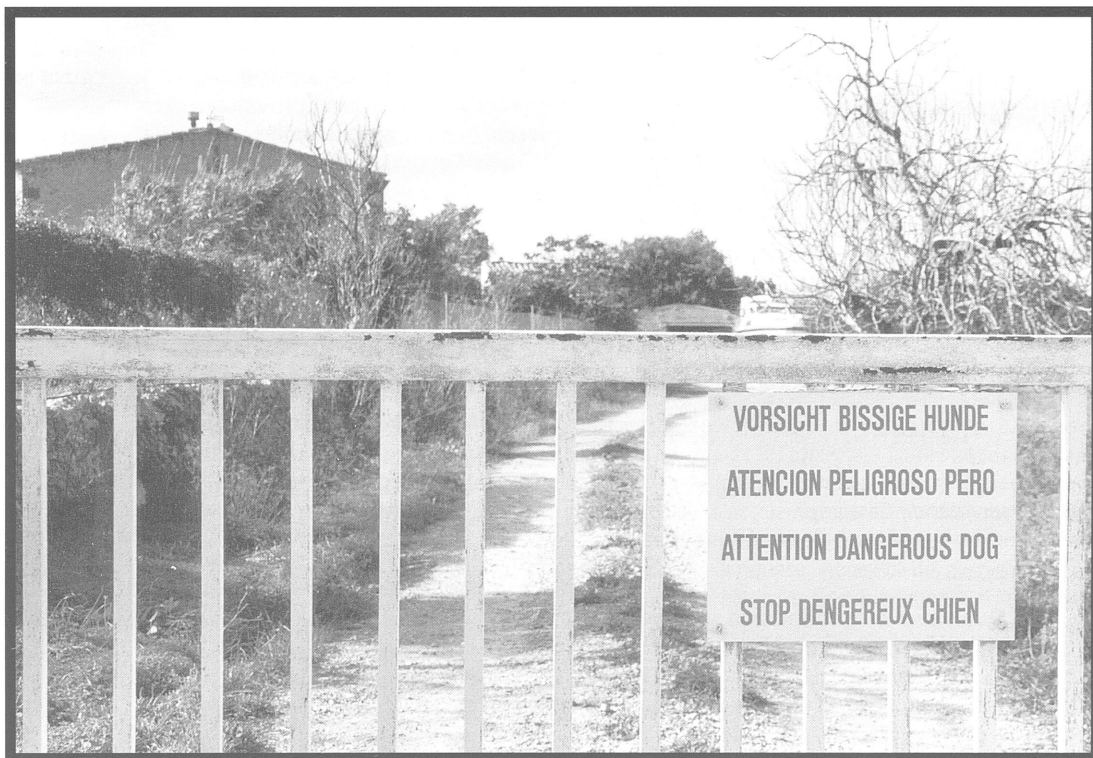
Els experts adverteixen que s'està generant una disglòssia de caràcter contrari a la que provocà el primer franquisme -quan privà l'ús social del català- un nou perill, que anomenen "llatinització", i que consisteix a reproduir l'esquema diglòssic que va afectar el llatí des de l'edat mitjana fins a pràcticament el segle XIX, en què només era "llengua de cultura".

Ja ho havia avançat Josep Maria Llompart el 1987, (tal com transcriu Joan F. López Casanovas a l'Informe econòmic i social de les Balears, 1999 editat per "SA NOSTRA"): "El català va guanyant posicions (...) ha assolit la categoria d'idioma oficial, comença a usar-se amb caràcter preferent a la vida pública, avança molt lentament -però avança- en els mitjans de comunicació, és present a les escoles, en els instituts, a la universitat (...) Però, a mesura que guanya posicions com a llengua alta, en va perdent com a llengua baixa. ¿Quin és avui l'idioma vehicular emprat majoritàriament a les Illes Balears pels joves, pels escolars, pels estudiants, en les seves relacions quotidianes, tant si són de família castellano-parlant com si són de família catalano-

parlant? ¿Quina és la llengua que (...) sembla oferir més atractius per a aquests cercles de joventut? Per comptes d'aquells pares que parlaven en castellà als fills, ¿ens trobam ara, com abans ja he apuntat, amb uns fills que parlen castellà als pares? ¿Quin és avui, a les Illes Balears, i molt concretament a Palma, l'idioma que tendeix a predominar al carrer?...". (J.M. Llompart: "Vint-i-cinc anys de llengua i de cultura 1962-1987" Les Illes d'Or. Ed. Moll 1991).

A les Balears aquest fenomen s'ha agreujat a causa d'un procés d'immigració impensable llavors, que ja ha superat

Segons l'anàlisi que sobre aquesta enquesta va fer l'Obra Cultural Balear "les expectatives socials sobre l'ús de la llengua, en alguns aspectes, són superiors a la realitat. El 72% dels enquestats pel CIS considera que a l'ensenyament obligatori el català ha de ser la llengua vehicular a com a mínim en la meitat de les matèries". Aquesta xifra està molt per damunt del que es dona en la realitat, i sobretot en el passat més recent, quan només el 5,3% dels enquestats manifestà que a l'escola estudiaren només en català i un 8,2% que estudià majoritàriament en aquesta llengua.



Les Balears, una societat multilingüe que no empra la seva llengua ni per prohibir.

oficialment les cent mil persones -el Nord i el Sud retrobats aquí, uns per viure millor, altres per sobreviure- que pot accentuar dramàticament els temors que tretze anys enrere expressava el poeta.

LLENGUA CULTA VERSUS LLENGUA POPULAR

A les Balears és molt superior el percentatge de gent que entén i parla el català que el d'aquells que el saben escriure. Però, paradoxalment, és més optimista la previsió del futur del català com a llengua de cultura que com a llengua d'ús social.

Segons una enquesta del Centre d'Investigacions Sociològiques d'octubre del 1998 un 93% dels ciutadans entén el català. Un 72% el parla. Un 56% el sap llegir i un 31% l'escriu.

Així, l'optimisme popular davant la fortalesa del català xoca amb el pessimisme dels experts. Els enquestats opinen majoritàriament que l'ús del català es mantindrà o augmentarà, una idea que s'oposa a la que tenen els estudiosos de la situació lingüística de les Balears, i que es manifesta en el fet comprovat que a les Balears no és necessari ni tan sols entendre el català per integrar-se perfectament a la vida social.

LA INFLUÈNCIA MIGRATÒRIA

Tot i que les Balears són ara l'espai on el català és en més bona situació, sona una advertència, que reprèn una altra vegada els temors de Josep M. Llompart: "La conservació del català a les Balears és fruit d'una inèrcia, i no d'una convic-

Classificació de les llengües d'Europa per nombre de parlants (en milions de persones):

	Llengua	Parlants
1	Alemanys	100
2	Rus	95
3	Francès	65
4	Anglès	63
5	Italià	58
6	Ucranià	58
7	Espanyol	39,2
8	Polonès	39
9	Romanès	26
10	Neerlandès	22,1
11	Hongarès	14
12	Serbi	12
13	Català	10,8
14	Portuguès	10,3
15	Grec	10,2
16	Txec	10,2
17	Bielorús	10,2
18	Suec	9,3
19	Búlgar	8,8
20	Croat	5,6
21	Finès	5,4
22	Danès	5,2

Font: Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

ció. (...) Qualsevol entrebanc que sorgeixi, per petit que sigui, en podria trencar la inèrcia". I en efecte, els canvis demogràfics que s'han produït en els darrers deu anys amenacen l'ús del català a la vida ciutadana. Amb una de les taxes de natalitat més baixes del món, el creixement vegetatiu de les Balears és pràcticament nul. El creixement demogràfic, en canvi, ha estat d'un 12,3% entre el 1991 i el 1998. Els nous residents del nord d'Europa i la immigració africana -magribí i subsahariana- han causat un augment de la població calculat en més de 100.000 persones, la immensa majoria de les quals han comprovat que "no necessiten" conèixer el català per viure aquí. Als municipis turístics com Calvià, Palma, Eivissa, Santa Eulària i Son Servera, l'ús del català minva espectacularment, però també als nous nuclis residencials en què s'han convertit alguns pobles del Pla, del Raiguer o de la Serra Nord de Mallorca.

Un estudi realitzat pel catedràtic Pere Salvà a partir d'enquestes realitzades a les urbanitzacions residencials mallorquines, i publicat al número 103 de la revis-

ta *El Mirall*, relata que la població alemanya resident a l'illa no mostra cap interès per conèixer la nostra llengua ni la nostra cultura: "Han reedificat un conjunt de xarxes socials que no contribueixen gaire a una situació d'integració i/o aproximació cultural. El nou resident alemany pot prescindir del coneixement de la llengua catalana (i fins i tot de la castellana) per viure a les Illes. (...) Sols un 10% declara conèixer àmpliament la nostra cultura (...). El seu aïllament és prou elevat i l'aconsegueixen gràcies a les possibilitats de gaudir de publicacions periòdiques en la seva llengua així com amb l'accés de programes específics a les televisions locals (o) les dels seus països d'origen contactades per satèl·lit". Pere Salvà no gosa encara fer previsions sobre l'actitud d'integració lingüística dels més de 10.000 immigrants africans que ja hi ha censats a Mallorca: "és un procés molt recent que necessita de l'establiment d'estratègies de formació, informació i conscienciació envers la nostra identitat cultural."

El català, la setena llengua de la Unió Europea en nombre de parlants (en milions d'habitants)

	Llengua	Parlants
1	Alemanys	91,7
2	Francès	62,5
3	Anglès	61,9
4	Italià	57,2
5	Espanyol	39,2
6	Neerlandès	22,1
7	Català	10,7
8	Portuguès	10,3
9	Grec	10,2
10	Suec	9,3
11	Finès	5,4
12	Danès	5,2

Font: Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

UNA SITUACIÓ DE RISC

"Un bon dia, el 2001, en algun racó del món morirà un home o una dona grans i amb ells morirà també una llengua", escriu Steve Connor a *The Independent*. El cap de la secció científica d'aquesta publicació recorda que només hi ha devers 250 llengües que comptin amb més d'un milió de parlants, que només n'hi ha mil que comptin amb una sintaxi, una gramàtica i un vocabulari documentat, que altres 6.000 tenen menys de 100.000

usuaris. Que cada dues setmanes mori una llengua.

Perquè el català no mori, cent mil catalans varen demanar fa tretze anys al Parlament Europeu el reconeixement oficial del català com a llengua europea. Prop d'un centenar de joves mallorquins ho han tornat a fer ara. A les Balears han estat tretze anys cap a la incertesa. Perquè en aquest termini entre la mateixa petició de dues generacions diferents, els representants de les institucions autonòmiques, de les entitats ciutadanes i els estudiosos han coincidit a donar el mateix crit d'alarma: que avisa que en dues o tres generacions el català pot ser una llengua tan "normal" i tan morta com és ara el llatí.

Potser aquest temor, compartit per altres deu llengües dins Europa, sigui la causa perquè precisament ara el Parla-

El català no és una llengua minoritària

Llengua	Parlants (en milers)
Cors	125
Bretó	180
Frisó	400
Friulà	400
Gaèlic	508
Basc	780
Sard	1.300
Occità	2.138
Gallec	2.590

Català 10.700.000 parlants

Font: Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

ment Europeu declari el 2001 Any Europeu de les Llengües. El Centre Balears Europa ha penjat a la seva pàgina web la convocatòria que la Unió Europea ha fet perquè es presentin projectes que contribueixin a despertar la consciència sobre la riquesa de la diversitat lingüística del continent. Al pessimisme de la intel·ligència el succeeix l'optimisme de la voluntat. El català és la denovena llengua més usada a la xarxa virtual. Les noves tecnologies poden contribuir a salvar-la. A l'Europa dels vint-i-set estats, Microsoft podria fer possible, a través de virtuosos programes de traducció simultània, que tots s'expressassin en la seva pròpia llengua, que totes fossin llengües oficials de treball. La tasca al carrer haurà de ser més tenaç. L'objectiu, el més ambiciós de la història d'aquest poble: que a l'aldea globalitzada continuï sent possible viure en català.

Compromís per la llengua

El conseller d'Educació i Cultura, Damià Pons, i els consellers de Cultura dels consells insulars, Fanny Tur (Eivissa i Formentera), Josep Portella (Menorca) i Maria Antònia Vadell (Mallorca) varen signar a Menorca un compromís per la llengua. L'acte tengué lloc en el marc de la primera reunió de l'any 2001 de tots els consellers de cultura de les Illes, celebrada el dia de Sant Antoni a Menorca.

Aquest és el contingut del compromís:

"Enguany coincideixen dos esdeveniments que tenen una relació positiva molt directa amb l'objectiu de fer avançar el procés de recuperació lingüística del nostre país. En primer lloc, el Parlament Europeu ha declarat el 2001 Any Europeu de les Llengües, amb la finalitat d'incrementar la conscienciació sobre la riquesa de la diversitat lingüística en la Unió Europea, fomentar el coneixement personal de diversos idiomes i divulgar els avantatges que comporta. En segon lloc, l'any 2001 fa cent anys que Antoni Maria Alcover va publicar en el Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana la Lletra de Convit, una invitació oberta a tothom a col·laborar en l'elaboració del que aleshores, com indica l'autor, necessitava la llengua catalana per assegurar-ne el futur: l'elaboració d'un diccionari comú, que recollís la riquesa lingüística de totes les terres de parla catalana; de fet, però, aquesta Lletra de Convit representarà el punt de partida de la normativa lingüística actual, perquè, a part d'assolir l'objectiu de publicar el Diccionari (1926-1962), va desencadenar la consegüent celebració del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), que ell presidí, i la creació de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1911), de la qual va ser el primer president.

Des de la nostra responsabilitat en el Govern de les Illes Balears i en els consells insulars volem aprofitar aquesta coincidència per renovar públicament el compromís, en el doble sentit que ens assenyalen les dues celebracions, de potenciar l'ús i el coneixement de la llengua catalana. Per una banda, la dimensió interna representada per la Lletra de Convit, en el sentit de fer per la llengua catalana el que més necessita per tenir assegurada la pervivència en el futur, restituir-li la plenitud de funcions socials en el conjunt de la nostra comunitat, que li corresponen com a llengua pròpia. Per altra banda, la dimensió externa coincidint amb els objectius de l'Any Europeu de les Llengües, en el sentit d'estimular-ne el coneixement fora del nostre territori i entre les

persones procedents d'altres indrets que viuen amb nosaltres i fomentar la presència i reconeixement en les institucions estatals i europees a què pertanyem.

Aquest compromís exigeix, a les institucions que l'assumeixen, l'aprofundiment de la coherència lingüística en les seves actuacions i en les dels seus representants, accions de foment del coneixement i l'ús de la nostra llengua en tots els sectors i àmbits de la societat i l'impuls d'un medi social que faci possible que, en català, es pugui viure amb normalitat i plenitud a les Illes Balears i que, alhora, faciliti als ciutadans procedents d'altres indrets el procés d'integració. Però, especialment per la coincidència de les dues celebracions,enguany també pot ser indicat per dedicar esforços a fer créixer la percepció social de l'enorme riquesa que, per al conjunt de la humanitat, suposa la diversitat cultural i lingüística del nostre planeta, de la importància que té, en múltiples sentits, per a la nostra societat el manteniment de la llengua catalana i de l'enriquiment personal que comporta l'aprenentatge d'altres llengües.

Es necessari també, en la línia d'aquest compromís, establir acords amb les institucions de la resta dels territoris que compartim la mateixa llengua, perquè unint esforços i recursos serà més factible garantir-ne la pervivència; i, alhora, exigir als altres nivells de govern (Estat i Unió Europea) el compromís corresponent que permeti assegurar el manteniment de la diversitat lingüística dels territoris que en fan part

Sens dubte, les institucions han de ser el motor del procés de normalització lingüística, però per assegurar el futur de la llengua catalana a les nostres illes és necessari que també s'hi involucrin -donant-li suport, impulsant-lo i participant-hi activament- tots els sectors de la nostra societat, amb independència de l'origen geogràfic o lingüístic i de l'adscripció política o ideològica dels seus membres. És imprescindible, per tant, que les institucions de les Balears juntament amb totes les persones que vivim a Eivissa, a Formentera, a Mallorca i a Menorca assegurem el manteniment del català com a llengua pròpia consolidant-ne la transmissió intergeneracional i fent nostre

l'objectiu d'impulsar l'increment de la presència del català als mitjans de comunicació i les noves tecnologies, a tota l'administració, a l'escola, al comerç i la publicitat, a les activitats de lleure i d'esport, a les manifestacions culturals, les relacions socials quotidianes, etc.

A part de ser el centenari de la Lletra de Convit i l'Any Europeu de les Llengües, l'any 2001 suposa l'entrada d'un nou mil·lenni i, per tant, una fita simbòlica en l'avanç continuat cap al futur. Un futur en què la quotidianitat de les persones serà cada vegada més multilingüe, la qual cosa hem de fer compatible amb la preservació de les identitats lingüístiques i culturals col·lectives, si no volem que, en lloc d'aturar-se, s'acceleri el procés mundial que fa que, cada any, moltes de les llengües que contribueixen a la riquesa lingüística del nostre planeta desapareguin, o se n'incrementi el perill de desaparició.

Des de la nostra societat, construint les bases que han de permetre assegurar el futur de la nostra llengua, a part d'assegurar-nos a nosaltres mateixos i als futurs illencs una societat més cohesionada, més lliure i culturalment més rica, contribuïrem a fer possible el manteniment d'aquesta enorme patrimoni de la humanitat que suposa la diversitat de llengües i de cultures.

Illes Balears, 17 de gener de l'any 2001.

Fanny Tur Riera, consellera de Cultura i Medi Ambient del Consell Insular d'Eivissa i Formentera.

Maria Antònia Vadell i Ferrer, vicepresidenta i Consellera de Cultura i Joventut del Consell Insular de Mallorca.

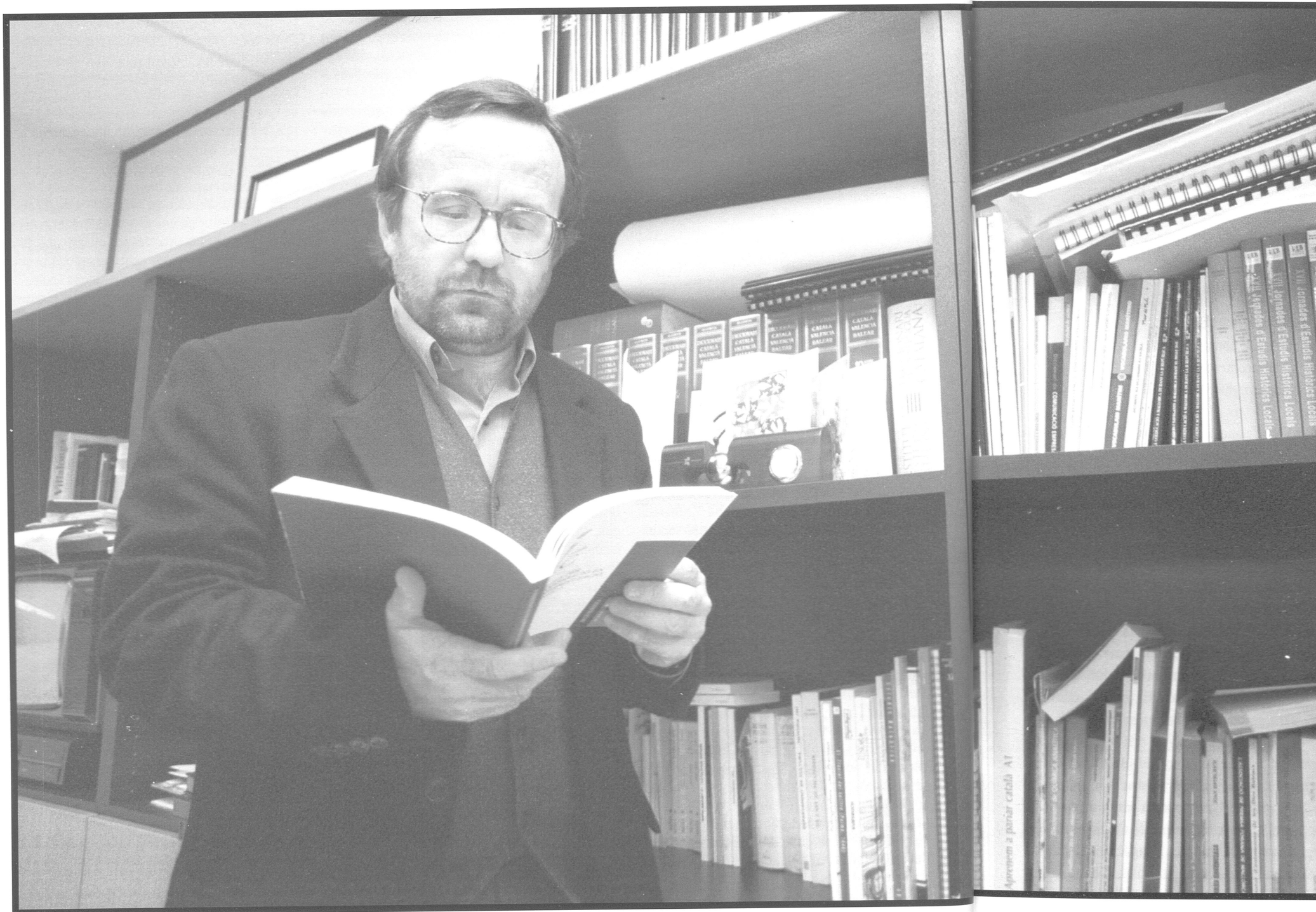
Josep Portella, conseller de Cultura, Educació, Esports i Joventut del Consell Insular de Menorca.

Damià Pons i Pons, conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.

La batalla del convenciment

Entrevista a Joan Melià

Per Maria Ferrer



Joan Melià mostra la tranquil·litat del qui sap que diu. I això, sense dubte, transmet seguretat. Quan parla de la llengua catalana no ho fa només amb el cor, sinó amb el cap, amb tot el coneixement de la realitat sociolingüística d'unes illes que es presenten com un laboratori de gent de diversa procedència, cadascuna amb la seva llengua, que pot trobar en la parla catalana el seu element de cohesió. Per això fa falta capgirar una situació en què el castellà ha pres unes posicions fermes, còmodes, quasi irreversibles. Com lluitar? Amb les armes de la imposició, sembla que ha pensat molta gent quan han arribat, han agafat el mànec de la política lingüística els nacionalistes del PSM. Amb la voluntat i el convenciment de tots, aclareix aquest professor que just acaba d'aterrar als despatxos de l'Administració. Els objectius prioritaris, els joves, els immigrants, però sobretot, la població autòctona. El dia que els d'aquí deixin de parlar als seus fills la llengua dels avantpassats, no hi haurà motiu per continuar lluitant.

-Què diria mossèn Alcover cent anys després de la seva *Lletra de Convit* si analitzàs ara la situació del català a les Illes?

-Segurament la seva versió seria semblant a la que va tenir quan va detectar quines eren les necessitats a finals del segle XIX i començaments del XX, quan va començar ell la tasca de redreçament lingüístic. És a dir, hi ha molta feina a fer. Fent un poc de memòria, ell va dir que "hem de posar cervell per arreglar aquesta situació". Clar, en aquell moment la situació era diferent. L'ús social de la llengua era elevadíssim. Tota la població de les Illes Balears era catalanoparlant. La proporció de gent que emprava el castellà era baixíssima, encara que fos oficial i que la llengua catalana, des del Decret de Nova Planta, no ho fos. La salut social de la llengua era molt alta. El problema que tenia la llengua catalana en aquell moment era de normativa, no hi havia una normativa comuna, sinó que tothom escrivia com li semblava. Mossèn Alcover va veure que era molt necessari posar-se al nivell de les altres llengües, disposar d'una normativa gramatical d'una banda i, de l'altra, tenir un recull lexicogràfic de la llengua catalana, que va ser l'inici del *Diccionari català-valencià-balear*, que és una joia que tenim en llengua catalana que moltes altres llengües no tenen. Per tant, hauriem d'agrair a mossèn Alcover aquesta voluntat i fermesa per fer el diccionari, i per altra banda també per convocar el Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana, que va ser l'any 1906 i que de qualche manera és l'inici de la normativització actual, perquè hi participaren lingüistes europeus de molt de prestigi, a part d'escriptors i lingüistes del mateix territori català. Ell va veure que aquestes eren les necessitats que hi havia. Ara, lògicament, les necessitats de normativa, llevat d'algun petit detall, sobretot en aspectes de la llengua oral, són minoritàries, mentre que el problema gros és el d'ús social. Des de començament de segle fins ara s'han produït canvis molt importants en relació amb la llengua catalana a les Illes Balears que expliquen la situació d'ara. Jo crec que podríem dir que el gran salt en l'equilibri sociolingüís-

Nascut a Porreres l'any 1954, **Joan Melià Gari** és doctor en Filologia Catalana, catedràtic de llengua i literatura catalana de l'IES Joan Alcover i professor associat del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears. Ha participat en l'organització d'activitats adreçades a fomentar el coneixement i l'ús de la llengua catalana. A la Universitat ha ocupat els càrrecs de vicerector associat i, darrerament, de director del Servei Lingüístic. Ha representat la institució com a vocal a la Junta Permanent del Català i al Patronat de l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor. Ha publicat un estudi sobre el comportament i els coneixements lingüístics dels estudiants (La llengua dels joves) i, en col·laboració, tres estudis sobre la llengua i la normativa (Alfa. Mètode d'autocorrecció gramatical assistida; La llengua de Mallorca; i Orientacions per a l'ús de la llengua catalana). És autor també d'articles i de treballs diversos sobre llengua i normativa, educació i sociolingüística. Després que els partits del Pacte guanyaren les eleccions, el juny del 99, Joan Melià fou nomenat director general de Política Lingüística a la conselleria que dirigeix el nacionalista del PSM, Damià Pons.

tic que hi havia es va produir a partir dels anys cinquanta, seixanta, amb el desenvolupament de la indústria turística, que va provocar un canvi d'activitat econòmica i una arribada molt important d'immigrants de fora del territori de llengua catalana, que varen trastocar l'ús social de la llengua. Això tot sol no hagués estat suficient; es va produir en un moment en què la llengua catalana estava prohibida a l'escola, als mitjans de comunicació, etcètera. Si hi afegim el procés d'escolarització o la irrupció dels mitjans de comunicació, com la televisió en castellà, veiem com és un moment en què la població autòctona passa a ser potencialment bilingüe. I si tornam a la pregunta que em feia, mossèn Alcover, què diria? Que s'ha de fer feina, precisament, per recuperar la posició de llengua prioritària en relació a l'ús del català. Per tant, probablement el que promouria en aquest moment serien actuacions de planificació lingüística.

OBERT A TOTHOM

-Aquesta podria ser la reflexió a la qual ens hauria de dur el centenari?

-Sí, precisament des de la Universitat hi ha hagut una iniciativa de reeditar aquesta Lletre de Convit, a la qual nosaltres lògicament ens sumarem, que si a començament de segle era per a la normativització, ara ha de ser per convidar a participar a la normalització de l'ús. A més, si aquella lletra de convit va ser oberta a tothom que estimava la llengua, a tothom que hi podia contribuir, aquesta lletra de convit també, la normalització lingüística, és oberta a tothom. I si llavors, en el Congrés de l'any 1906, participaren estrangers en aquell procés de normativització, avui en dia, aquest convit va no només als autòctons, sinó a tota la gent que de qualche manera té relació amb les Illes Balears de manera estable, que s'hi ha establert o hi ve a passar temporades de manera estable, voldríem que hi participàs tothom. De fet, des de la Direcció General de Política Lingüística hem obert línies de col·laboració per intentar arribar a aquests sectors, per exemple a través d'un mitjà de comunicació, la televisió, emetem el curs de català *Digui, digui*, que sembla que té una bona acceptació, i que va adreçat sobretot a població alemanya. També a través d'una emissora de ràdio alemanya feim uns microespais diaris per ensenyar la llengua, per despertar la inquietud per aprendre i conèixer la llengua d'aquí. Això, per exemple, ens va dur a projectar, fa unes setmanes, la pel·lícula *El Mar* subtitulada en alemany. Vàrem fer dues projeccions i va tenir un èxit molt considerable d'assistència de públic. És a dir, que si establim ponts de comunicació, perquè aquesta gent tengui vies d'integració trobam resposta, no de tothom, però sí d'un sector. També en aquest sentit ara elaboram una sèrie de materials per a aprenentatge de català, lligada a les noves tecnologies, per als que no parlen català, amb uns CD-rom amb el que és elemental per comunicar-se, que seran plurilingües i que podran emprar tant els castellanoparlants, com els anglòfons, germanòfons o francòfons.

-Quina visió de la situació li ha donat haver accedit al càrrec des d'on s'ha d'impulsar l'ús de la llengua, més optimista o més pessimista?

-La situació de la llengua catalana no és de blanc o negre, per tant

les percepcions que es tenen no són en aquest sentit. Hi ha elements que semblaven més senzills i que veus més complicats, perquè un major coneixement de la realitat et du a aquestes contradiccions, però per altra banda també veus que si des de les administracions es donen possibilitats i s'ajuda, s'empeny cap a la normalització lingüística, determinats sectors en un món que fins ara no havien respirat d'una manera evident a favor de la normalització lingüística, responen. Per exemple, els estrangers, hi ha un sector que com a mínim s'ha interessat pels cursos de català, o pel cinema, on hem passat de dues o tres pel·lícules a l'any en català a més de trenta, amb devers cent mil espectadors.

COMPLEXITAT SOCIOLINGÜÍSTICA

-Què semblava més senzill i li ha resultat més difícil?

-Per ventura no són coses tan concretes. Determinades realitzacions... et penses que bastaria fer-les d'una manera i les has de fer d'altres. Les Illes Balears són un espai que un sociolingüístic agrairia moltíssim, perquè hi ha tal complexitat de la situació que pot donar lloc a estudis riquíssims i de qualche manera també és una avançada, probablement, a allò que passarà en el futur. Aquesta relació tan forta entre gent que és a espais tan diferents de procedència lingüística, però que es relaciona de manera quotidiana, això, a determinades àrees, no hi és. I aquí es dona moltíssim. Per una banda, a part de les relacions amb gent que parla altres llengües a través dels mitjans de comunicació, de les noves tecnologies, que fan que et puguis comunicar amb gent de tot el món de manera instantània, ja sigui passivament o activament, això no era possible abans, quan les persones es relacionaven a l'entorn immediat. A més, a les Illes Balears hi ha el turisme, que fa que constantment hi hagi gent de fora amb la qual ens relacionam, sobretot a determinades professions, i per altra banda població permanent, bàsicament castellanoparlant o alemanya. Per tant, hi ha aquesta relació constant amb una realitat plurilingüe. Ara, aquestes situacions, fins fa poc, no han estat estables, sinó que han conduït cap a un monolingüisme. Però sempre, quan hi ha aquesta mescla de llengües, a la llarga, pot ser un segle o pot ser un segle i mig o més, queda una llengua, la llengua del poder, la llengua demogràficament més forta, etcètera. Això probablement continuï passant, que les societats tendeixin a això, no d'una manera tan radical com passava abans, quan tothom era monolingüe, sinó que realment s'instauri una llengua com a llengua de cohesió social, de relació entre tots els membres de la societat a partir d'aquella llengua, però que els parlars siguin plurilingües, perquè no tota la població serà estable, sinó que sempre hi haurà població que vendrà de fora. Quin seria l'objectiu?, què asseguraria la continuïtat de la llengua catalana? El fet que aquesta llengua de cohesió social, d'integració, sigui la llengua catalana.

-Cosa que ara no succeeix.

-No, ara mateix no és la llengua de cohesió, encara que a determinats entorns sí que ho és. Per exemple, a determinats llocs on s'instal·len estrangers, els seus fills parlen en català com a llengua de relació amb el seu entorn, bàsicament això passaria als pobles, mentre que a Palma és el castellà aquesta llengua. No és una situació clara, sinó

confusa, i a alguns sectors actua el castellà, probablement allà on la importància de la població immigrant és més elevada. El que hem d'intentar és que per tot la llengua de cohesió social sigui el català, no de manera immediata, no és una qüestió de substituir de manera immediata, sinó que el temps dugui a la integració a través de la llengua catalana.

COMPLICITAT DE LA SOCIETAT

que doni garanties legals d'ús de la llengua catalana. Es regulen tantes coses que també s'ha de regular l'ús de la llengua catalana. Això què vol dir?, que a determinats àmbits, a determinades ocupacions, s'ha d'assegurar la disponibilitat de les persones per emprar la llengua catalana i qualsevol de les dues llengües oficials, perquè és l'única manera que es poden garantir els drets dels ciutadans, reconeguts per la Constitució, l'Estatut i la Llei de normalització



-N'hi ha que pensaven i pensen que amb el PSM al Govern, i en concret al front de la política lingüística, arriben les imposicions de parlar català a tot arreu. Què els pot dir a aquestes persones que tenen una visió crítica dels seus plantejaments?

-La normalització lingüística serà possible si, a part del paper clar i decidit de les institucions, hi participa majoritàriament la societat. És a dir, si en les iniciatives de les institucions no hi ha una complicitat de la societat, no serviran de res per a la normalització lingüística. Per tant, s'han d'ajuntar les dues coses. Què vol dir? Les institucions estan obligades a facilitar la integració, l'aprenentatge de la llengua, a afavorir cursos i entorns favorables a la integració, i per altra banda també és necessari que les institucions ajudin a crear àmbits d'ús de la llengua, és a dir, a aquelles àrees on la dinàmica no du a l'ús de la llengua catalana, les institucions han d'obrir portes perquè la llengua catalana hi sigui present. També és necessària una regulació de tipus legal, anar construint una legislació lingüística

lingüística, a fer ús de la seva llengua. És el cas de la justícia, per exemple, on es té dret a utilitzar la llengua catalana davant un tribunal, això és reconegut per la Llei de normalització lingüística, no són lleis que surtin ara, sinó que han tengut el consens de la població. També a totes aquestes empreses o serveis amb un vessant social clar, on s'ha d'actuar d'una manera determinada en relació a la llengua, s'ha de reflectir que aquí hi ha una llengua pròpia que és la catalana i que és l'oficial juntament amb la castellana.

-I on comença la necessitat d'obligar i la llibertat de cadascú quan parlem de la llengua?

-L'obligació hi és des del moment que tu tens una professió determinada on l'ús lingüístic és important, des del moment que formes part d'una administració o d'uns serveis socials, i que hi ha una gent que té uns drets en relació amb aquest entorn, i que la persona que dona aquests serveis té obligacions en relació amb aquell subjecte: d'atendre'l bé, de donar-li informació, i també, si aquella persona ho

demana o ho necessita, d'atendre-la en llengua catalana. Per tant, hi ha d'haver, com a mínim, en aquesta primera fase, la comprensió, perquè si no, els drets que tens no els pots exercir, no basta la declaració, s'han de poder exercir. Per altra banda, la voluntat és important. Jo crec que hem de guanyar la batalla de la normalització lingüística, aquest repte que tenim, a través del convenciment, tot i que no dic que no hi hagi d'haver una legislació que l'acompanyi, però ha de ser a través del convenciment i jo crec que la normalització lingüística beneficia, a curt, mitjà i llarg termini, el col·lectiu de la població estable de les Illes Balears. Aquest element de cohesió que representa una llengua, compartir una llengua beneficia tothom. Per tant, no és una qüestió exclusivament cultural la necessitat de tenir la llengua catalana amb un ús normalitzat, sinó que també des del punt de vista social és important.

LA LLEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

-Quins buits legislatius s'ha trobat?

-En aquests moments, un dels objectius que ens hem marcat és aplicar al màxim la legislació existent, bàsicament la Llei de normalització lingüística, que fa catorze anys que es va aprovar i que té molts de punts que no s'han aplicat, o en alguns casos sí, a mitges, però que no s'ha desplegat del tot.

-Per exemple?

-Per exemple, la qüestió dels mitjans de comunicació, tot allò que parla de l'obligació de les institucions de fer avançar la normalització lingüística i de respectar els drets dels ciutadans a utilitzar la llengua catalana, en tots els aspectes, per exemple, en l'atenció als comerços. Hem posat en marxa una campanya que ha tenguut una resposta molt positiva, per donar informació sobre la retolació. És important demostrar que les institucions som a favor de la normalització lingüística, perquè els processos de normalització lingüística i els processos de substitució lingüística sempre s'acceleren. Si allò que guanya és el procés de substitució lingüística, la pèrdua de pes de la llengua autòctona és cada vegada més ràpida, perquè el que es converteix en normalitat és la substitució, passar a l'altra llengua. En els processos de normalització, costa molt capgirar el procés de substitució, que és la situació en què som ara, però quan comença el procés de normalització, també és veritat que cada cop fa més via, perquè s'hi apunta més gent. La gent intenta apuntar-se al cavall guanyador. El procés de substitució lingüística, a Balears, va començar el segle XVIII; quan s'ha accelerat ha estat a partir dels anys seixanta. Si no hi hagués hagut democràcia, escoles, mitjans de comunicació en català, avui en dia seria impossible somniar que és possible la normalització lingüística, perquè tot això ha frenat aquest procés de substitució, però encara no l'ha capgirat. S'ha de tenir en compte que en deu anys han arribat cent mil persones de fora, de les quals cap no era catalanoparlant. Ara, som en un moment que hem de canviar el sentit, però a la vegada continuam rebent elements exteriors que dificulten aquest procés. Malgrat això, com més avanci el procés de normalització molta més via farà. Bàsicament, allò que s'ha d'assegurar és que la gent que a les Illes Balears vulgui viure en

llengua catalana hi pugui viure, i això vol dir no haver de canviar obligatòriament de llengua a determinats entorns.

-Quins són els adeptes imprescindibles a guanyar, els immigrants, dels quals vostè ja ha parlat, o els joves?

-Tots els sectors socials, tant per edat com per procedència, són importants per a la normalització lingüística. No hi haurà normalització lingüística fins que tots els sectors no estiguin normalitzats. Ara, clar, hi pot haver prioritats. N'hi ha una que és la població autòctona, en el sentit d'actuar, perquè és on, en aquests moments, l'ús de la llengua catalana és més sòlid. Per tant, el que s'ha de fer és assegurar que la població autòctona continuï transmetent la llengua. Si un dia aquí la llengua catalana deixàs de ser llengua de transmissió intergeneracional ja ens hauríem de plantejar quin sentit té mantenir-la. A partir d'aquí, podem veure altres sectors rellevants. És molt important la població juvenil, perquè són el futur. Per altra banda, també hi ha dins les prioritats la població immigrant, amb la qual l'objectiu immediat no és el mateix que amb la població autòctona. És normal, per exemple, que la primera generació d'immigrants transmeti als seus fills la llengua originària, és normal i passa per tot. El que s'ha d'aconseguir és que no siguin contraris a la normalització, sinó aliats, i allò que els podem demanar és que tinguin voluntat d'entendre el català, que no siguin un obstacle per a l'ús del català per part de la gent que l'utilitza. Però per a això no basta dir-los que han de tenir bona voluntat, se'ls han d'oferir possibilitats, vies de tipus acadèmic, un entorn que els ajudi. Un que vulgui aprendre japonès no anirà a Toledo a aprendre'l, sinó que anirà al Japó, on hi ha l'entorn adequat que l'afavoreix. Això és el que hem de fer a les Illes, crear aquest entorn d'integració. Per altra banda, també s'ha de demanar a aquesta població que els seus fills, a part de la seva llengua pròpia, aprenguin la llengua catalana, perquè si no, és frustrar una part de les possibilitats d'enriquiment cultural que suposa aprendre una altra llengua. Les segones generacions, en situacions normals, encara continuen utilitzant la seva llengua, la familiar si es produeix un matrimoni amb una persona del seu origen, però si es produeix un matrimoni amb una persona autòctona, normalment la llengua familiar ja passa a ser la del territori. Aquí, això no passa, perquè als matrimonis mixts normalment la llengua passa a ser el castellà. Aquesta és una situació de anormalitat. Després, les terceres generacions ja dominen molt més la llengua del territori on han nascut, entenen i saben parlar la seva llengua d'origen, perquè l'han sentida parlar, però la que més dominen és la del territori. Aquesta és la perspectiva que hem de tenir amb la immigració, que amb el temps segueixin el procés normal que ocorre a qualsevol altre lloc.

ÚS PERVERS DE LES NOVES TECNOLOGIES

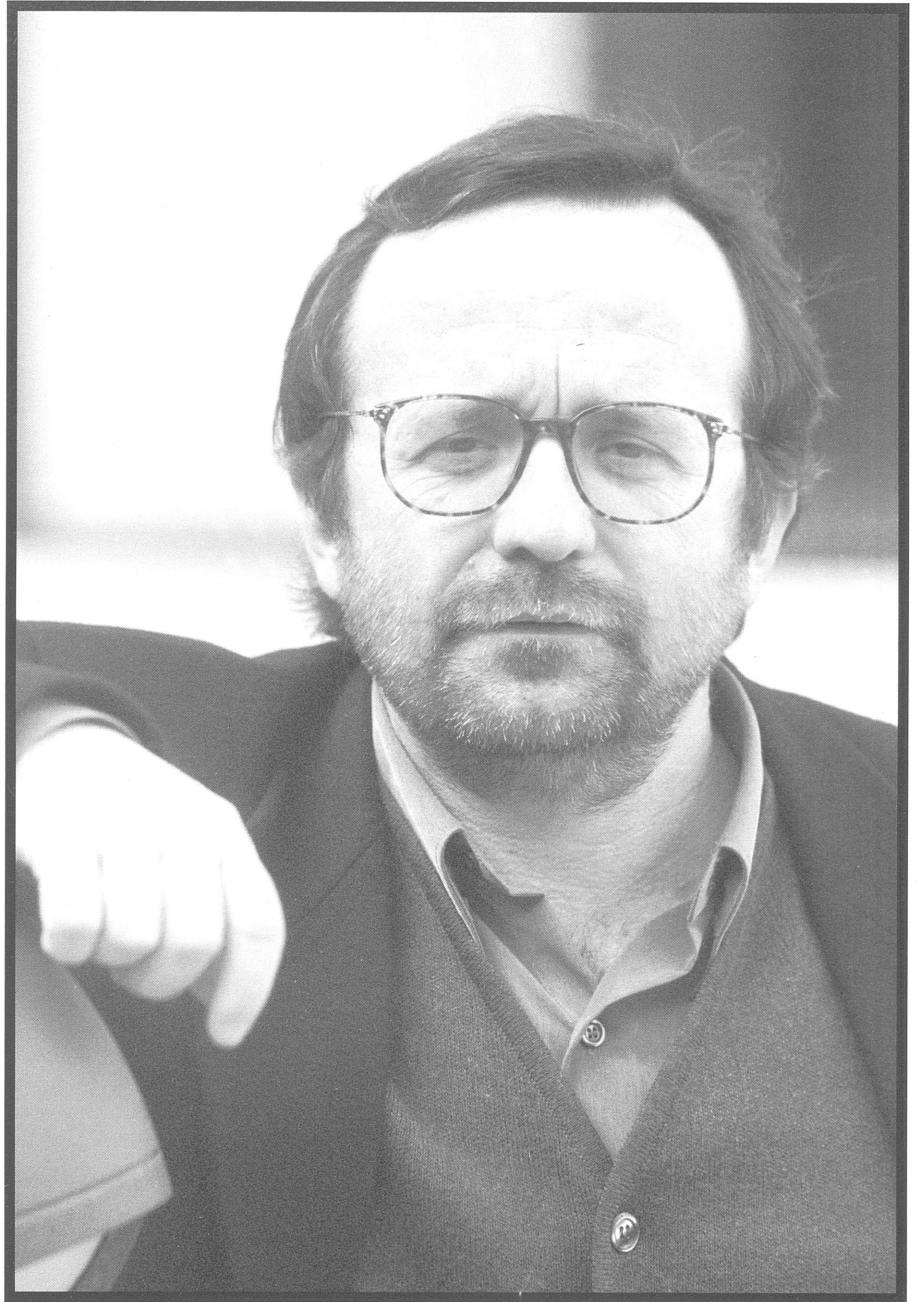
-Enguany la Unió Europea celebra l'Any Europeu de les Llengües. Quin futur tenen llengües no estatals com la catalana dins Europa?

-La reflexió no és tant el paper que hagin de tenir aquestes llengües a la Unió Europea, que també ho és, com la voluntat de llançar un missatge a tota la població europea de la importància del coneixement

ment de distintes llengües i del coneixement personal d'aquestes llengües. Per altra banda, es vol llançar el missatge de valorar positivament la diversitat lingüística, com a cosa central de la riquesa cultural universal, i després es vol donar un impuls al paper que ha de tenir cada llengua al seu entorn i després, evidentment, dins les institucions europees. Que el reconeixement europeu de les llengües no sigui exclusivament formal, sinó que en la pràctica tengui el seu reflex. Aquí hi ha una cosa important i és que es vol donar un impuls a les noves tecnologies. Moltes vegades algú ha posat l'exemple de l'edició de discos com una cosa que impedeix l'ús de la llengua catalana. Això crec que és un ús pervers de les noves tecnologies. Moltes coses, segons com s'utilitzin, poden ser favorables a la diversitat lingüística, i segons com, contràries. Jo crec que les noves tecnologies, si s'utilitzen bé, són un element que pot afavorir molt el manteniment de la diversitat lingüística, perquè poden fer d'element de comunicació entre parlants de llengües diferents, faciliten l'aprenentatge de llengües, la traducció automàtica,... Evidentment, sabem que durant el segle que comença desapareixeran moltes llengües, sobretot a zones de l'Amazònia o d'Àfrica. Potser passin aquestes coses, però llengües que ja estan dins la societat més general, si s'han pogut mantenir fins ara, s'han de poder continuar mantenint, i sobretot llengües amb el pes demogràfic, pes cultural i producció, com la catalana. A nivell europeu, per nombre de parlants, deu ser la sisena o la setena llengua, el que passa és que moltes vegades no en som conscients.

-Com s'unifica la visió de la política lingüística a un pacte de govern de quatre partits?

-En aquest moment, des de la Direcció General de Política Lingüística el que intentam fer és la política lingüística del Govern. No és difícil, és fàcil perquè en tots els membres que formen part del Govern en aquests moments hi ha molts d'elements en comú sobre la normalització lingüística. Probablement, podria haver-hi discrepàncies sobre l'objectiu final de la normalització lingüística, però en aquest moment hi ha consens, i tothom el manifesta, fins i tot els partits de l'oposició, en el sentit d'assegurar la continuïtat de la llengua catalana. I totes les mesures que posam en marxa són per a això. Jo pens que des de la Direcció General no s'ha de fer la política d'un partit, sinó d'un govern.





Una llengua i una cultura minoritzades

Entrevista a Rosa Maria Calafat

Per Antoni Oliver

Rosa Maria Calafat (Port d'Andratx, 1963), professora de sociolingüística de la UIB, creu que encara es pot fer reversible un procés de minorització de la llengua catalana i que es produeix un capgirament lingüístic a favor del català. Tot és una qüestió, explica, de decisió i de voluntat de fer-ho així. Distingeix entre cultures minoritàries i minoritzades i creu que les lleis no afavoreixen el català, just despenalitzen l'ús de la llengua, però no garanteixen la supervivència normal de la llengua. En tot cas, si segueix el procés de minorització, el català acabarà, al seu parer, en l'aculturació dels parlants i en la desaparició progressiva del català, substituït per unes altres llengües que tendrien una posició dominant.

-Quina situació té el català com a llengua minoritària?

-En primer lloc crec que s'ha de dir que el català no és una llengua minoritària, perquè aquesta és una classificació segons el nombre de parlants, i hi ha llengües amb menor nombre de parlants que el català que tenen una situació lingüística normalitzada, com per exemple el finès o el letó. El català és una llengua minoritzada i la minorització no depèn del nombre de parlants, sinó que depèn d'unes lleis i d'unes circumstàncies sociopolítiques que fan que una llengua pugui viure en normalitat o en minorització, és a dir, que té tot un bagatge polític i legal que li va en contra, que no l'afavoreix. És a dir, hem de partir del fet que el català és una llengua minoritzada. I no és l'únic cas, ni el que fa cent.

-Què passa quan una llengua és minoritzada?

-Poden passar dues coses. Pot passar que aquesta llengua assoleixi un grau de normalitat a través d'un capgirament de la subordinació, i en tenim casos a l'Europa del segle XX, com per exemple el cas del polonès, hongarès, finès o irlandès, per exemple. Per tant, invertir aquesta situació és possible i real, i és una de les vies. L'altra via és seguir

en un estat de minorització i això implica la mort d'aquesta llengua. Aquesta mort es pot produir de dues maneres: la primera, per exemple, és com ho feren els colonitzadors amb les llengües autòctones d'Austràlia, és a dir, l'eliminació física dels parlants de la llengua, o bé a través de l'aculturació dels parlants que suposa deixar els parlants en una inseguretat i en la indefensió que implica convertir-los en semiparlants.

-Què vol dir semiparlants?

-Això sociolingüísticament està estudiat. Els semiparlants són aquelles persones que cada vegada veuen menys necessària la seva llengua i cada cop hi tenen menys competència lingüística i substitueixen la seva llengua per la llengua dominant que és la que els dona la cultura dominant. La perpetuació de la minorització ens pot du a aquesta situació.

-Quina és la situació actual de la llengua catalana?

-En termes sociolingüístics perpetuam la minorització, no tenim cap tret de cultura normalitzada, perquè la normalització implica valor d'ús general i funcionament autònom. No hi ha cap àmbit on el català pugui

Rosa Maria Calafat va néixer l'any 1963 al Port d'Andratx. Doctora en filologia catalana, és des del 1988 professora de la Universitat de les Illes Balears. Fa classes de sociolingüística i ha publicat el llibre Sabotatge a la llengua catalana (1999). També ha publicat articles a revistes literàries i especialitzades i ha estudiat la figura de l'escriptor valencià Enric Valor.

funcionar autònomament. Es fan lleis i coses per despenalitzar, però no per normalitzar de la llengua catalana. La llei de normalització del català és una mala interpretació de la llei bona de Quebec. Però aquí no tenim lleis com aquestes en les quals hi hagi un articulat que reguli el funcionament autònom del català a un àmbit determinat. Al Principat quan es va voler aprovar la Llei de política lingüística del 98 hi va haver tal atac als diaris i tanta oposició que la varen deixar feta un pelleringo i retallaren tant que no hi ha cap àmbit d'ús que sigui exclusiu per al català. La llei diu que es tendran en compte les circumstàncies sociolingüístiques, i aquestes circumstàncies sempre afavoreixen els que tenen lleis clares. En aquest sentit, la Constitució Espanyola deixa ben clar que l'única llengua és el castellà i la resta queden a un segon nivell, ni s'anomenen a l'article 3 i aquesta forma de no anomenar-les expressament, també és una manera de fer-ne de noves, hi pot haver el mallorquí, el valencià, l'eivissenc, és una forma de fer aquest joc de secessionisme lingüístic.

L'ÚS LINGÜÍSTIC DEL CATALÀ

-Vostè té dades concretes d'ús de la llengua?

-Les diferents direccions generals treuen cada poc temps dades concretes. Les darreres dades del 1999 sobre l'ús lingüístic a selectivitat, per exemple, indicaven que l'ús del castellà era molt superior al del català, després de vint anys de normalització i de català a les escoles. Això vol dir que alguna cosa falla.

-La llengua parlada ha anat a menys?

-Hi ha estudis fets que demostren que a les grans ciutats la llengua parlada va a menys. On no va a menys? Allà on el procés de socialització primària té encara una gran força i pot contrarestar la gran invasió d'altres llengües a través dels mitjans de comunicació, és a dir, als pobles on els processos de socialització primària encara tenen un gran pes específic. Perquè per exemple, on és la televisió únicament en català? No existeix, ens diuen que hi ha mitjans de comunicació en català quan no és veritat que n'hi hagi. Per exemple a TV hi ha molts d'anuncis en castellà i programes on no es parla el català, a la televisió que és un element importantíssim, no n'hi ha exclusivament en català. Grans diaris en català no n'hi ha. Hi ha premsa local. Per exemple *El Periódico*, no té un model adequat de llengua, ni tampoc un model català. No vehiculen la realitat catalana. Haurien de vehicular una cosa diferent de la resta, perquè és important per a la supervivència de la cultura i la llengua. La part negativa és que no vehicula coses molt diferents que les pugui fer un mitjà en espanyol, perquè la riquesa de les llengües és que suposen una forma diferent de contemplar una realitat. Si contemplen la mateixa realitat que una altra llengua, no està bé. El problema és que no hi cap mitjà que vehiculi el teu entorn, encara que es fan coses puntuals, diaris, pel·lícules, etc. Hi ha experiències que són acceptables, però cap d'aquests mitjans no agafa tota la realitat catalana, i a més, hi ha un article a la Constitució que prohibeix abastar tota la realitat catalana, les coses no es fan o es deixen de fer perquè sí, sinó perquè hi ha una realitat legal, econòmica i política determinada.

-Pot arribar a desaparèixer el català com a conseqüència d'aquest procés de minorització?

-És possible una substitució del català per altres llengües, és possible si es fan tots els esforços perquè això sigui així. Si a un jove que vulgui aprendre català li diuen que no el necessita, no l'aprendrà. Si no ho fa per qüestió d'amor propi o perquè vol, no ho farà. El que ha de fer el territori és garantir la necessitat que els que vénen de fora i els que són aquí hagin d'usar la llengua. L'article 3 de la Constitució espanyola estableix la necessitat de saber espanyol, la constitució francesa de saber francès. Si no es fa això, no s'aconseguirà res, la resta són vuits i nous i cartes que no lliguen, perquè qualsevol cultura minoritzada ho és, no perquè sí, sinó perquè hi ha unes lleis i un procés social que entén que ha de ser una cultura minoritzada i que garanteix aquesta minorització. La minorització del català ve d'enrera, és un procés de cents d'anys. Ara una altra manera de perseguir o de no normalitzar, és aplicar unes lleis democràtiques, que per ser democràtiques no vol dir que siguin bones, que afectin moltíssim l'estructura interna i social de la llengua catalana.

UNES LLEIS QUE SOLS DESPENALITZEN

-El català està llatinitzat o abocat a la desaparició?

-No està llatinitzat ni abocat a la desaparició. Cap de les dues coses. Tot i que hi ha una legislació gens favorable i unes lleis que l'única cosa que fan és despenalitzar, però que no garanteixen poder viure en català, tenim una infraestructura que és capaç d'assumir en qualsevol moment un capgirament, és a dir, una substitució lingüística o de fer un canvi i capgirar la situació, ho tenim pràcticament tot. És com aquella dona que té assumit el discurs masclista mentre que és ella la que pren decisions i tira endavant, en canvi està sotmesa al poder de l'home, que aporta molts menys que ella a la convivència. Per canviar el procés de minorització i que es produeixi la substitució lingüística manca només una passa. Hi ha hagut massa anys de minorització i de no saber jugar amb els elements que tenim.

-No hi ha polítiques decidides cap a la normalització de l'ús del català?

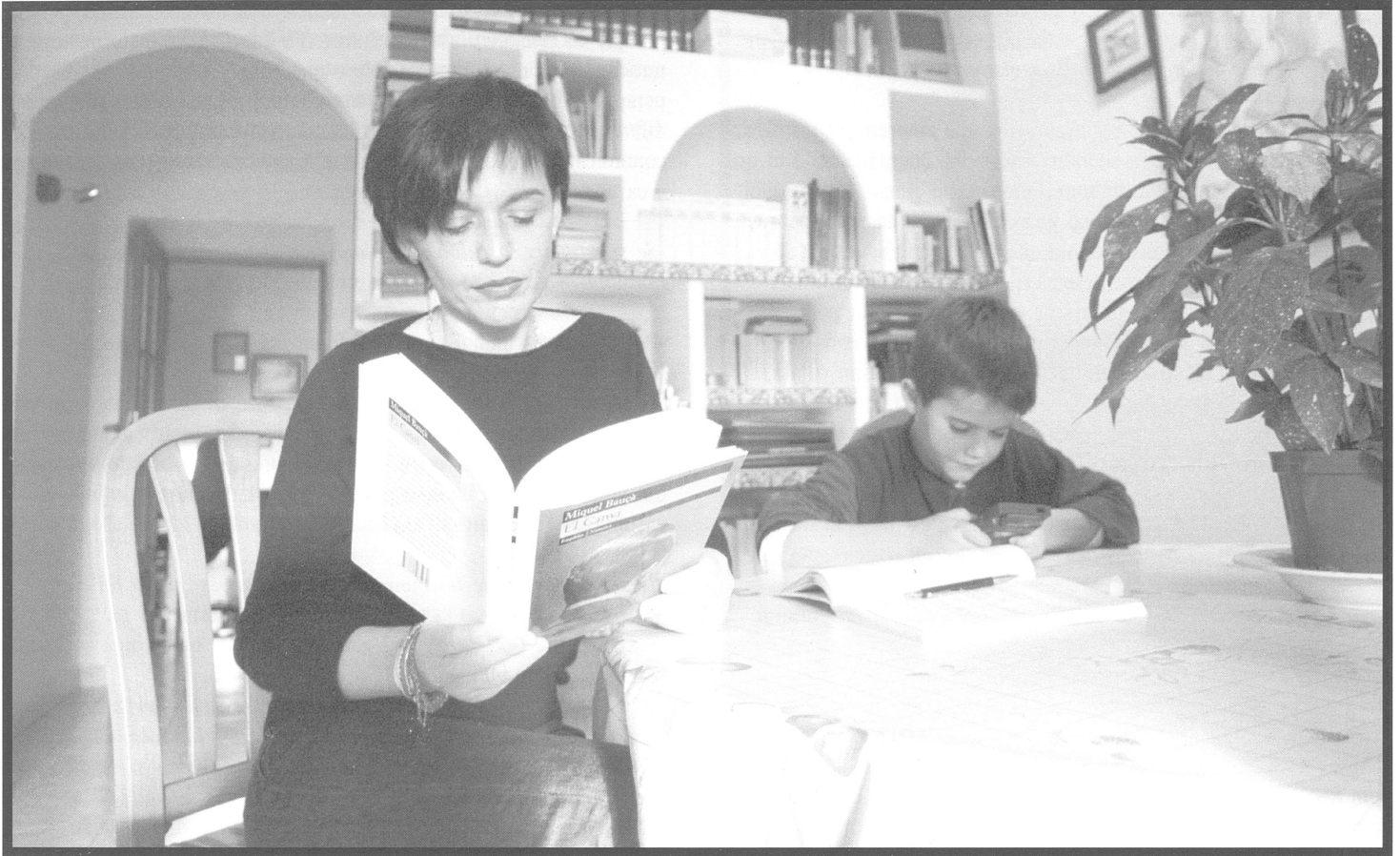
-No n'hi ha cap, però sí que hi ha gent capaç, hi ha un poble capaç i que vol això encara que els polítics no li ho donen. Perquè hi ha un moviment a favor de l'ús del català, a les escoles, a diferents àmbits, des dels que demanen segells en català o les seleccions catalanes. Hi ha una base.

-Crec que es tracta d'iniciatives més individuals que col·lectives i molt menys institucionals.

-El que passa és que tot aquest moviment no està organitzat i no hi ha una macroestructura que representi tot això, però hi ha elements no només individuals, sinó col·lectius.

-Troba que s'ha fet un bon ús dels instruments que l'actual legislació permet quant a normalització?

-No s'ha aprofitat ni la meitat de la meitat, diria jo. Ara, per exemple, vull dir una cosa que pot constatar-se, ara, deia, es fa la reforma dels estudis de mestre. Els mestres són fonamentals per garantir la culturització d'una comunitat lingüística, això ho sap tothom. Esper que la universitat entengui que necessitam mestres



que ensenyin en català i no que només donin una assignatura en català, crec que el pla d'estudis ha de garantir-ho. Si comparem els plans d'estudis de magisteri, els del temps de Franco, els dels anys vuitanta i els dels noranta i l'actual, hi ha una davallada de crèdits del català, perquè en els anys de normalització lingüística, els crèdits de català han anat baixant. Esper que ara que hi ha una direcció general de política lingüística, es doni prioritat als crèdits de català. Si no preparam mestres en català que puguin vehicular la cultura catalana, malament. D'altra banda, els llibres de text en català són aquells que puguin parlar de Jaume I, del president Companys o de Monturiol. Es fan unes adaptacions que no donen aquestes visions.

-La veritat és que un llibre de text que doni una visió de la història dels Països Catalans en conjunt no és freqüent. Per exemple, un text que expliqui les grans figures del Renaixement a Catalunya, perquè no ha restat al marge dels grans moviments històrics i culturals, no és freqüent, a no ser un assaig especialitzat.

-Tampoc molts no saben que la guerra contra Felip V va representar una repressió molt grossa contra els consellers d'aquí i que els veguers foren substituïts per batlles reials, i tot això es presenta com si fos un fet natural. Catalunya ha estat present a les avantguardes artístiques, als moviments culturals i això és perquè hi ha una cultura fortíssima que ha resistit els últims tres-cents anys.

-Una altra cosa seria l'articulació política de tot això.

-L'articulació política és dolentíssima, és com si no hi hagués res, o pitjor que res. A Europa tenim mostres de model polític de

plurilingüisme, i així i tot això implica una lluita constant, per reclamar un dret. Ara, jo consider que havent-hi Europa com a lligam comú, ja està.

-Els estats com a model d'estat nacional, l'estat nació no tenen molt de sentit en el procés de construcció europea i en el marc de la globalització. Llavors això també pot ser positiu, tal vegada per a les cultures minoritzades.

-No s'actua amb decisió i hi ha tot un engranatge legal que dificulta aquesta actuació. Tenim polítics que són poc valents, que no saben ni treure profit a la situació actual i hi ha una gran massa de gent que es passa al castellà i s'assignaturitza el català. Per escolaritzar en català manquen mestres.

-Per no parlar de la universitat. Jo crec que, per exemple, a la universitat dels anys cinquanta, posem a Catalunya, amb Vicens Ives i amb la feina d'altres historiadors com el pare Batllori, i altres personatges, al marge del franquisme i de les postures individuals, hi havia més coneixement de la història catalana que no ara.

-I sobretot hi havia un gran domini del català, i a més, eren quasi monolingües. Això ho explica molt bé Enric Valor. I ara hi ha bilingüisme social. I ara es va a un procés d'aculturació. Abans s'anava a la via dels fets consumats i t'arriscaves a una sanció..., i ara, en democràcia, les mesures repressives són més males de detectar i de fer veure. Ara es doblen pel·lícules en català, però no només s'han de fer pel·lícules en català. Per no parlar de programes de televisió fets amb una llengua que no se sap molt bé quina és.

REGISTRES LINGÜÍSTICS

-Pot fer algun comentari sobre els registres lingüístics?

-A mi em fan molta gràcia els arguments que empren per justificar aquesta crueltat lingüística socialitzada, tipus Buenafuente. I el que diuen és que així ho entén tothom. Però qui ho entén? Tothom vol dir tots els castellans? Per a això ho poden fer en castellà, perquè el castellà ho entén, però un català que només entengués català i anglès, no entendria aquesta llengua que es parla a determinats programes de televisió. Es necessita ser un semiparlant per entendre la llengua de determinats programes de televisió. Si el que es vol és que els al·lots castellanoparlants entenguin català, el que s'ha de fer és parlar-los bé el català. El que no pots fer és parlar-los com si fossin nins petits que perquè presumptament entenguin, se'ls parla d'aquella manera. I també es parla en castellà al programa. La llengua la fa la gent del carrer, amb això estam d'acord, però de tots els carrers, i el que passa és que a la televisió es parla un híbrid de castellà i de català o un dialecte concret. La llengua la fan tots: els escriptors, els periodistes... no només la "gent de carrer" que no està culturalitzada o té un nivell cultural baix.

-El problema seria la utilització de la llengua culta?

-No. El problema seria l'estàndard dels mitjans de comunicació i com que els mitjans de comunicació no vehiculen la realitat catalana, ni de tots els Països Catalans, cerquen diferents models que vehiculin un dialecte o un patuès, és a dir, una cosa limitada a un carrer que no té res a veure amb la realitat, ni amb tot el conjunt dels parlants, ni amb un registre formal de la llengua. Això passa perquè no es creuen que es pot viure la realitat del català amb normalitat i aquesta manera d'utilitzar aquesta llengua estranya al català és una forma palesa d'aquesta manca de normalitat, i fan normal una anormalitat. Si jo vull aprendre o practicar francès pos canals de la televisió francesa i això em garanteix un bon ús del francès, i si ets francès i vols aprendre català imagina't com surt! Fer això és una irresponsabilitat, i s'han de demanar responsabilitats.

-Si posen a parir Maria Teresa Campos perquè parla un castellà fatal, més val que mirin el que parlen ells.

-Jo no l'he escoltada quasi mai, i supòs que deu parlar un castellà fatal respecte de l'estàndard castellà, però no és un híbrid amb altres llengües, en tot cas utilitza registres inadequats. Però aquests senyors no és que utilitzin registres inadequats és que parlen un catalanoespanyol.

-Com aquí el castellorquín.

-Això, ho han elevat a categoria de llengua. Diuen que és per fer riure, però el cert és que es basen en alguna cosa, i bé, així no fa falta anar a escola. Aquí existeix el castellorquín, però, de moment, no anam a escola de castellorquín. Jo trob que en vint anys haguéssim pogut fer un estàndard oral, però s'ha fet tot el possible per no fer-lo. Ja hi havia un estàndard, per exemple, què feien els capellans a la trona més que estàndard? El que s'han fet han estat grans esforços per no fer-lo, per no vehicular un estàndard nacional. Pla, Enric Valor, Alcover, per exemple, varen fer un estàndard per a tota la comunitat lingüística catalana, simplement es tracta de vehicular

tot això, en lloc de, com fa TV3, parlar una llengua híbrida, per no dir que es vehiculen altres cultures. TV3 fa l'enfocament de les notícies igual que TV espanyola o que Tele 5, i haurien de ser perspectives diferents, perquè són comunitats diferents, situacions diferents, i per tant les anàlisis han de ser distintes. Els mitjans de comunicació espanyols agranen cap a ca seva i ningú no agrana cap a ca nostra.

-Se substitueix la cultura catalana per una altra cultura que inicialment serà híbrida.

-Per acabar en monolingüe castellana.

-O no se sap, perquè els processos van molt aviat.

-No ho sabem, perquè quan un no és l'amo de ca seva, hi pot entrar qui vulgui. Amb la llengua passa el mateix, hi entrarà la llengua castellana, l'alemanya, l'anglesa...

-Tenim l'exemple de les minicolònies alemanyes que hi ha a Mallorca.

-Sí, això és can bum.

-Prest serà més imprescindible l'alemany que el català, de fet a alguns àmbits ja ho és.

-Hi ha, per exemple al Port d'Andratx, una gran quantitat de rètols en alemany i ningú no diu que això està prohibit constitucionalment, i si fossin en català potser protestaria, i ho veuen en alemany i no passa res.

-A la gent que fa feina al sector immobiliari com a primera condició per entrar-hi li demanen saber alemany.

-Perquè no fan l'alemany fàcil als espanyols, posem per cas, tots el arguments se'ls desmunten. Ara, alguna cosa s'hauria de fer. Hi ha ONG que duen endavant programes per salvar espècies que eren en perill d'extinció i de fet s'han salvat, també s'hauria de prendre consciència que hi ha perill d'extinció de la diversitat cultural i lingüística d'ics llengües i s'hauria de dir qui assassina aquestes llengües, quins estats concrets amb quines lleis concretes. Això no surt al telenotícies.

-Interessa fabricar un consens entorn de determinades coses i la política va dirigida a això. És la teoria de Chomsky sobre "la fabricació de consens" i per dirigir-ho tot a un pensament únic.

-Sí, es pot aplicar aquesta teoria, perquè qualsevol procés de minorització és semblant.

-La llengua i la cultura són un aspecte, però hi ha altres aspectes, de tipus polític, econòmic, social, etc.

-Bé, però s'ha de començar per alguna cosa. Si hi ha hagut altres models de tipus lingüístic que han pogut reeixir un idioma, ho hauríem de posar en marxa i, segurament, alguna cosa més de la que feim fariem. El que comentava abans del pla d'estudis dels mestres, que estiguin formats per ensenyar la llengua i la cultura catalana, això, és una passa molt important. Però amb el que han fet ara, disminuint els crèdits de català, s'han fet quaranta passes

enrera. Sembla que no es vulguin ni emprar els instruments que hi ha ara. Amb la Llei de normalització lingüística podríem haver arribat molt més lluny. Ara, en aquest aspecte de la formació dels mestres hi ha un retrocés que si segueix així es notará aviat. Podríem tenir dues generacions que a l'hora de fer unes oposicions no tendrien cap problema. Ara, tot és de pa amb fonteta.

GENT DE "CORTAS LUCES Y POCAS BORLAS"

-No s'han posat, per exemple, els mitjans necessaris per a l'ús del català a l'Administració. S'ha burocratitzat i reduït a unes qüestions formals.

-Ara, això és així. Com si fos una cosa purament administrativa, una assignaturització més. Això és zero, i sobretot, els elements que hi ha no s'aprofiten ni un 10%, perquè pensen que això no es pot fer, quina por a fer això o allò!, què passarà? Per què hem d'estar pendent dels crèdits de català si això ja hauria d'estar superat?

-Ara hi ha un conseller nacionalista que du el tema d'ensenyament i de la normalització.

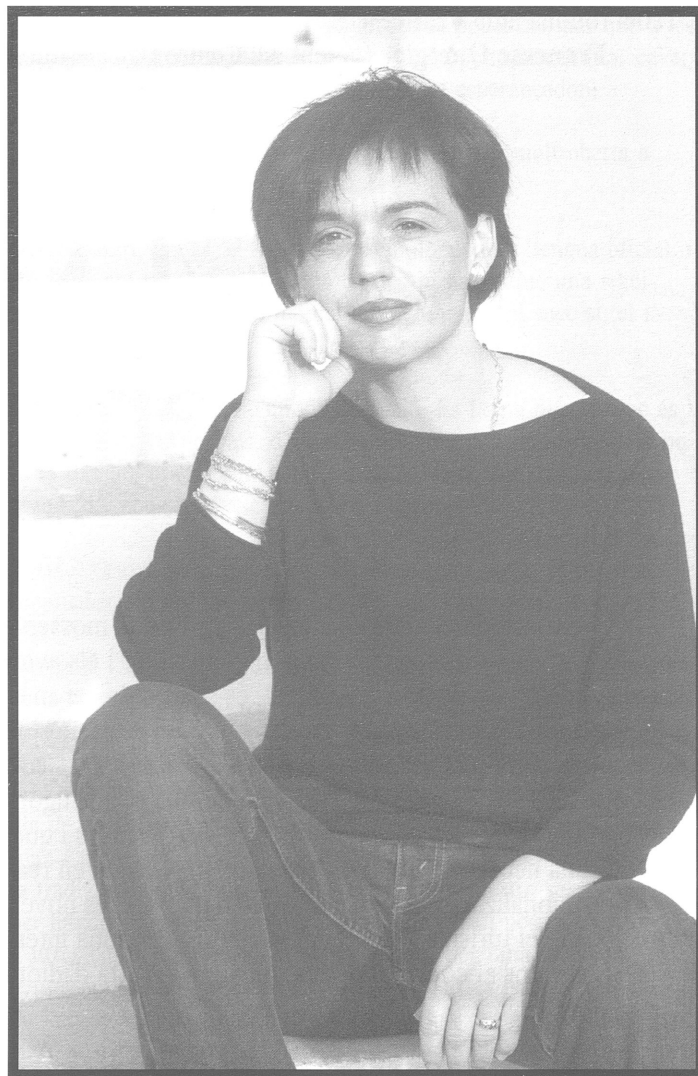
-No podem donar la culpa als altres. Podem demanar responsabilitats amb noms i llinatges. No podem dir el Govern de Madrid o Aznar, aquestes coses depenen del govern d'aquí. La universitat va treure un fulletó per explicar la seva història i posava: l'any 1772 es va canviar d'Estudi General Lul·lià a Universitat Literària, com si fos un procés normal. No s'explicava que hi va haver una persecució per part del Govern de Madrid cap a la Universitat Catalana de Mallorca, perquè els principatins per no anar a la universitat felipista de Cervera anaven a la universitat catalana que tenien més propera. Quan veren tants de catalans plegats varen fer un decret que deia que la universitat de Mallorca només serviria per a mallorquins perquè eren de "cortas luces i pocas borlas" i els títols només servirien per a la gent d'aquí. Tampoc no diu aquest fulletó que el rector de la universitat d'aquell temps es resistí i digué: "y siendo esto como es así y considerando el reino de Mallorca como parte de Catalunya", aquestes paraules i fets històrics no es recorden. Només diu que es passà d'Universitat Lul·liana a Literària com si fos una cosa normal.

-No s'expliquen les coses. No s'ha de caure en el victimisme nacional, però les coses s'han d'explicar.

-Aquestes coses no s'expliquen perquè hi ha minorització. Per exemple, el letó, amb un milió de parlants, tindrà representació a la Unió Europea i el català, no.

-Crec que l'única institució internacional on el català té una representació és la UNESCO o almenys era així.

-A Europa hi pot haver altres processos de minorització, però altres llengües tenen més fidelitat lingüística. Ara, que siguin pocs o molts de parlants no té res a veure, són les mesures que t'emparen. A altres països, s'utilitzen altres llengües, però tu pot utilitzar les vint-i-quatre hores la teva pròpia llengua i això no passa amb el català. Perquè, per exemple, un nin català no pot aprendre català, com fan la resta dels nins, llegint els rètols, amb la presència



natural del seu idioma al carrer. Ara, un nin català ho té quasi tot en castellà o en altres idiomes, en el cas de Mallorca, hi ha moltíssims rètols en alemany, per exemple. O és que un nin mallorquí no ha de tenir els mateixos drets, en aquest sentit, que un altre nin?

-Però, aquest problema de la supervivència de les llengües i cultures minoritàries és general.

-Però capgirar i anar a un procés de substitució lingüística amb un poble com el que tenim, on encara formam nins monolingües en català no hauria de ser difícil, ara també ens preocupam que aprenguin altres llengües, perquè ser monolingüe vol dir aprendre la teva llengua, però també en pots aprendre mitja dotzena més si vols. Ara, això s'ha d'aprofitar, perquè hi ha un poble sensacional, amb genis com per exemple Miquel Bauçà, amb una gran cultura, aquí hi ha un potencial, encara que els polítics no ho reconguin.

-Les iniciatives realment, moltes vegades, es prenen al marge de la política.

-Fallen ells, són els que fallen, perquè, com he dit abans, la situació encara és reversible, el que passa és que s'ha d'actuar amb decisió.

Taula rodona amb **Francesc Bujosa** (metge, professor de història de la ciència a la UIB, secretari de l'Obra Cultural Balear), **Francesc Quetglas** (gerent del Centre Balears Europa), **Maria Muntaner** (Joves de Mallorca per la Llengua) i **Àngel Pujol** (representant de PIME Comerç).

El carrer, en català

per Magdalena F. Mulet

La situació del català cent anys després que mossèn Alcover escrivís la Lletra de Convit ha canviat molt, avui la normativització de la llengua no perilla, però tot i els avenços dels darrers anys no podem dir que estigui normalitzada. La llengua –creuen els nostres convidats– és coneguda per més persones que fa vint-i-cinc anys, quan es restaurà la democràcia i es començà a ensenyar a les escoles, però no és ni més parlada ni més present al carrer. Segons s'adverteix des de alguns sectors corre el perill de convertir-se en una llengua de culte arraconada als àmbits intel·lectuals i de l'Administració, la qual cosa seria l'antesala de la seva defunció, perquè una llengua no pot sobreviure sense tenir garantits tots els àmbits d'ús. Altres, més optimistes, creuen que s'han fet grans progressos i que la llengua gaudeix de bona salut social. En tot cas, la situació del català necessita una nova reflexió emmarcada en realitats cada vegada més globalitzadores: la Unió Europea, la internacionalització dels mercats i l'aparició de les noves tecnologies, a les quals s'afegeix a les Illes, el fenomen de les migracions i del turisme. Tot i això, la imposició d'una interllengua: l'anglesa –apunten els tertulians– pot no ser perjudicial per al català, ans al contrari, perquè igualarà la resta d'idiomes i farà que cap d'ells no es pugui veure escanyat pel seu veí.



ONA: Mentre que el català guanya força a l'escola, hom constata que al carrer, a molts d'hàbits de relació perd terreny i es fa estrany entre el jovent o a la feina. Alguns diuen que es converteix en una llengua de culte, que de cada vegada menys gent empra. Vostès es mouen a àmbits molt diferents, quina és la seva opinió a partir de l'experiència que en tenen? En el context d'Europa, per exemple, quin futur poden tenir llengües com el català?, perquè es tracta no només de parlar del català, sinó de la situació de les llengües en el marc d'Europa, on tenen un paper fonamental i de vegades, massa sovint serveixen d'entrebanc, en lloc de suposar elements de comunicació.

Quetglas: En el context europeu en el qual el Centre Balears Europa fa feina i quant a la declaració de l'Any Europeu de les Llengües, podem dir que les intencions de la Comissió Europea i de les institucions europees parteixen del reconeixement de la realitat lingüística, del fet que la diversitat lingüística és una riquesa que s'ha de mantenir i conservar. Ara, també hi ha el reconeixement que a una institució que actualment té onze idiomes oficials i que d'aquí a uns anys, en entrar els països que ho han sol·licitat, seran pràcticament vint, els idiomes a més de ser un reflex de la pluralitat lingüística europea i per tant un bé patrimonial a protegir, seran una dificultat a l'hora de construir Europa, i que la resposta no pot ser la relegació d'un idioma o un altre, sinó que s'han de decantar per patrocinar el coneixement dels idiomes, i aquest és el sentit de l'Any Europeu; l'estímul per a l'aprenentatge de les llengües d'Europa, de totes les llengües europees. No d'unes sobre les altres, perquè la filosofia, que està explicitada en la Declaració d'aquest any 2001, és que per acostar-se a la realitat cultural d'un país sempre serà millor conèixer la pròpia llengua, encara que sigui a nivell elemental, que no cercar terceres llengües comunes. I l'objectiu europeu és d'estendre la dinàmica d'aprenentatge de les llengües.

ONA: I quant a les llengües que no són d'estat?

Quetglas: Aquestes qüestions a Europa sempre són molt delicades, perquè a la UE, qui té més veu i paraula, són precisament els estats, això és així perquè el projecte europeu començà així. En principi, per tant, l'objectiu de l'Any Europeu de les Llengües eren les onze llengües de la UE a les quals s'han afegit les llengües de l'espai europeu, que són l'islandès i el noruec, i a més s'han reconegut com a llengües no oficials, no estatals, sinó com a llengües europees pròpies, l'irlandès i el luxemburguès. I quant a les llengües oficials dins els estats membres, han donat als estats la iniciativa d'incloure les llengües cooficials de cada un d'ells. I Espanya ha inclòs dins el mateix paquet les llengües que a Espanya són en algun dels seus territoris cooficials.

Bujosa: És a dir, que quan parlen d'onze idiomes oficials vol dir que nosaltres estam dins el castellà, que el català no compta.

Quetglas: El català és una llengua que està considerada com a patrimoni cultural europeu, però no és una reconeguda com a llengua oficial a la Unió Europea.

Muntaner: Jo vaig formar part de l'expedició de joves que anàrem ara a Brussel·les per reivindicar el tema lingüístic i una de les entrevistes que vàrem tenir va ser amb una de les ponents de la Carta de Drets Fonamentals, Cecilia Malmström i aquesta dona es

va mostrar totalment oberta al tema. I crec poder afirmar que a les institucions europees hi ha gent que té una certa sensibilitat envers les qüestions lingüístiques, la qual cosa és esperançadora.

Quetglas: La mateixa comissaria de cultura està molt oberta a aquest tema.

Bujosa: Així, doncs, el suec, per exemple, és una llengua oficial, i el català no. I quina justificació teòrica hi ha perquè una sigui oficial i l'altra no? Quins motius fan pensar que el suec sí, el i català no?

Quetglas: No es tracta d'una justificació. Es tracta que el suec és la llengua oficial d'un país, d'un estat membre, Suècia, i el català no és la llengua oficial d'un estat membre, no és una justificació, jo només dic com és, sense entrar en valoracions.

Bujosa: D'això se'n deriva que si volem tenir els mateixos drets lingüístics que els suecs, ens hem de convertir en un estat.

Quetglas: Tal i com són avui les coses en un estat que fos membre de la Unió Europea.

Però canviant una mica de terç, encara que en el context d'Europa, jo crec que l'ampliació farà que algunes coses hagin de canviar, si més no s'haurà de revisar, quant a les llengües es refereix. L'altre dia de pagès parlant amb un vicepresident del Parlament Europeu, Joan Colom, em contava que el Parlament tenia la intenció que tota la traducció simultània sempre fos directa, és a dir, sense passar per terceres llengües, però que això no ha estat possible, entre d'altres coses per falta de mitjans tècnics, per falta de traductors, perquè no existeix, o no es dedica, o no vol ser traductor al Parlament Europeu, ningú que pugui traduir del grec al finlandès. I això, tot i que és una anècdota ens dóna una idea de la tremenda dificultat que pot suposar aquesta qüestió quan entrin llengües com el letó, l'eslovac, el croat, etc... i totes les possibilitats creuades de traducció. Si ara el tema de les llengües ja dificulta molt qualsevol tramitació parlamentària, amb onze llengües oficials, ja no es pot pensar que serà en haver-n'hi vint. I tot això, vull que quedi clar, no ho estic valorant, només dic com són les coses, ho pos sobre la taula per veure el català i tota la nostra problemàtica lingüística en un context europeu, crec que per això m'heu convidat, perquè jo no som un expert en llengua. I el que deia, s'hauran de prendre determinacions i fixar uns idiomes de treballs.

L'ANGLÈS, UNA INTERLLENGUA

ONA: La globalització, la mundialització i les noves tecnologies fan pensar en la supremacia d'unes llengües sobre les altres, l'anglès serà la llengua que es "menjarà" les altres, una interllengua mundial?

Pujol: Això són arguments com a mínim perillosos, perquè la defensa d'una operativitat, pot anar en detriment d'altres llengües.

Quetglas: Sí, però jo faig d'advocat del diable, i això que dic és el que passa, és un tema molt complicat. Ja avui un terç dels funcionaris de la Unió Europea són traductors.

ONA: Certament és perillós, com deia Pujol, però també podria tenir l'avantatge que limitàs les llengües de treball a dues o tres i

la resta s'igualassin, amb la qual cosa la situació del català milloraria.

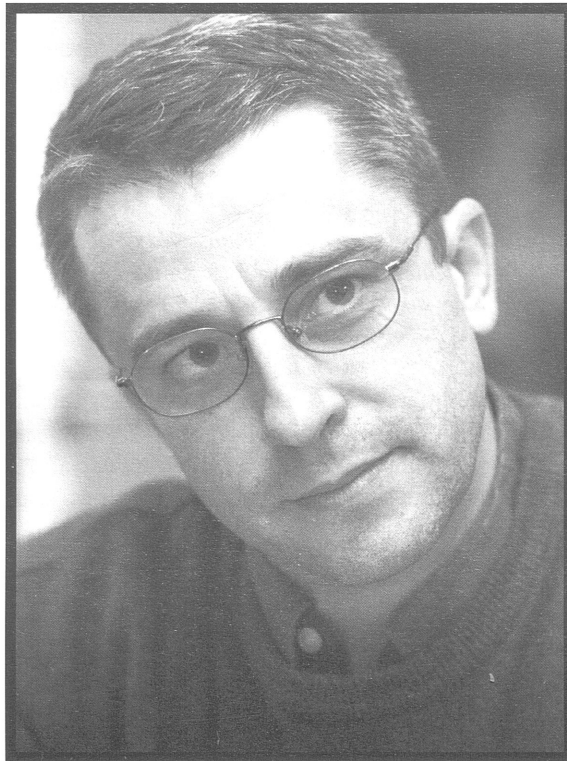
Quetglas: Per aquí vaig, això per al català pot suposar una oportunitat. Que hi hagi una interllengua de treball pot beneficiar les llengües "locals", perquè que l'anglès fos una llengua de treball no vol dir que tothom acabàs per parlar anglès. De fet avui ja passa, quan surts veus que a Europa la gent sap més d'una llengua.

Bujosa: En certa manera seria el més racional. Això passa, per exemple, als congressos científics, on mai no hi ha tantes llengües que es fan servir com llengües parlen els científics assistents. N'hi ha una o dues, anglès, per raons ben evidents, i la resta totes amb els mateixos drets. Perquè jo segueix sense veure que un suec hagi de tenir més drets que un català, només perquè van guanyar unes guerres i nosaltres les vàrem perdre. Però instaurar una interllengua, una llengua de treball, l'anglès posem per cas, i la resta tots igual, crec que no seria acceptat per molts d'estats, l'espanyol el primer.

CATALA AL COMERÇ

ONA: *Si per avançar en la tertúlia deixam Europa, podem atracar la qüestió lingüística a la nostra realitat i plantejar-nos què podem fer des d'aquí i quant al català?*

Pujol: Des de la nostra òptica de PIME Comerç, i vull dir que nosaltres que ara celebrem el vinticinquè aniversari sempre hem estat perfectament normalitzats, el que feim enguany és donar suport als associats per a tot allò que fa referència a línies de subvenció i d'ajudes institucionals, perquè si no fos així, és a dir, a través d'ajudes, desgraciadament el comerciant no podria aplicar res. Ara hem treballat al mercat de Pere Garau, on s'han normalitzat tots els rètols dels placers. Però al comerç s'ha de diferenciar molt entre els comerços turístics i els que no ho són. Les zones turístiques tenen una problemàtica lingüística diferent, perquè a molts de llocs de Mallorca retrocedeix lingüísticament ja no el català, sinó el castellà, en benefici de l'alemany, posem per cas. I tot això té molt mala ferida. A Cala Rajada, per posar un exemple, és difícil dir a un comerciant que ha de retolar en català. És difícil perquè socialment sovint no és acceptat, el nostre president va fer, fa relativament poc, unes declaracions recomanant la contractació de personal catalanoparlant per poder atendre el públic i foren molt mal interpretades i molt contestades, quan seria molt natural que en anar a una botiga, a Mallorca, en principi ens atenguessin en català. A més, aquí no tenim una escola de comerç, i això és un problema afegit, perquè des d'una escola de comerç és des d'on es podria molt bé fer aquesta tasca de conscienciar, i de fer veure com a naturals aquelles coses que, a més, realment ho són. Però resulta que a un sector de més de quaranta-cinc mil treballadors i més de devuit mil empreses no tenim una escola de comerç, i



Àngel Pujol.

això, clar, és un àmbit d'ús molt considerable quantitativament i qualitativa. En altres activitats econòmiques sí que hi ha una escola, i es pot fer una feina de base. De documentació de lèxic, etc... El millor que podem fer per la llengua és emprar-la, i anar assumint tot el fet de retolar en català, de dirigir-se al client en català, i si després, per atendre un client has de canviar de llengua, no passa res, com més en sapiguem millor. Ara tot el suport de d'hostaleria, bosses, rètols, avisos, etc... s'ha de fer en català, si aconseguim això s'haurà invertit l'hàbit d'ús de la llengua. Tot això que dic té suport des de PIME, però costa, costa molt, tot s'ha de dir.

JOVES I CATALÀ

ONA: *I el català al carrer?, entre els joves, per exemple?*

Muntaner: Hi ha una gran diferència entre Palma, ciutat i la part forana.

Tenim més o manco dades d'aquest tema perquè feim xerrades als instituts sobre llengua, cultura i patrimoni i ens adonam que quan sortim de Palma la situació lingüística és totalment diferent i millor. I a més, es nota una evolució, perquè avui la gent no és reticent, no mostra d'entrada una actitud contrària al català, ni tampoc no és un problema de manca d'informació com fa uns anys.

COMPETÈNCIA I ÚS DEL CATALÀ

ONA: *És a dir, avui existeix la competència, però manca l'ús a certs àmbits?*

Muntaner: Sí, és així, els joves coneixen la llengua, i l'estudien i la saben, si voleu més que abans, però no l'usen al carrer. I el que s'ha d'aconseguir és que el català sigui utilitzat a tots els àmbits, perquè no passi a ser la llengua dels llibres, una llengua de culte, que s'estudiï i se sàpiga, però no s'utilitzi. Per això les nostres campanyes sempre van encaminades a fer coses i a organitzar programes per als joves però en català, iniciatives de conscienciació sempre en positiu en les quals hi pugui participar qualsevol jove, tant si és catalanoparlant com si és castellanoparlant, perquè vegin que un taller de qualsevol cosa també es pot fer en català, perquè és una llengua viva que serveix per a tot, per fer ciència i per divertir-se i per, en definitiva, viure en català, és a dir, que els joves poden socialitzar-se en català.

Al comerç vàrem fer fa uns anys una campanya dirigida als comerciants i també als consumidors, perquè és molt important que el català es desenvolupi a tots els àmbits. Ara, també té molta d'importància la consciència lingüística dels mateixos catalanoparlants. Perquè un mallorquí quan entra a una botiga ell mateix ja s'adreça al dependent, molt sovint, en castellà, i això no és bo per a la llengua, perquè de vegades el que contesta podria fer un esforç per contestar en català i ja no ho intenta. I moltes vegades ens trobam que llavors resulta que una conversa d'aquestes es desenvolupa

lupa en castellà quan resulta que els dos interlocutors són catalanoparlants, o com a mínim podrien parlar en català sense problemes, això és absurd i perjudica molt l'ús quotidià de la llengua.

Molta gent jove parla en castellà no perquè siguin castellanoparlants, sinó perquè per inèrcia es veu immersa en situacions lingüístiques que el duen a parlar en castellà.

Nosaltres empram un concepte que pretenem difondre i fer comprendre a la gent què és lleialtat lingüística, això què vol dir?, és la lleialtat de cadascun dels parlants envers la seva pròpia llengua, sense aquest concepte és impossible aconseguir una plena normalització, perquè ara ja no parlem de la influència de les altres llengües, en aquests cas el castellà, sinó de la nostra mateixa responsabilitat per aconseguir una plena normalització. Perquè depèn de cada parlant mantenir la llengua que ell parla, cada parlant hi té una responsabilitat, i cada un de nosaltres que no tenim aquesta lleialtat lingüística necessària, perjudicam la llengua i la seva normalització.

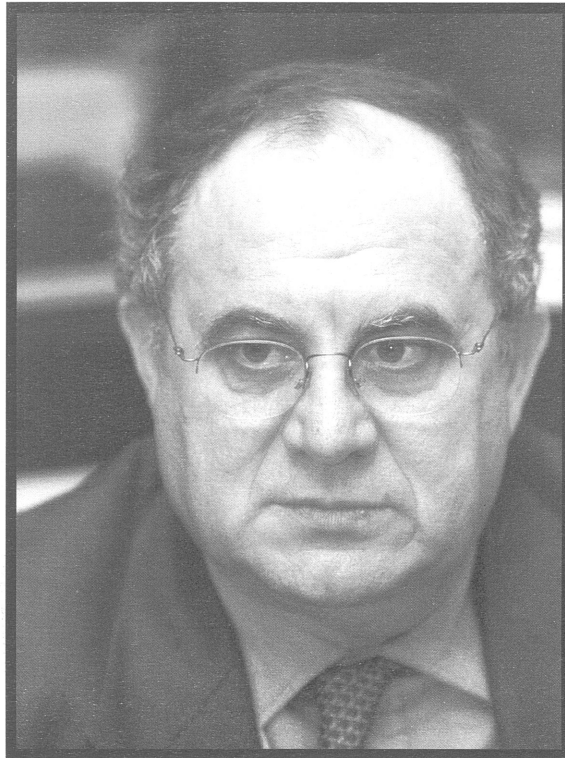
VIURE EN CATALÀ

Bujosa: Aquest fenomen és enormement complicat, i a la vida quotidiana, per moure't, per viure en català, com deies, has de prendre diàriament decisions, perquè a més de decidir en quina llengua has de parlar, de vegada has d'estar disposat a passar per situacions que en segons quina correlació de forces, no vols assumir.

Per posar un exemple, jo don classes en català, sempre, i s'hi apunta qui vol, tot sabent que seran en català. Les intervencions dels alumnes, però, són en castellà i català en un 50% més o manco. Ara, ja a nivell de lèxic, sovint el meu vocabulari per donar la classe resulta incompreensible per als alumnes, si els explico la maquinària del segle XIX i els parl d'una corriola, no saben què és. Llavors has de, com a mínim, valorar què fas, perquè resulta que la llengua es converteix en un entrebanc en lloc de ser una eina per a la comprensió, i ho dic com a element de reflexió des de la meua postura davant la llengua que, crec, no és suspecte. Vull dir amb això que en situacions com aquesta hi ha dues possibilitats, o canviar de llengua, o parlar en un català molt *light*, empobrit, i això també és terriblement dolent per a la llengua.

ONA: Però això és perquè la llengua sofreix el dèficit de no haver estat a l'escola durant molts d'anys.

Bujosa: Però els meus alumnes ja han estudiat en català, si més no el català. Un altre exemple; jo, i els parlants en general, sabem que si a certs àmbits parlem en català ens tractaran pitjor que si parlem en castellà, llavors és una relació de força, si tu ets client, et pots permetre el luxe de parlar en català, però quan tu vas a demanar, a arreglar uns papers, a declarar a un jutjat, a posar una denúncia a la



Francesc Quetglas.

policia, ja automàticament et dirigeixes a l'interlocutor en castellà, i efectivament la lleialtat ha de ser molt grossa si saps positivament que aquesta lleialtat ¿era la paraula?, pot perjudicar-te. M'explic?

Si crides a Telefònica per demanar una informació el que tu vols és la informació ràpidament, però resulta que si la demanes en català que és el teu dret, no la tindràs tan ràpidament o simplement no la tindràs, llavors, què fas amb la lleialtat?, perquè no t'entenen..., això és molt problemàtic, perquè resulta molt inquietant haver d'anar constantment reivindicant, i creant situacions si més no incòmodes, per exercir un dret que tenim. I això acabarà malament, per molta lleialtat que tinguem alguns.

LLEIALTAT LINGÜÍSTICA

ONA: Els catalanoparlants, si més no els de Mallorca, no hem tengut lleialtat, orgull de la llengua?

Quetglas: Quant a una pregunta que ha llançat Bujosa en relació al lèxic sobre si utilitzar paraules tot i sabent que en principi molts de catalanoparlants no les entendran, crec que no hi ha dubte, perquè les paraules en el context d'una conversa, d'un text, s'entenen i és així com contribuïm a l'autèntica normalització. Clar, les persones més cultes empraran més paraules, però això passa també al castellà i a qualsevol llengua. I el català té la dificultat afegida que durant molts d'anys no ha estat la llengua amb la qual s'ha estudiat, sinó que era reduïda a l'àmbit oral i familiar, i fa deu anys si deies "aleshores", o deies "bústia", ningú no t'entenia i et titllava de pedant, i ara són paraules molt normals. No podem optar per un català *light*, si més no, no de forma conscient, en benefici d'una suposada facilitat per a la comprensió. I per això és molt important que el català sigui als mitjans, tant escrits com orals, i sobretot a la televisió. La tasca de TV3, per exemple és molt important per a la normalització de la llengua, per anar incorporant paraules, i per fer veure sense dir-ho, que en català es pot dir tot.

Ara, voler que els parlants entenguin paraules que no estan en ús, no vol dir el mateix, el que passa és que els lèxics canvien a mesura que canvien les coses, si avui ningú no sap què és una corriola, és perquè avui ningú no utilitza una corriola.

ONA: El que ha de tenir el català són mecanismes per crear les paraules de les noves coses que entren, en noves tecnologies, per exemple.

Bujosa: Relacionat amb aquest tema jo vaig assistir a un congrés de metges i biòlegs, i una de les qüestions tractades era com introduir l'ensenyament de la medicina en català, i es discutia que si via decret, etc...N'hi va haver un, Lluís Garcia Sevilla, que va dir que això era fàcil, perquè es tractava només que les universitats fessin un fons, un feix de bitllets de mil que el rector cada matí hauria de donar als bidells, i aquests en acabar les classes anirien aula per aula i demanarien; en quina llengua s'ha fet?, en català?,

doncs, aquí tens mil. En castellà?, doncs res. Això, que és un acudit i una anècdota, té un rerafons que ens fa si més no pensar, perquè el que passa és això precisament, que ningú no està disposat a fer res per res, i certament la inèrcia del món actual no afavoreix el català, perquè les qüestions de la llengua, com les de cultura en general, no tenen un valor econòmic. De moment ningú no hi guanya si parla en català, fins i tot consideren que hi poden perdre...

ONA: Això ens du a un dels nusos de la qüestió, perquè n'hi ha que diuen que si utilitzar la llengua fos rendible econòmicament, i aquesta rendibilitat fos mesurable, ja hi hauria lleis que el protegirien, per vèncer aquestes inèrcies que suposa la globalització. Si a un comerciant els clients li comprassin més perquè ven en català, el comerç ja faria temps que estaria normalitzat.

Muntaner: Per això parlava jo de lleialtat dels qui el parlem.

Bujosa: Jo crec que avui, malauradament, la supervivència de la llengua està molt lligada al fet que ofereixi algun avantatge a qui l'empri, perquè si no...

ONA: És necessari prestigiar la llengua? Vostès creuen que en aquest sentit s'han fet avanços?

Bujosa: L'actitud dels castellans crec que és més bel·ligerant que mai.

Muntaner: Jo crec que en principi no és l'actitud bel·ligerant, no és la d'alguns castellanoparlants el que ens ha de preocupar, sinó la nostra pròpia actitud, i això ha millorat, i aquesta feina de poder conscienciar l'altre ha de començar per un mateix.

Quetglas: Jo no crec que hagi perdut prestigi, ans al contrari, el fet que sigui la llengua vehicular i normal a l'Administració, que existeixin uns mitjans, que s'estudiï a l'escola i a nombrosos cursos, beneficia, perquè la gent més culta, la que es mou, la que viatja, de cada vegada és més plurilingüe, l'acostament a les altres realitats ens fa ser més tolerants. I també hi ha un factor de tolerància i de sensibilitat en tot això que parlem. I crec que en els darrers vint anys hem avançat molt i que hi ha molt més respecte per les llengües en el context d'Espanya, i també més coneixement per part dels no catalanoparlants de la nostra realitat sociolingüística.

Bujosa: En el camp de la medicina no he vist cap conversió, i parl de gent amb estudis superior, que han vingut, que fa vint anys que són aquí i que no l'han après. Un notari que ve de fora no aprèn a parlar el català, un jutge...



Maria Muntaner.

INTEGRACIÓ LINGÜÍSTICA

ONA: Això ens du a la dificultat afegida que suposa a la nostra societat la immigració i el fenomen turístic, perquè la integració tant dels que vénen a fer feina, com dels immigrants de luxe, els alemanys i europeus en general que s'instal·len a la nostra illa, aquesta integració deia, si es fa, és en castellà gairebé sempre.

Quetglas: Quant a aquest fenomen, depèn molt de la comunitat on s'integren i hi ha molta diferència entre la part forana i Palma.

Muntaner: Perquè és una qüestió de necessitat.

Quetglas: En aquest cas la responsabilitat també és nostra i no em refereixo a títol individual, sinó una responsabilitat com a organitzadors de la societat. L'urbanisme té molt a veure, en això, a Palma hi ha barriades senceres, guetos,

on no se sent mai parlar en català. I és clar, com ha de tenir necessitat o cap inquietud envers la llengua una gent que arriba a Mallorca i passa a viure a una d'aquestes barriades?, és que encara que volguessin no tenen la possibilitat de parlar-lo. Ara sí, a les escoles, però com a llengua d'assignatura, no com a llengua viva al carrer.

Bujosa: La integració dels que arriben amb una certa qualificació professional, al meu parer és molt magra, la integració lingüística, vull dir, perquè es poden integrar perfectament en castellà.

Muntaner: Però això es culpa nostra, és responsabilitat nostra fer-los sentir que aquí hi ha una llengua que val la pena d'aprendre, de saber i sobretot d'utilitzar.

ONA: Com valoren les mesures que es prenen des de l'Administració a l'hora d'avaluar i acreditar el coneixement de la llengua, per ocupar-hi llocs de feina, per exemple?

Bujosa: És un tema terriblement complicat, i en alguns casos s'entra en grans contradiccions. Els opositors a l'Administració, per exemple, han d'acreditar els seus coneixements de la llengua, com a conseqüència que la llengua no ha estat normalitzada. Però que tenguis uns coneixements i un títol no vol dir que l'empri, i d'altra banda hi ha gent que la sap i l'empra que no podria passar un examen.

ONA: Una cosa és la competència en una llengua, i l'altra és l'ús, ja ho dèiem abans.

Bujosa: Per aquí anava. Ara passa que una persona que parla català pot suspendre un examen acreditatiu del seu coneixement de català, i un castellanoparlant, que estudiï i faci un curs i un examen pot passar, encara que mai més no l'empri. És molt complex.

Però d'alguna manera s'ha de valorar. I crec que l'única solució, molt senzilla i radical, seria que els exàmens de contingut es fessin en català. Però això no és possible, segurament perquè no seria legal.

ONA: *L'exigència d'un determinat nivell de català pot ser contraproductiva?*

Quetglas: Jo crec que, si més no en matèria de llengua, les exigències no són bones. A més no corresponen a la realitat social, perquè la nostra realitat lingüística és la que és. I pot passar, passa de fet, que si convoques una oposició per a una determinada branca professional, resulti que no puguis aprovar ningú perquè ningú no té el nivell de català exigít, però el que necessites és un tècnic en aquesta determinada branca professional, un metge, un arquitecte, el que sigui.

Pujol: Però això pot dur a argumentacions molt perilloses, en nom de l'operativitat.

Quetglas: Sí, jo no defens res. Jo només expòs un fet que passa.

Bujosa: Però això que estranya en català, estranyaria en castellà?

ONA: *Però no partim de la mateixa base.*

Quetglas: No, però és que no partim de la mateixa base, no és la mateixa realitat social i no podem comparar llengües que no són comparables, que totes les llengües siguin iguals no vol dir que totes es trobin en la mateixa situació.

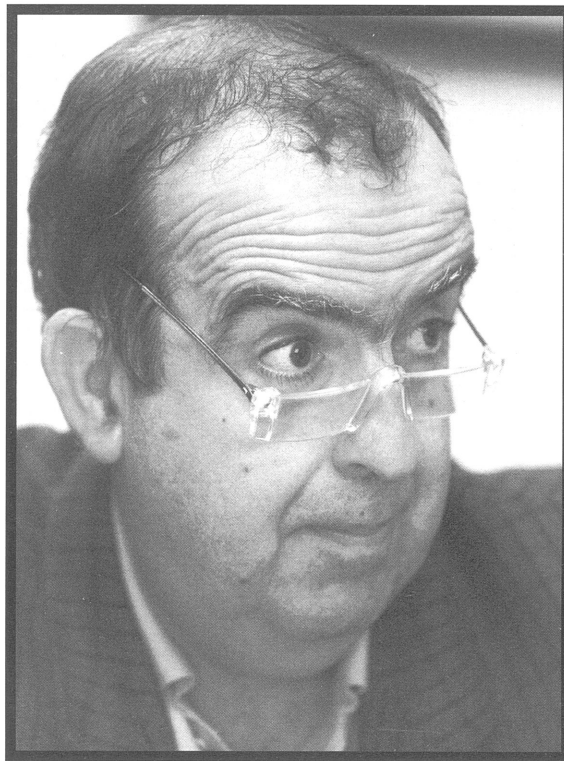
Ara, una altra cosa és que l'Administració hagi de defensar i garantir el dret dels ciutadans quant a llengua es refereix.

Bujosa: Però ara, al carter que ve a ca meva, jo tenc dret de parlar-li el català?, la resposta és que sí, doncs l'Administració m'ha de garantir que la persona que ve a ca meva el sap, i per garantir-ho, ho haurà hagut de valorar d'alguna manera.

Pujol: Està molt bé dir que la realitat social és la que és i que per tant a tots els estaments es reflectirà, però com que no partim i no hi ha una situació d'igualtat, haurem de posar un punt de radicalització, per fer que el català que durant molt de temps ha estat desfavorit arribi al mateix nivell que el castellà.

Muntaner: Això no és radical, és el que hauria de ser normal.

Pujol: D'acord. Ara podria algú demanar-se, per què s'ha de pagar al comerç amb doblers públics el fet que posin un rètol en català. Hi ha d'haver incentius, perquè la situació no és normal, i per això parl d'un punt de radicalitat.



Francesc Bujosa.

DRET A PARLAR

Bujosa: Parlar de la realitat social és un sofisme, perquè això de la "realitat social" no sé què és, el que sí sé és que hi ha uns ciutadans que tenen uns drets com els altres i que no poden exercir-los, doncs s'ha de posar fil a l'agulla per garantir que aquests ciutadans podran exercir els seus drets, igual que els altres parlants d'una altra comunitat lingüística diferent exerceixen els seus, que són exactament els mateixos en una altra llengua, en aquest cas la castellana. Per tant parlar de la realitat social... què vols que et digui?, jo també som realitat social.

Quetglas: Jo crec que la nostra realitat actual ha millorat molt, de fa vint anys ençà hem avançat molt en el camp de la normalització, no hi ha regressió, ans al contrari.

Bujosa: Institucionalment no, però al carrer sí que hi ha regressió.

ONA: *Això du a l'argument més pessimista que diu que el català passarà a una "llatinització", a ser una llengua de culte, escrita i de l'ensenyament, però que no s'utilitzarà al carrer.*

Muntaner: L'evolució dels darrers vint anys no ens ha de fer pensar que la situació actual és normal, perquè no ho és, i en molts d'àmbits i casos és discriminatòria perquè la gent no pot, si així ho vol, viure en català, anar al cinema, anar a comprar, o declarar a un jutjat en català.

Quetglas: El cas més palès és el de la justícia, que ha perdut el tren.

Bujosa: A la facultat de dret es fan un 2% de les classes en català.

Quetglas: No només parl dels missers, també de l'estructura de la justícia, és tot un poder de l'Estat. I crec que no es pot comparar el món dels negocis i el privat amb l'Administració pública. Perquè un senyor que té un cinema procurarà fer les pel·lícules en la llengua que li sigui més rendible i per contribuir a la normalització, si ho considera oportú, haurà de tenir ajudes de l'Administració. Ara, l'Administració és diferent i ha de garantir els drets dels ciutadans.

Bujosa: I això no està garantit, amb el castellà sí que s'actua. Tu posa a un lloc una persona que hagi d'atendre el públic que no sàpiga castellà i ja veuràs si hi ha actuació o no. Bastaria que hi hagués el principi de la simetria, i que el que fan pels altres que ho facin per mi.



El gran es menja el petit

Entrevista a Xesc Moll

per Magdalena Cortès

Francesc Moll du l'amor a la nostra llengua dins la sang. L'edició de llibres en català ha de competir a un mercat dominat pel castellà i per les grans editorials de Barcelona que publiquen en català. El cert és que és difícil que surtin els comptes. Malgrat això, l'Editorial Moll ja fa seixanta-sis anys que publica en català a les nostres illes. Xesc Moll agafà el relleu d'una tasca editorial que començà mossèn Alcover i continuà el seu pare, Francesc de Borja Moll. Al món editorial en català, les institucions congelen les seves ajudes i les diferents comunitats dels Països Catalans es donen l'esquena. Aquí la lògica del mercat tampoc no fa concessions. És una realitat, igual que la situació del català a Mallorca: de cada vegada som menys. Això no lleva que Xesc Moll sigui un apassionat de la seva feina, i mantengui que per a ell "cada llibre és una aventura".

-Vostè se sent més editor o economista?

-Sobretot em consider editor, que és el que realment he fet tota la meua vida. Com a economista vaig fer quatre estudis i quatre col·laboracions de tipus econòmic. Però el que fonamentalment he fet ha estat això, gestionar una empresa, que si hagués estat de sabates o d'altres coses, tal volta no m'hagués apassionat tant. Cada llibre és una aventura i engresca molt.

-A part de l'editorial Moll, quina herència li deixà el seu pare?

-A ca nostra érem vuit germans, cada dinar era una espècie d'assemblea. Cada un exposava les seves idees, de distintes tendències, encara que no massa. Però si una cosa tots teníem clara era l'amor a la nostra llengua. Hem viscut des de petits envoltats de llibres, de diccionaris i de literatura.

EL LLEGAT DE MOSSÈN ALCOVER

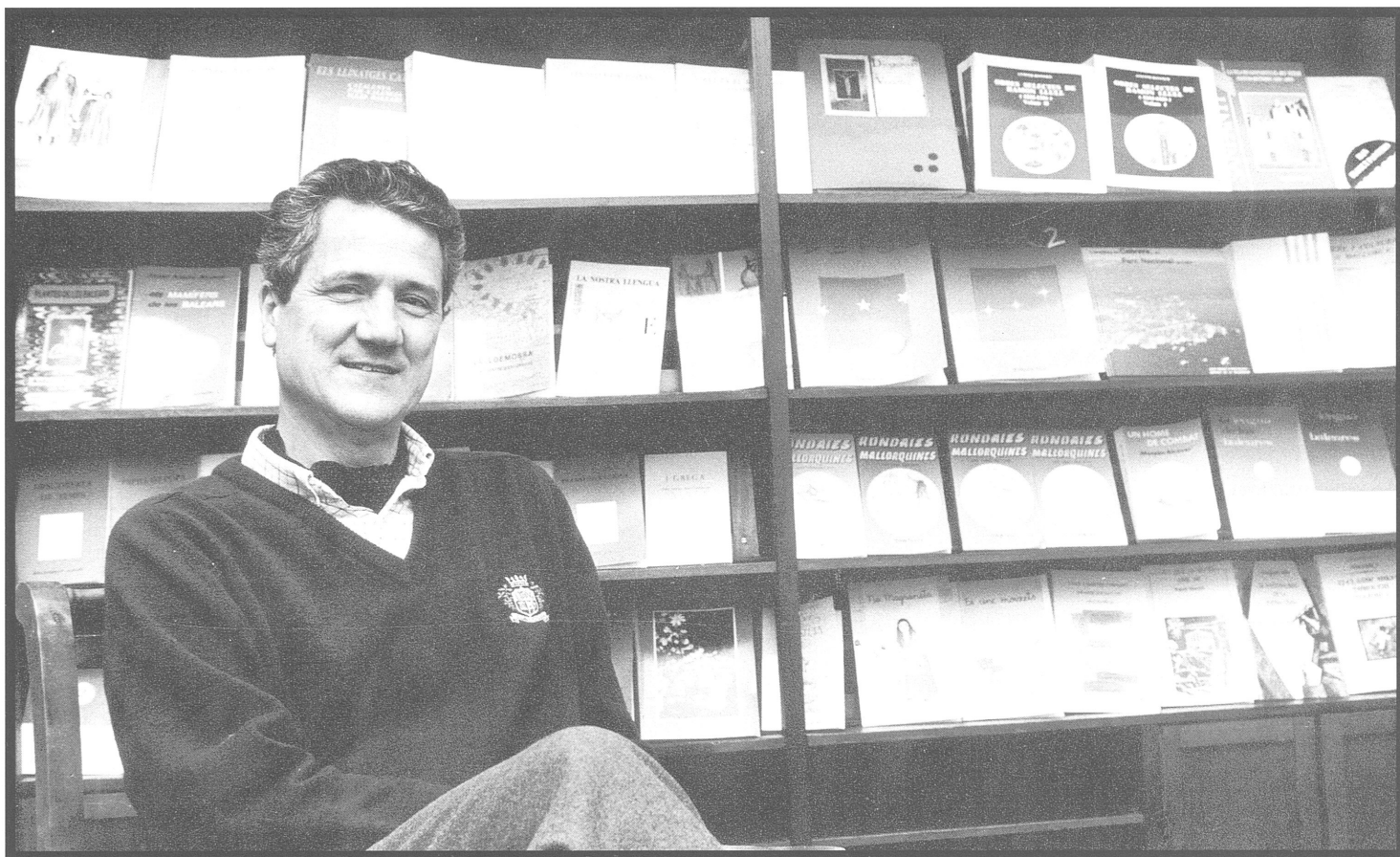
-L'editorial Moll va ser la primera editorial de les Illes que publicà en català de manera regular. Fins ara du prop de 1.000 títols publicats. Li deman a Xesc Moll que m'expliqui una mica la història de l'editorial Moll i acaba per explicar-me un bocí de la nostra història. No es pot entendre una sense l'altra, van plegades. L'esforç de l'editorial Moll per tirar endavant corre paral·lel al que ha fet la llengua catalana per sobreviure.

-L'editorial Moll, en realitat, és continuació d'una obra prèvia de mossèn Antoni Maria Alcover. L'activitat editorial que nosaltres

continuàrem va començar l'any 1896 amb la publicació del primer volum de les Rondalles mallorquines per mossèn Alcover, que no sols va escriure sinó que també va editar.

L'any 1921, mon pare va venir de Ciutadella per col·laborar en el *Diccionari català-valencià-balear* que havia iniciat mossèn Alcover. L'any 1930, aproximadament, tot just es començaren a publicar els primers fascicles del tom primer d'una obra que havia de tenir deu volums. A mossèn Alcover li interessava per damunt

Xesc Moll Marquès va néixer a Palma el 28 d'octubre de l'any 1937. Es llicencià en ciències econòmiques a Barcelona. L'any 1967, després d'un parell d'aventures en el món professional, va començar a col·laborar a l'editorial del seu pare, Francesc de Borja Moll. Una altra de les seves curolles ha estat la defensa de la naturalesa, l'any 1973 quan es fundà el GOB, va ser un dels seus primers socis i, més tard, el seu president des de l'any 1977 al 1981. A l'etapa de la preautonomia, a l'any 78, va ser director general de Medi Ambient en el primer govern del Consell General Interinsular que encapçalaren UCD i PSOE. Però aquesta etapa va ser breu, després que les seves propostes de protecció de l'Albufera d'Alcúdia i de sa Dragonera fossin denegades, va presentar la seva dimissió. Darrera d'ell se n'anaren també Xavier Alonso i Fèlix Pons, i es va desfer el Govern de concentració. Però al que realment s'ha dedicat és a dur endavant l'Editorial Moll, una feina que necessita "seny de bístia vella". Xesc Moll és casat i té dos fills.



de tot aconseguir la continuació del *Diccionari* i quan va veure que la seva salut trontollava, va fundar una societat entre ell, mon pare i el seu administrador, Joan Riutort. Aquesta societat havia de continuar el *Diccionari*. El gener del 1932 va morir mossèn Alcover i continuaren ells dos amb l'obra. L'administrador no estava molt interessat per les lletres i va vendre la seva part a mon pare, i mon pare va continuar l'empresa de publicar el *Diccionari* i de publicar les *Rondalles* de mossèn Alcover.

LA FUNDACIÓ DE L'EDITORIAL MOLL

A l'any 1934, mon pare va trobar que a Mallorca faltava una col·lecció per poder donar a conèixer tota la producció literària que hi havia hagut fins a aquell moment, i tot allò que pogués sortir. No existia cap cosa periòdica ni fixa, ni cap manera de publicar els llibres que la gent escrivia. Així se li va ocórrer publicar la biblioteca "les illes d'or" en la qual tots els llibres són, o bé sobre les Illes Balears o bé d'autors de les Illes. L'any 1934 va sortir el número u, consideram aquest número u com la fundació de l'editorial Moll. Encara que, concretament, l'editorial Moll no és més que una continuació de la feina de mossèn Alcover.

Naturalment, a part d'això, mon pare va seguir fent el *Diccionari*, el primer volum i el segon varen sortir abans de la guerra i també una part del tercer. Després va arribar l'any 36, però vaja!, aquí a Mallorca, fins que no es va instaurar el govern a Burgos, mon pare va continuar publicant llibres en català durant l'any 1937, i fins i tot algun durant l'any 1938. Però després va arribar l'ordre fulminant que això del català s'havia d'acabar, i fora publicar res pus. Des de l'any 38 fins a l'any 43 no va sortir ni un sol llibre, en el 1943 es va poder reprendre la col·lecció.

Mon pare mentrestant continuava escrivint el *Diccionari*, però sense cap esperança de poder-lo publicar. En aquell temps d'absolut silenci i de prohibició no hi havia doblers de cap manera. Però ell continuava escrivint cada dia el *Diccionari*. L'any 1950 hi va haver un grup de gent de Barcelona que es va mobilitzar gràcies, en primer lloc a Joan Mascaró, un mallorquí que vivia a Cambridge. Joan Mascaró era molt amic de mon pare i tenia un gran interès per l'obra del diccionari, era un home que va ser aquí fins a la guerra i a la guerra el varen embarcar els seus amics perquè no el matassin. Sempre animava el meu pare, era molt amic de la família March, perquè era de Santa Margalida, i va aconseguir que la Fundació March ajudàs per a la publicació. I també tenia un gran amic a Barcelona, el senyor Rafel Griera Pla, un empresari que tenia uns amics molt interessats en la qüestió del català. I així varen reunir un grup de gent disposada a promoure el diccionari.

Quan mon pare va veure que hi havia un interès real i una possibilitat, va tornar a publicar fascicles, això va ser l'any 1954. I a part d'això, llavors, l'any 54, com que la col·lecció "les illes d'or" era limitada a gent de les Illes Balears, va fer una col·lecció que es deia Biblioteca "Raixa", que agafava autors de Catalunya, València i Balears. L'any 64 es va aturar la col·lecció.

El 1967 vaig arribar jo, en aquells moments la col·lecció "Raixa" s'havia aturat una mica, perquè eren uns llibrets molt modestos, que havien fet una funció de resistència, però en un moment en què ja hi havia Edicions 62 (que va néixer l'any 1962) que ja publicava llibres de format més gros i més atractiu, la col·lecció "Raixa" havia quedat massa pobre. L'any 1967 vàrem començar a fer un format més gros i creàrem una nova etapa, però també en format de butxaca. I va passar el mateix, que va quedar massa curt per a molts d'originals. Per això l'any 1970 i busques, vàrem

crear la col·lecció Tomir, més grosseta i que permet més possibilitats d'extensions diferents.

-Sempre han publicat llibres en català?

-Pràcticament, el 90% com a mínim de la producció és en català. Després hem fet una col·lecció que es diu Conèixer Mallorca en idiomes diferents, en castellà, en francès, en anglès, en alemany. A part d'això, mon pare va fer un *Curso Breve de español para extranjeros* per a l'Estudi General. Però això són anècdotes, perquè el que realment hem fet sempre és el llibre en català.

-Quins criteris segueix a l'hora de triar un llibre per publicar?

-Que t'agradi a tu és el primer de tot, i després que pensis que pot interessar al públic, que el tema realment sigui interessant, que valgui la pena. Si és en castellà, ja no m'interessa.

-Com creu que és el tipus de lector que llegeix en català?

-Comença a ser molt variat, però en principi, si vols, per desgràcia encara és un públic més aviat cult, que té un nivell cultural més elevat que el normal i sovint molt interès per tot allò relatiu a les Illes Balears.

EL LLIBRE EN CATALÀ: UN PROBLEMA DE RENDIBILITAT

-Pensa que es pot mantenir una editorial que només publica llibres en català?

-Nosaltres de moment hem aguantat aquests seixanta-sis anys, que són molts d'anys, i crec que és una demostració que sí, que és possible. Ara, dificultats n'hi ha.

-Com veu la situació del llibre en català? Com ha evolucionat? Sembla que de cada vegada n'hi hagi més.

-El que passa és que possiblement ha crescut més l'oferta de llibres que no la demanda. A mesura que hi ha hagut més possibilitats de publicar i que hi havia més lectors, ha sortit més gent que s'ha engrescat a publicar. De tal manera que als anys seixanta es publicaven dos-cents títols en català, i era un èxit, mentre que ara se'n publiquen devers set mil cada any, (set mil títols en una llengua que té el problema que tota la seva població coneix una altra llengua, en la qual es publiquen cinquanta mil títols anuals). No hi ha dubte que el lector té massa possibilitats d'opció entre títols. I això què vol dir? Que de cada vegada es redueix el tiratge. És a dir, augmenta el nombre de títols diferents, però se'n fan menys exemplars. I això el que crea és un problema de rendibilitat. El cost unitari de cada llibre augmenta molt, i per tant, el preu de venda també ha de ser més alt. Però per mor de la competència del llibre en castellà, que pot tenir tiratges més elevats, tampoc no pots apujar el necessari perquè el preu seria dissonant: la gent s'escandalitzaria si trobàs que un llibre en català val el doble que un llibre en castellà. Per tant, has de posar un preu més baix, això vol dir que els beneficis no són suficients per aconseguir que la roda funcioni, per això és tan difícil.

-De tota manera, és clar que hi ha més gent que llegeix en català.

-Hi ha més gent que llegeix en català, però l'oferta de llibres en català creix més que el nombre de lectors.

-I el nombre d'escriptors en català, també creix?

-Escriptors en català també n'hi ha moltíssims, i això és important. La creació literària en català és realment esperançadora: hi ha molts i bons autors. Ara, després és difícil donar-los a conèixer. No hi ha suficients revistes literàries i els mitjans de comunicació estan absolutament distrets amb tot el que es publica en castellà, amb la qual cosa és molt difícil donar a conèixer que un llibre ha sortit i que aquest llibre té un interès.

Hi ha llibres que comencen a tenir tiratges interessants quan es tracta de personatges que han sortit per la televisió, és a dir, que allò més important no és que siguin bons escriptors, sinó que tinguin una bona promoció. Quan aquest senyor és conegut per la televisió, llavors resulta que dels seus llibres se'n poden vendre cinquanta, seixanta o setanta mil exemplars en poc temps. Això vol dir que hi ha lectors, però aquests lectors no saben que surten llibres tan o més bons que aquests, perquè possiblement no coneixen l'autor i les possibilitats de difusió de l'obra són molt petites.

Amb un tiratge de 2.000 exemplars no és possible fer una campanya de publicitat, els crítics no donen a l'abast per llegir i recomanar llibres que consideren interessants, el màxim que poden fer és recomanar-ne dos o tres cada mes. Ca... això no surt!

-Així no podeu competir al mercat literari.

-El mercat de llibres en castellà fa mal, evidentment, perquè resulta que una part molt important de llibres en castellà es venen als països de parla catalana. Proporcionalment es venen més llibres en castellà aquí que a Castella. El lector d'aquí ha de consumir la literatura que es fa en castellà i en català. Això no passa a països com Dinamarca, naturalment que a les llibreries daneses hi ha llibres en anglès. Aquí possiblement, llevat de les llibreries especialitzades, el català pot tenir un 20% de l'espai, si va bé, i el 80% és per als llibres en castellà. A Dinamarca, jo no hi he estat, però no crec que hi hagi menys d'un 50% o un 60% de llibres en danès. Si un senyor va a Dinamarca el primer que fa és aprendre el danès, aquí vénen i continuen parlant en la seva llengua.

-I, en general, als Països Catalans, existeix un mercat?

La indústria editorial tendeix sempre a la concentració. Per exemple, a Espanya, Madrid i Barcelona se'n duen el 90% de la producció de llibres en castellà. Llavors, queden València i Palma amb un 4% o un 5%. En català passa el mateix, tal volta no tan concentrat com en castellà. A València hi ha tres o quatre editorials importants, aquí n'hi ha dues o tres, i a Barcelona tota la resta.

-I això pot ser un benefici?

-Això no és que sigui un benefici, és una realitat. És una tendència normal d'aquesta indústria, que necessita una concentració d'autors, de crítics literaris, de mitjans, d'impremtes... en una paraula, es crea un conjunt de condicions que fan que sigui més interessant posar una editorial a Barcelona, que, no ja aquí, sinó a Lleida.

ELS PAÏSOS CATALANS COM A COMPARTIMENTS ESTANCS

-Hi ha intercanvi entre Barcelona, València i Balears? Es treu profit del fet de tenir una llengua comuna o som compartiments estancs?

-Aquí el que es produeix, per mor d'aquest fet de la concentració, és que els editors que són de fora d'aquest nucli, el que fan és aprofitar petits espais que els de Barcelona no acaben de veure. Aleshores la tendència normal és a mirar-se el llombrígol, és a dir, que publiqués de cada vegada més sobre temes relacionats amb l'espai en el qual et mous.

Per una altra banda, els autors que surten solen publicar els primers llibres a aquestes editorials de la perifèria, ara, tot d'una que destaquen una mica, ells mateixos són els primers que estan encantadíssims de publicar a Barcelona. De tal manera que tu fas tot l'esforç de promoure'ls, de publicar-los un llibre, i estan molt contents, però un bon dia et diuen: "Aquella editora m'ha dit que em publicarà això". "Enhorabona", li dius. Però ell ja ha oblidat completament que ets tu que li has donat un nom. Això és molt humà, però és així.

Quant a l'intercanvi, el que passa és que el que aquí, amb tota la mala intenció, varen fer els constitucionalistes espanyols va ser crear tres compartiments dins de l'àmbit de la llengua catalana. Ells mateixos varen compartimentar Castella, però això els és igual. El fet de crear tres comunitats autònomes a l'àmbit de la llengua catalana ha estat un perjudici molt gros, perquè ha creat tres compartiments bastant estancs.

La comunicació era més fàcil abans de les autonomies que ara. Ara resulta que hi ha tres administracions que fan la seva política de protecció del llibre a la seva manera, cada una d'una manera diferent, i creen uns estímuls diferents als quals no podem accedir, de vegades els escriptors sí, però els editors segur que no. Els editors queden sempre confinats al seu espai. Mitjans de comunicació que siguin realment de tot el territori no n'hi ha, i quan n'hi ha algun com TV3 o el Canal 9, que es veuen aquí, resulta que estan fets pensant exclusivament amb l'audiència d'allà. T'assabentes del que interessa allà, però no hi ha aquesta igualtat de tracte entre el que passa aquí i el que passa a Barcelona i a València.

Així que realment va ser una mala jugada evitar la possibilitat de fer una federació de les tres comunitats, i els acords estan prohibits expressament en aquest sentit. De moment, també és impensable que a València els pogués interessar, i fins i tot a les Balears. Però vaja, si que hi hauria d'haver mitjans de política cultural que abraçassin tot el territori.

-Com es podria potenciar l'edició en català? Quin futur li veu?

-Jo crec que això depèn bastant de la capacitat de selecció que et deixin tenir. El problema és que probablement hi ha llibres que t'agradaria molt publicar, però que senzillament a l'autor no li interessa publicar, pel que deïem que com més grossa és l'editorial i més centrada a Catalunya o Barcelona, millor per a l'autor. No hi ha cap autor que si pot publicar a una editorial gran catalana, digui: "no, saps què? Jo continuaré publicant a Mallorca". De manera que, entre el que et deixen publicar, es tracta de seleccionar coses que realment puguin interessar al

públic. I si saps triar bé, pots subsistir, si tries malament, no. En certa manera, és una qüestió d'habilitat de l'editor.

-Així, el camp editorial s'ha convertit en una indústria on només importen les xifres.

-És la lògica de totes les activitats econòmiques.

ELS DARRERS DE LA CUA

-A Mallorca els editors sou pocs i ben avinguts?

-Sí, he parlat de dos o tres editors. En realitat n'hi ha més, però n'hi ha molts que són simplement empreses individuals. Al gremi d'editors n'hi ha quinze. Nosaltres tenim un gremi que funciona molt bé, on tractam els temes d'interès comú, que són pràcticament els de les relacions amb l'Administració. Intentam que la política de protecció del llibre sigui eficaç pel que fa a la subsistència de les editorials, tenint en compte les condicions de competència amb la indústria en castellà i amb les editorials catalanes. Si vols que continuï havent-hi una veu pròpia d'aquí, que es preocupi de promoure els valors d'aquí, no sols de tipus individual, o sigui, naixement d'escriptors, sinó també de temes locals, necessites tenir uns editors locals. Si això s'entén, aleshores és evident que hi ha d'haver una promoció especial, uns sistemes de subvenció que permetin que, ja que els tiratges són molt més baixos, perquè la població és menor, es compensi perquè els preus no siguin tan elevats. Hi ha d'haver una política de subvenció.

-Vostès creuen que tenen el suport de les institucions?

-La veritat és que, des que el Consell de Mallorca en té cura hi ha hagut un progrés molt important. Ara, hi ha hagut un estancament a un cert nivell, ens preocupa el fet que fa un parell d'anys el pressupost sigui exactament el mateix i l'activitat creixi. Això vol dir que es creen uns dèficits. Com sempre, la cultura tendeix a ser la darrera preocupació dels governants. Sempre que hi ha d'haver una austeritat pressupostària, el primer pressupost que es retalla és el de cultura, i això passa ara. Evidentment el Pacte de Progrés ha mostrat un interès que no hi havia abans, va coincidir que quan ho va agafar el Consell de Mallorca hi va haver també el canvi del Pacte de Progrés al Consell de Mallorca, i clar, la mentalitat era completament distinta i el pressupost va pegar un salt. Però després d'haver pegat aquest salt es va estancar, o millor dit s'estabilitzà d'una manera que podria arribar a ser preocupant si l'activitat editorial continua creixent i el pressupost no.

-Depenen de les subvencions?

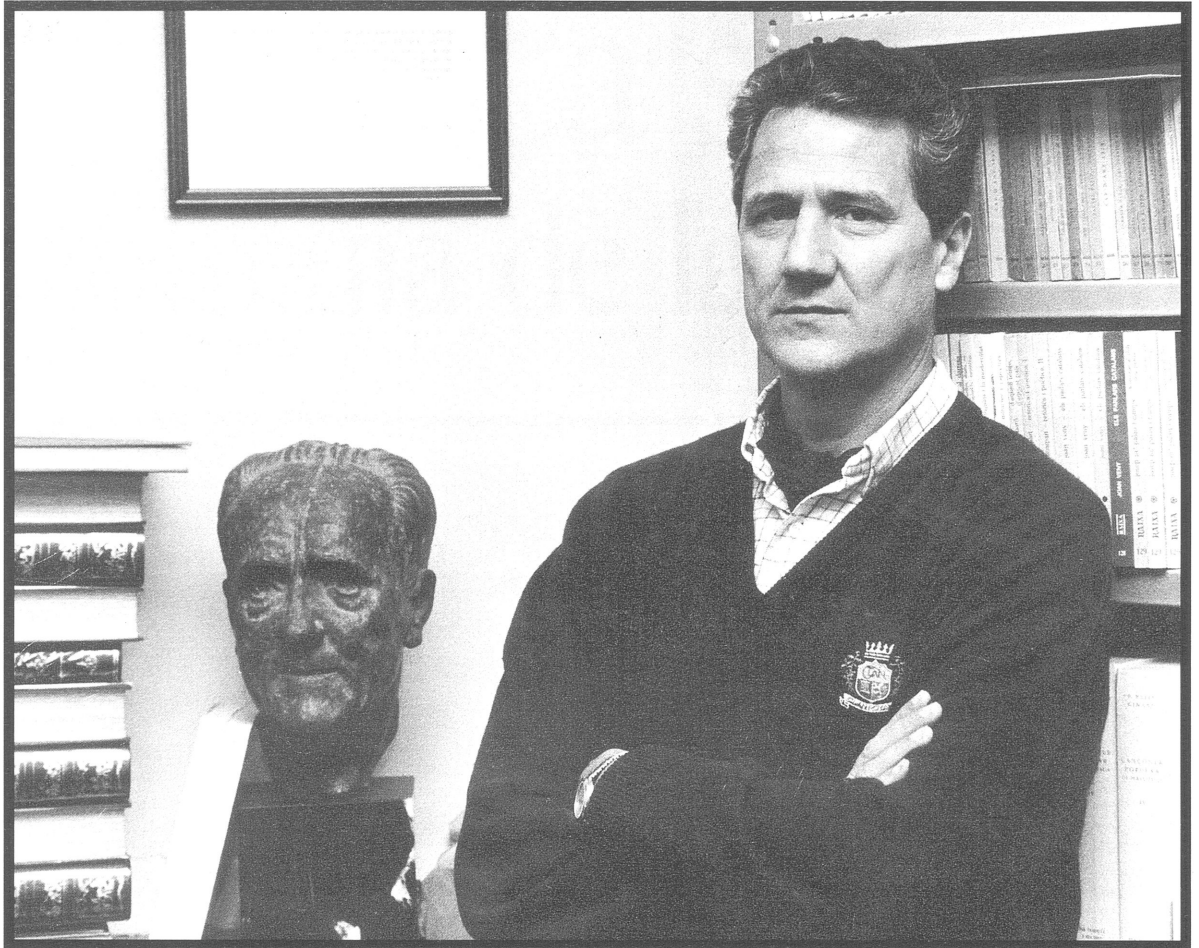
EL CATALÀ A MALLORCA: "SEMPRE HI HAURÀ UN NUCLI"

-Són importants, no és que siguin decisives. No formen el pressupost de l'empresa, però tenen un pes més o menys important, segons l'activitat de cada empresa.

-De tota manera, Mallorca, per la seva configuració social,

provocada pel turisme, té uns problemes molt determinats i jo m'atrevesc a dir que la situació del català és més difícil.

-Aquí, evidentment, tenim un problema molt important amb aquesta enorme immigració que no hi ha manera d'absorbir, produïda per una política urbanística absurda que fa especialment l'Ajuntament de Palma. Això del Pla Mirall ha estat una crida de milers d'immigrants, i a més les seves possibilitats futures de feina ja veurem quines són quan s'acabi tota aquesta història. Si no hi ha una política molt clara d'absorció i d'assimilació de tota aquesta gent, es crearan dues societats.



-Pensa que des de les institucions es pot fer molt pel català? Es pot subvencionar una llengua per aconseguir que es parli?

-Des del poder públic és poden fer moltes de coses. Ara, jo crec que no només són les institucions, també les empreses han de fer molt i els mateixos mallorquins, que no ens hem de deixar trepitjar. Per exemple, és absurd que hi hagi telefonistes que no sàpiguin català, per a mi això és inadmissible, és una falta d'educació. Crec que qualsevol persona que està de cara al públic hauria de saber català.

-Com veu la situació del català a Mallorca?

-En aquest moment, senzillament, aviat serem minoria. Aviat hi haurà més gent de fora de Mallorca que de Mallorca. I si ells poden viure tranquil·lament sense conèixer el català, naturalment, les possibilitats de supervivència disminueixen. Això no vol dir que justament tots els catalans hagin de deixar de parlar en català, jo crec que sempre hi haurà un nucli.

-Hi ha una manca de mobilització ciutadana en aquest tema?

-Jo crec que hi ha massa passivitat per part dels mallorquins, això sense cap dubte. No s'ho prenen com un autèntic problema. Avui en dia tothom sap parlar castellà i parlen castellà. Si tots som

bilingües no hi ha cap problema ni un, ara si només una part de la població és bilingüe resulta que la monolingüe és la que se'n du el peix dins la pella, perquè clar, la ignorància d'aquest senyor monolingüe fa que tothom hagi de parlar com ell.

A l'escola també poden fer molt, si l'ensenyament es fa en català, si després a l'ús social, encara que tothom sàpiga les dues llengües, és predominant el castellà, això ja serà culpa nostra.

-L'economia és determinant de cara a la conservació de la llengua?

-Els empresaris són bàsics, els empresaris no s'adonen que atendre el públic en castellà, quan el públic és català, és una falta d'educació, jo no ho entenc. A qualsevol comerç és tan desagradable que et contestin en castellà... un senyor que està al servei del públic ha d'estar al servei del públic i amb la llengua del públic. Si un senyor parla en castellà, li contestes en castellà, si parla en anglès contestes en anglès. En canvi, a un mallorquí li poden contestar en castellà, és una falta d'educació. Crec que els empresaris s'haurien d'adonar que això fa molt mal efecte. Si l'empresari posa aquesta condició... no es tracta de negar el pa a ningú, simplement que sàpiguin una cosa tan elemental com és la llengua del país. No hi ha cap país on no es respecti la seva llengua.

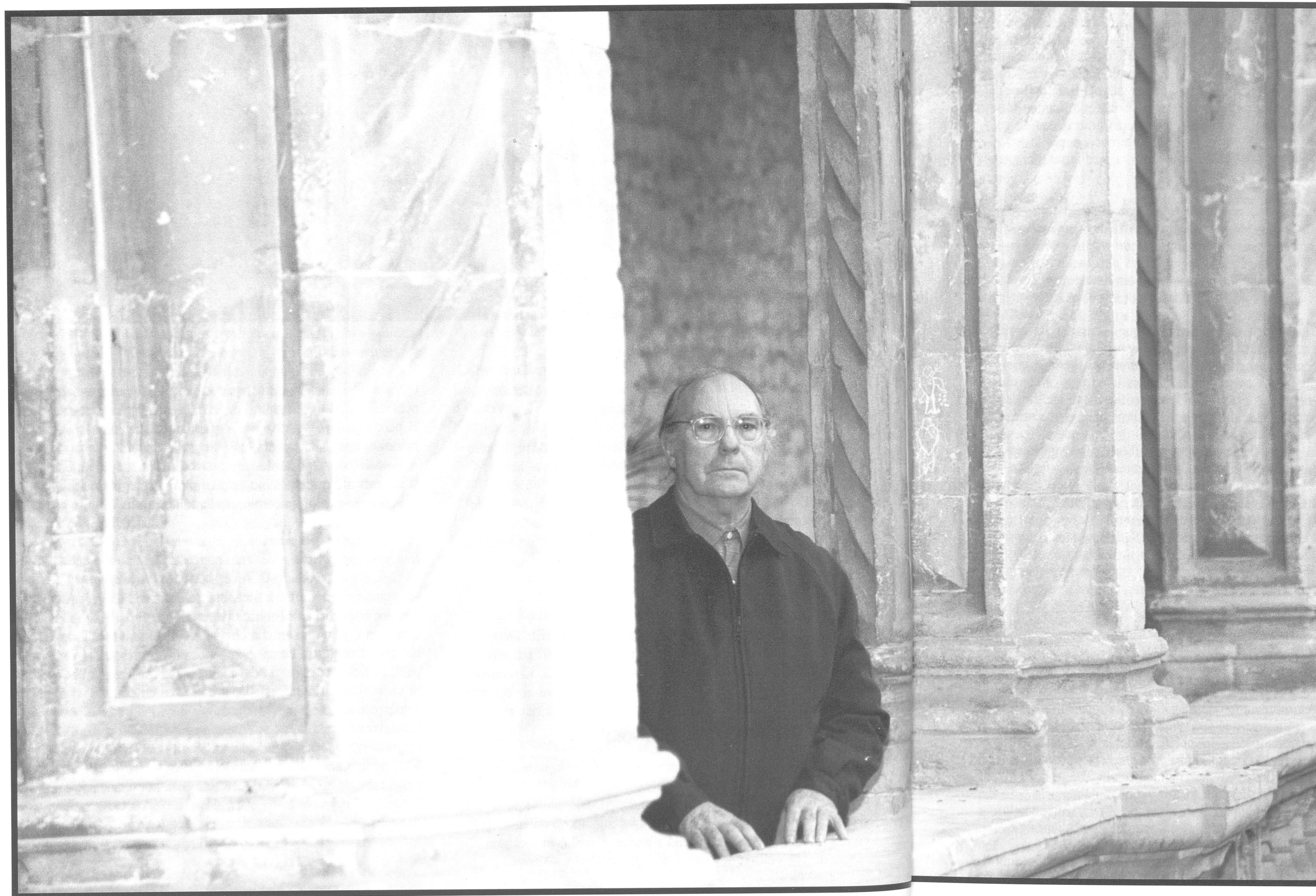
La segona esquizofrènia de la llengua

Entrevista a Gabriel Barceló

per Constanza Forteza

Tota una sèrie de generacions de Manacor, joves dels anys seixanta i setanta, han d'agrair a Gabriel Barceló el fet de saber llegir, escriure i parlar correctament la llengua pròpia, una llengua llavors provocadora d'una esquizofrènia, activa al carrer i en els àmbits domèstics, però desterrada de l'ensenyament i fora de la vida culta. Foren anys d'entusiasme en els quals Barceló va saber jugar discretament, fent la seva feina i aprofitant la tolerància o el no voler saber d'algunes autoritats acadèmiques quan, quina sort, aquestes circumstàncies favorables apareixien. Els anys han passat i Barceló diu que si Mn. Alcover aixecàs el cap es mostraria esglaiat davant la realitat d'un català "normalitzat", present a la vida oficial i a l'ensenyament. Però Barceló creu que l'il·lustre de Manacor també patiria l'angoixa de veure que l'antiga esquizofrènia es manté, encara que estranyament revirada: les noves generacions nascudes i educades a les Illes saben oficialment llegir, parlar i escriure el català. Però, almenys en una bona part, no el volen emprar, no forma part de les seves vides ni dels seus mons personals. L'única fórmula que Barceló aporta per al nou problema és la de sempre, la de la feina i consciència de les minories, la de l'activisme, la de l'optimisme de la voluntat.

Gabriel Barceló Bover va néixer a Manacor en un any d'impossible indiferència, el 1936. És un fill de la guerra i de la postguerra que ha dedicat tota la seva vida a l'ensenyament i a l'impuls de la llengua catalana. Sempre dins la constel·lació del manacorí més il·lustre, Mn. Antoni Ma Alcover i com a deixeble de Francesc de Borja Moll, ja donava classes semiclandestines de català l'any 1961, una dècada indubtablement obscura per a aquests menesters. D'aquesta tasca voluntarista, repetida any darrere any sortejant els entrebancs oficials, va sorgir, l'any 1973, abans que s'acabàs el franquisme, l'Escola Municipal de Mallorquí, que dirigeix de llavors ençà. Ha publicat diverses obres, així, *Viatge de brusquers* (1965), *El cafè de xots* (1968), *Gent de forana* (1981) o *La nostra terra* (1981). A més, ha publicat sis volums de l'Epistolari familiar de Mn. Alcover (entre 1989-1997), La normalització lingüística a l'Ajuntament de Manacor, Qüestions de toponímia de Llevant de Mallorca. I, hem de dir també que el seu *Curs elemental de llengua* de l'any 1975 s'ha reeditat en diverses ocasions.



-La trajectòria de l'Escola Municipal de Mallorca de Manacor reflecteix en part la trajectòria de l'evolució de la llengua a les Illes. Com valora el camí fet, com el resumiria?

-Bé, es pot dir que hem passat d'un temps de catacumbes, dels temps en què començarem amb una trentena d'alumnes a l'esplendor actual, fins i tot a la massificació. Si en el primer any de l'escola donàrem devers vint-i-quatre certificacions de català, avui, dins la convocatòria del proper mes de febrer, n'atorgarem prop de sis-centes. L'Escola va néixer, com a escola municipal, el 1972, encara que fruit d'activitats ja envestides que es remuntaven a l'any 61. De fet, l'Escola es va crear el 1964, a pesar que les primeres classes es donaren el 1961, organitzades pel vicari de la parròquia dels Dolors, Miquel Llodrà. Del 1964 al 1970 fèrem les classes a diversos indrets, unes vegades emparats per l'Església, d'altres pel col·legi municipal Ramon Llull, que era l'únic amb ensenyament secundari. A partir dels setanta es començaren a donar a l'Institut Mn. Alcover amb el suport de l'Obra Cultural Balear. De fet, en aquesta època l'Escola venia a ser una espècie de delegació de l'OCB a Manacor. Però el cas és que l'OCB va passar per un període econòmic molt fotut, no podien de cap de les maneres assolir les despeses del professorat. Així que, el 1972, demanàrem a l'Ajuntament que se'n fes càrrec, que no només es limitàs a donar una subvenció. I això va prosperar.

-Com ho feren per no tenir problemes, quines complicitats es varen poder cercar?

-Així com els anys 63, 64 o 65 les classes es feren a la sala de l'Església, a la Sala Fènix, allà on realment es varen consolidar va ser al col·legi municipal, on vàrem poder crear una infraestructura docent potent i on vàrem recollir l'interès de molta de gent. El cas és que, llavors, hi havia una inspecció oficial i, un dia, l'inspector ens va trobar que donàvem classes clandestinament. Quan, de sobte, va aparèixer ens va semblar que el nostre món s'esbucava, però, sortosament, va resultar que l'inspector del Ministeri era un senyor de Barcelona, un catalanista de bon de veres que tenia un paper oficial. Quan ens va descobrir li va estranyar moltíssim que féssim classes d'amagat i ens va dir: no, res d'amagat!, al contrari, les podeu fer ben públiques, posau-les a l'horari oficial i digueu-me com vos va cada any, donau-me'n informació, encara que, naturalment, no obligueu ningú. Això era l'any 1968, així que, a partir d'aquí, les fèrem d'una manera ben clara, fins i tot, a final de curs i en combinació amb l'OCB, fèiem la clausura al Teatre Principal, on el propietari ens donava totes les facilitats, en un acte ben públic i amb lliurament de certificacions i diplomes, amb molta de gent ben entusiasmada, perquè n'hi havia molta que s'estimava més aquell diploma que no una matrícula d'honor en altres matèries. Sembla mentida, però el cas és que el suport d'aquell inspector va ser fonamental. El 1972, ja dins l'Escola Ramon Llull, l'ensenyament ja formava part de la docència de l'Estat i també després, a l'Institut Mn. Alcover, que en una primera etapa no tenia nom i es deia Institut mixt. Aquí a l'institut sí que tenguérem algun problema, perquè varen nomenar directora una senyora, una catedràtica de francès, que venia del nord d'Àfrica, d'Algèria, que tenia por. Ens va tolerar, però ens va dir que anàssim alerta. Nosaltres li contestàrem que la senyora Aina Moll ja ho feia igualment a l'Institut Joan Alcover. I bé, ens va contestar que podíem continuar, però que no féssim renou. I així fins que l'Ajuntament se'n va fer càrrec.

LLETRA DE CONVIT

-Ara es compleixen cent anys des que Mn. Antoni Ma Alcover va

remetre, amb un desig de normativització del català, la Lletra de Convit a totes les zones de parla catalana. Quina vigència té, avui per avui, aquesta carta?

-Ell la va redactar l'any 1900 i la va fer pública i la va enviar l'any 1901. Aquesta va ser la lletra de la normativització, Mn. Alcover volia posar en ordre tota la normativa, posar ordre a l'anarquia. En realitat, ell va dedicar tota la seva vida a això. Doncs, ara no hi ha cap problema amb la normativa, la normativa és claríssima, tothom l'ha assolida. El que ens fa falta ara és que la llengua s'usi, que s'empri, perquè si no, la llengua mor. Les llengües moren, perquè no es fan servir. Aquest és el nostre gran repte, el repte del segle XXI és fer servir la llengua, utilitzar-la en tot lloc i en tot moment. És per això que la UIB, juntament amb l'Institut d'Estudis Catalans, la Fundació Pública Mn. Alcover, la Societat Arqueològica Lul·liana, l'Institut Lluís Vives i l'OCB, han tornat a redactar-la i a enviar-la. Dia 3 de febrer, a Manacor, es farà un acte, solemne i formal, per recollir totes les adhesions possibles. Jo crec que Mn. Alcover tenia la sensació clara del perill d'extinció del català. Ara, vulguis o no, tenim totes les eines, tenim una Llei de normalització, la llengua s'empra en les institucions oficials, hi ha una gran massa de gent que l'ha après. Però és preocupant la indiferència cap a la llengua, cada vegada s'escolta menys el català i més altres llengües, sobretot el castellà.

-Els experts parlen de procés de "llatinització" del català, és a dir, de la reducció progressiva del seu ús a l'àmbit culte, en el nostre cas, al de l'ensenyament, de l'Administració o de la universitat. Per exemple, de les sis-centes persones inscrites als cursos de l'Escola, quantes hi són perquè necessiten un certificat o una promoció i quantes perquè realment el volen aprendre?

-Sí, és cert, la major part són persones que necessiten un certificat, és gent que l'haurà d'utilitzar, funcionaris, mestres, gent que treballa a la sanitat, en diverses administracions. Però és que aquesta és una passa necessària, el que és important és convèncer-los que no només és qüestió d'un certificat sinó que la llengua s'ha de fer servir. El gran repte és entusiasmar la gent, convèncer la gent que el català té les mateixes possibilitats que qualsevol altra llengua culta del món i que, en realitat, la seva promoció depèn de cadascú de nosaltres. Cada persona té una missió en aquest tema i si només una persona sap el català i no l'usa actua com si fos una cèl·lula cancerígena, com una cèl·lula promotora de la mort. La gent ha de saber que aquesta tasca no és només feina de les institucions, dels periodistes, dels mestres, sinó de tots. Qui coneix la llengua i no l'usa, si no col·labora, no desenvolupa un paper indiferent, desenvolupa un paper actiu perquè la llengua mori. El fet de no usar-la és en si mateix pernicios.

SENTIR-SE EN MINORIA

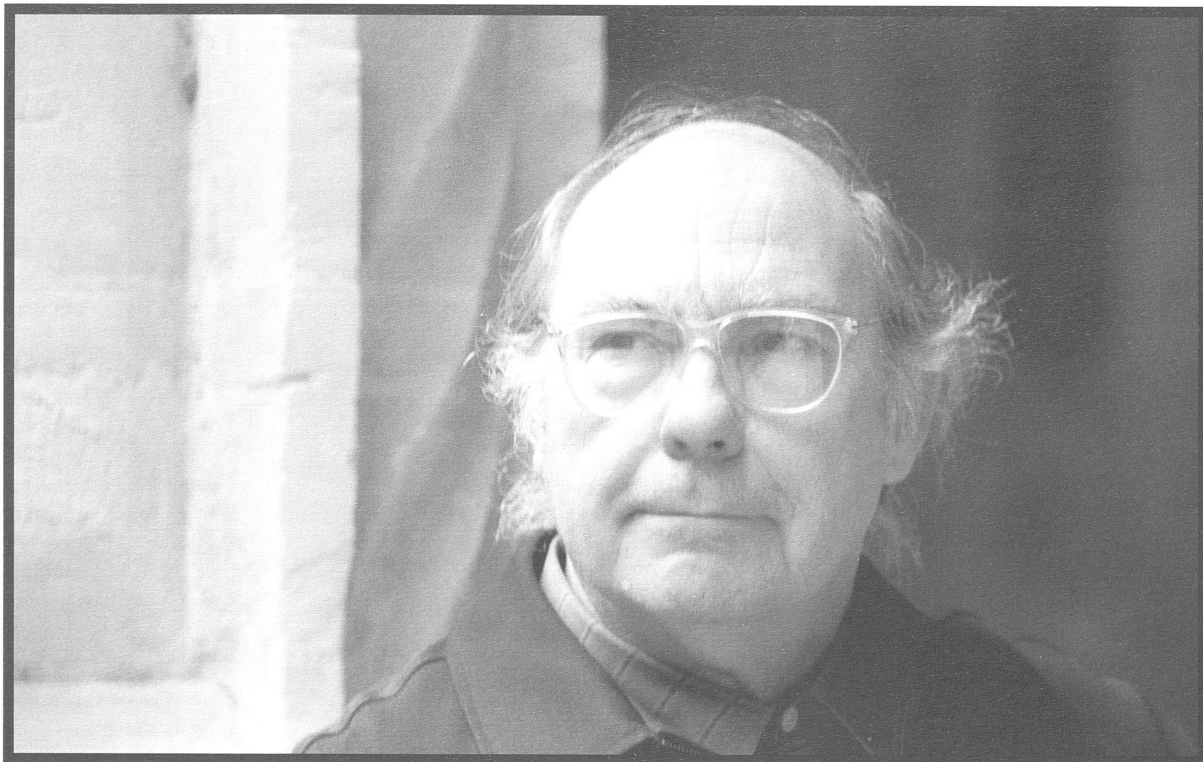
-I dins aquest context, vos sou optimista o pessimista?

-Jo som optimista, sempre s'ha de ser optimista. Estic convençut que la llengua sobreviurà, que se salvarà. Clar que és un optimisme moderat, un optimisme que voldria contagiar. La realitat és que ningú no s'engresca per causes condemnades a mort, tothom s'apunta a causes amb futur. També crec que és molt possible que quan la gent sigui més conscient del que ens hi jugam, quan alguns vegin que de cada vegada són menys, no quantitativament però sí relativament, llavors és possible que es mobilitzin. Pens que la gent encara no s'ha adonat del procés, perquè és lent, encara que progressiu. Amb la gran emigració de tot tipus que ha rebut Mallorca, emigració laboral i d'estrangers que volen residir aquí, la conseqüència és que els catalanoparlants disminuïm en proporció.

Començam a sentir-nos en minoria.

-Per què aquí no s'ha aconseguit una integració lingüística, que si s'ha fomentat a Catalunya, de l'emigració laboral?

-Perquè aquí no s'ha treballat tant en aquest tema. El 1986 es va aprovar la Llei de normalització lingüística, és a dir, fa catorze anys. I en tot aquest període les entitats responsables no han empès amb l'energia necessària perquè aquesta gent s'integràs. Si tota aquesta població hagués sentit la necessitat d'integrar-se ara tendríem una situació diferent. Clar, si miram aquests catorze anys des d'aquest punt de vista el resultat és una mica decebedor. Però tampoc no hem de ser negatius, si miram cap enrere s'ha de constatar que en aquest període s'ha posat tota la infraestructura necessària, hem de tenir en compte que llavors no es feia res en català i, avui, tots els ajuntaments empen la llengua, totes les institucions, fins i tot els comerços han perdut aquella por que tenien a retolar i a atendre en català. Avui en dia es pot viure en català, es pot comprar en català i fer tot el que fas un dia qualsevol, en català. No tant com voldríem, però és un fenomen que no pot anar endavant de cop i resposta, i no es pot negar que hi ha una dinàmica de normalització. Hi ha motius per ser optimistes, encara que hi hagi qüestions que els pessimistes destaquen amb realisme. També és cert que si només mires el que passa a Palma, si ho compares amb Manacor on jo visc, la situació és decebedora. I també s'ha de dir que tenim pobles on sents més parlar en idiomes estrangers que no en castellà o en català. A més, en aquests casos es tracta d'estrangers de prestigi, de gent dominadora, amb doblers, cases, amb una influència clara sobre un sector de la població que els imita. I, en part, som nosaltres mateixos els culpables d'aquesta situació, del fet de donar més importància als mites aliens que no als nostres. No vull dir que s'hagin de perdre els valors de la mundialització, però sí que s'hauria de comprendre que, sense un impuls conscient, els nostres valors no poden competir amb els de cultures dominadores. En aquest sentit, també pens que hi ha una responsabilitat dels mitjans de comunicació, que moltes vegades no saben empènyer a favor dels nostres mites. Necessitam que les ràdios, les televisions, els diaris, les revistes facin país a través de la gent del país. El català és la setena llengua, pel que fa al nombre de parlants, de la Unió Europea, per damunt de llengües com el finlandès, el suec, el noruec, el grec. Clar que en aquest cas s'ha de comptar tota la població de les zones on es parla. I també s'ha de tenir en compte el cas de València, on s'ha consagrat una ruptura en l'Estatut d'autonomia, una divisió de conseqüències molt greus, una divisió fomentada, promoguda ja des dels temps del franquisme.



EMPOBRIMENT LINGÜÍSTIC

-En realitat, les Balears haguessin pogut incidir en aquesta divisió; en el nostre cas, si tenim en compte la trajectòria política de la comunitat, hagués pogut ser igual.

-Afortunadament tenguérem un grapat d'intel·lectuals amb una gran visió de futur, amb una claredat d'idees finalment recollides a l'Estatut d'autonomia. Darrere l'Estatut hi va haver bones mans. Al meu parer, aquest és un petit miracle. Si he de creure en miracles, són miracles com aquest. Aquestes casualitats, que no ho són, no són més que les aportacions de gent amb capacitat de projectar el futur, gent, una persona i una altra i una altra, que lluiten per coses que en un moment donat semblen no tenir importància, però que després es revelen com a transcendents. Josep Maria Llompart em va dir moltes vegades que les grans coses mai no es fan per les institucions ni per grans esforços oficials, sinó per la suma de petites aportacions, una darrera l'altra. En temps del PP haguéssim pogut caure perfectament en la mateixa situació que a València. Però gent molt concreta, petites minories, Josep Maria Llompart, Francesc de Borja Moll, Miquel Fullana, una partida de persones que fundaren l'Obra Cultural Balear, tota aquesta gent va obrir camí, fins i tot crec que mai no haguessin pogut imaginar que arribàssim al moment actual, ells se sentien com una petita cèl·lula dins un organisme molt gran. Clar, tampoc no pogueren preveure que aquesta societat rebria una emigració d'aquesta importància. De fet, pens que si no fos per aquest fenomen, la societat mallorquina ja estaria feta. El cas és que aquesta gent que ens ve de fora no veu la necessitat d'estudiar el català perquè nosaltres mateixos no els ho feim veure. Quan aquest mecanisme social funciona, quan la gent arrossega, els estrangers s'integren, es veu molt bé als pobles. Pot ser que per als adults sigui poc factible, encara que poden integrar-se passivament, però en el cas dels joves hauria de ser un camí clar. A l'Escola tenim classes especials per a alemanys i anglesos, i també per als magribins i africans. Hem d'engrescar la gent per aconseguir que les persones que arriben a aquesta terra facin ús de la llengua de la terra. I això sense renunciar a altres

llengües, a un món obert. Tant de bo que la gent conegués tres, quatre, cinc llengües. El plurilingüisme no és cap entrebanc, és enriquidor, si coneixes tres llengües és més fàcil aprendre'n una quarta.

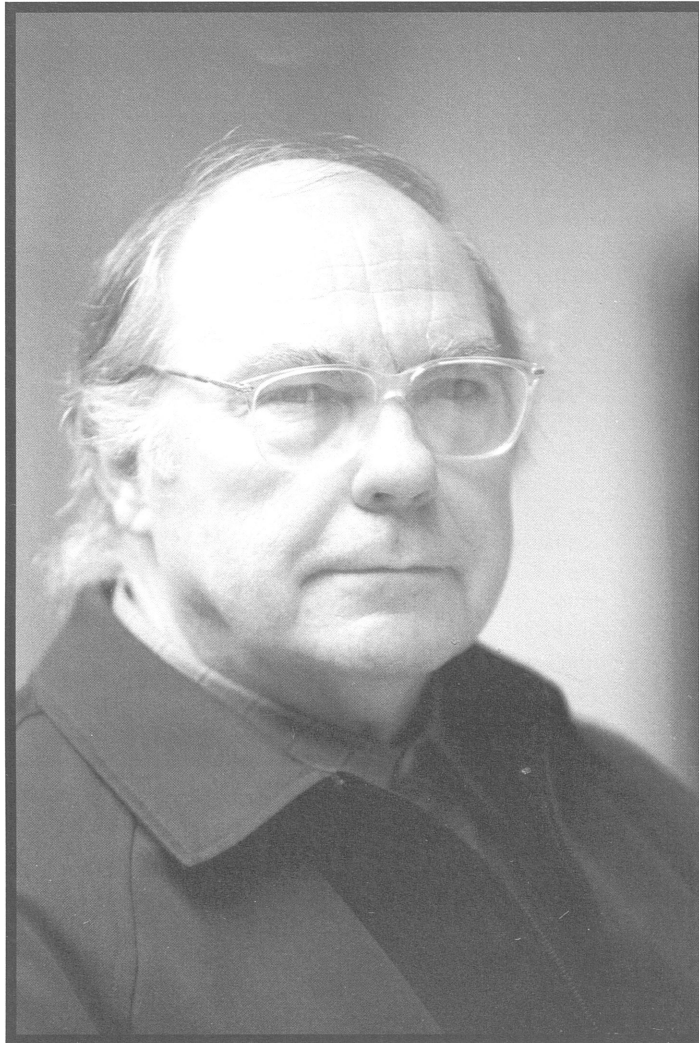
-Hem parlat de quantitat, però què passa amb la qualitat lingüística, no s'empobreix el llenguatge precisament perquè hi ha un ús oficial, administratiu, dominant?

-Sí, hi pot haver un perill de fossilització de la llengua. Jo em trob amb gent jove catalano-parlant que té problemes per entendre un discurs ric. La llengua de les rondalles era una llengua molt rica, en bona part desapareguda perquè es nodria de termes que provenien del camp, d'activitats ja desaparegudes. Però aquí hi ha una responsabilitat dels pares, d'una generació que només va aprendre castellà a les escoles i que, a l'hora de parlar als fills, utilitza un català pobre. Hem de tenir en compte que per a molts de pares actuals el castellà era la llengua de prestigi. Totes aquestes coses, vulguis no vulguis, marquen molt. Pensí que tampoc els mestres actuals, almenys en bona part, no han tengut una formació en català. El fet lingüístic n'és un reflex, quan parles no pots preparar el discurs que fas i, clar, aquí tenim una crostera del castellà sobre el català molt difícil de vèncer perquè no en som conscients. A més, l'empobriment no és només una qüestió del lèxic, encara és més greu en el cas de la sintaxi, amb una invasió d'expressions i de construccions calcades del castellà. Al final, tornam a les mateixes, tot depèn de la generació jove, que usi el català, perquè ells sí que l'han estudiat i l'han après. Per un altre costat, no podem oblidar que hi ha una enorme diferència entre el català que es parla a ciutat i el que es parla als pobles, on encara hi ha una gran riquesa; en aquest sentit, crec que s'hauria de valorar el paper de la part forana a l'hora d'efectuar aquest suport.

BILINGÜISME COMPARTIT

-Què diria Mn. Alcover si veiés la situació actual?

-Crec que es duria les mans al cap, perquè no entendria res. Encara que també crec que es mostraria satisfet de veure que el més urgent, salvar la llengua, s'ha aconseguit, que no ha mort el seu gran ideal, que la llengua és viva, que s'ha fet un gran canvi, que el seu gran repte, fer el diccionari, s'ha complert, que les paraules estan salvades. No crec que s'hagués pogut imaginar mai que el català fos a totes les escoles, que hi hagués una llei que el protegeix, que hi hagués un govern que el parla i que el Parlament funcionés en català. Ell defensava una idea, que de moment no s'ha concretat a la realitat, que consistia que tots els ciutadans



de l'Estat espanyol sabessin, al marge de la seva llengua natural, una segona llengua de les que es parlen a la resta de l'Estat. Que els castellans aprenguessin català, o gallec o una altra llengua de l'Estat. Si el bilingüisme només és patrimoni d'una part, malament anam. Però si el bilingüisme és compartit, es converteix en patrimoni de tots. I això ho defensava Mn. Alcover. I realment jo crec que no hi haurà pau lingüística, ni social si no es fomenta aquest procés. Que nosaltres hem de ser bilingües, doncs, molt bé. Però que també ho sigui la resta de ciutadans d'un país on es parlen diverses llengües. Això sí que cohesionaria l'Estat. Seria un procés de franca correspondència.

-Què pensa de les relacions de caire polític que s'estableixen entre llengua i independentisme; han afavorit o han perjudicat la promoció de la llengua?

-Aquest argument d'una llengua, un estat, o si vols ruptura i creació d'un estat..., jo entenc que un estat és un territori on hi ha unes fronteres, un sistema econòmic amb una moneda i una seguretat

amb un exèrcit. Això, avui en dia, és irrealitzable, jo no li veig cap sentit des del moment que aquests elements ja s'han de contemplar dins la perspectiva europea. Ara, la independència d'una altra dependència, això sí, aquesta és l'única manera de salvar-nos. És a dir, integrar-nos dins Europa sense una dependència de Madrid, això sí que té sentit. Si no és així, sempre serem uns relegats, supeditats al castellà o a l'anglès. Les coses no passen per tenir un estat propi, sinó per tenir una veu directa davant les institucions europees. Potser que un ús radicalitzat d'aquests arguments hagi estat negatiu, més en els temps que corren, amb els nacionalismes desprestigiats, associats a morts, terrorisme, guerres i violència. S'han carregat les tintes contra els nacionalismes. Com és que no es parla dels estats que s'han format sense cap tipus de violència? Sempre hi ha la via del diàleg i, dins aquesta via, plantejar que avui, dins Europa, no té sentit una dependència cultural. Jo vaig néixer aquí, amb una cultura determinada, i per a mi és natural defensar ca meva, allò que és meu, sense trepitjar la cultura dels altres, sense fer befa de ningú. El concepte de nació s'ha tergiversat, s'ha assimilat a Espanya, quan en realitat una nació no ha de tenir necessàriament res a veure amb el concepte d'Estat. Al marge que el concepte de nació no significa una protecció automàtica de la llengua, basta pensar en el cas d'Andorra, on la cohesió prové més dels doblers que no de la llengua. Hem d'anar cap a un altre concepte i, més aviat o més tard, l'Estat espanyol haurà d'assolir la diferència de cada cultura i que aquesta diferència es reflecteixi en les relacions amb Europa.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

L'hotel Cala Mesquida, el primer hotel esbucat en aplicació del POOT

(pàg. II)



**La riquesa de les
Balears no genera
prou benestar**
(pàg. II)

La riquesa de les Balears no genera prou benestar

Un estudi encarregat pel Govern balear sobre l'índex de desenvolupament humà de les Illes, un índex homologat per les Nacions Unides, descobreix que el nivell de benestar de les Balears no segueix el mateix ritme que la generació de riquesa. Mentre són la primera comunitat autònoma de l'Estat en renda per càpita, no més ocupen la sisena posició en el rànquing d'IDH.

S.V.

Les Illes Balears són la primera comunitat autònoma de l'Estat en renda per càpita i una de les poques que sobrepassen la mitjana europea. Es pot dir, per tant, que són un territori ric, que genera riquesa i que atreu un contingent molt elevat d'immigrants per poder

ocupar els llocs de feina que el mateix desenvolupament crea any rere any. Però aquesta riquesa no es tradueix al grau de benestar o, si més no, la teòrica qualitat de vida dels illencs és molt per davall d'allò que, teòricament, caldria esperar. Si més no, un estudi encarregat pel Govern balear sobre l'IDH, l'índex de desenvolupament humà de les Nacions Unides, mostra com les Illes ocupen la sisena posició en el rànquing de benestar, cinc llocs per davall del que li correspondria pel seu producte interior brut.

Una primera anàlisi sobre l'aplicació d'aquest índex ens descobreix quelcom que ja se sabia, però que alguns negaven a pesar de les evidències: que les Illes Balears són una societat desequilibrada en el sentit que els beneficis econòmics que generen no tenen un adequat repartiment. No beneficien el conjunt de la població o, almenys, aquest repartiment desigual fa que convisquin en el mateix espai segments de població de molt diferent nivell social i econòmic. Així ho va reconèixer el president Antich qui no dubtà a qualificar de fre, fins i tot a la democràcia,

les diferències econòmiques existents, quan va fer conèixer l'informe.

D'altra banda, també és una societat desestructurada, perquè no té capacitat per impulsar un projecte de país, és a dir, de convivència, capaç de donar prioritat a les inversions d'una manera satisfactòria per als interessos generals. El conseller d'Hisenda, Joan Mesquina, va reconèixer aquest fet i el subratllà tot afirmant que l'IDH demostra que "les Illes Balears no són capaces de transformar el seu progrés econòmic en una millora substancial de la situació en què viu el conjunt de la població.

BAIX ÍNDEX D'ALFABETITZACIÓ

Si observem les dades veiem com les Illes Balears ocupen la desena posició en taxa d'alfabetització, mentre que són pràcticament a la cua pel que fa a l'esperança de vida. Dos índex que resulten increïbles en una comunitat que es considera rica. Un cop



IDH de les comunitats autònomes

	Expectativa en néixer	Taxa alfabetització	Taxa matriculació total	Renda per càpita en ppa.	IDH	Escala compar. Rda. pc. en ppa.	IDH
Andalusia	76,95	94,1	91,5	11.616	0,864	19	18
Aragó	78,80	98,4	97,3	17.274	0,912	7	4
Astúries	77,31	99,2	99,1	13.788	0,895	13	12
Balears	77,22	97,5	87,0	24.281	0,909	1	6
Canàries	77,41	95,9	95,0	15.459	0,890	10	13
Cantàbria	78,06	99,5	91,0	14.746	0,895	11	11
Castella-La Manxa	78,50	94,1	100,0	12.818	0,887	15	9
Castella i Lleó	84,61	98,8	83,9	14.574	0,921	12	3
Catalunya	78,25	97,9	89,7	19.661	0,907	3	8
C. Valenciana	77,23	97,2	75,3	15.919	0,872	9	14
Extremadura	77,99	93,7	86,4	11.744	0,864	18	17
Galícia	77,83	97,1	93,1	13.476	0,886	14	15
Madrid	78,92	98,2	100,0	20.091	0,924	2	2
Múrcia	77,52	95,7	77,2	12.804	0,860	16	16
Navarra	84,14	99,2	94,4	18.455	0,944	4	1
País Basc	78,10	99,0	98,3	18.147	0,913	5	5
Rioja (la)	78,59	99,0	91,0	17.875	0,907	6	7
Ceuta i Melilla	75,35	92,6	80,1	11.805	0,840	17	19
Espanya	78,00	97,2	92,0	15.930	0,895	8	10

Nota: Rda. pc. en ppa = renda per càpita en paritat de poder adquisitiu.

més, apareix el fantasma de la sanitat com una qüestió sense resoldre. Si més no, la sanitat pública continua sent una assignatura pendent, com també ho és l'educació. El baix índex cultural en relació a la resta de l'Estat és una vergonya a la qual cal posar-hi urgent remei.

Algunes veus s'han referit a aquest IDH com d'enganyós, ja que el model de desenvolupament, fonamentat al sector de serveis i de la construcció, atreu mà d'obra poc qualificada que, després, a les estadístiques provoca una disminució dels índexs de benestar. Per al conseller d'Hisenda, culpar els immigrants de rebaixar els índexs és insistir en l'engany en el qual ens hem mantengut des dels inicis del boom turístic, ja que és el mateix sistema econòmic que demanda llocs de feina poc qualificats, sense que aquest fet es vegi compensat per polítiques culturals que facilitin la formació humana dels treballadors, siguin immigrants o nascuts a les Illes.

OSTENTACIÓ DE RIQUESA

D'alguna manera l'índex de desenvolupament humà ens diu que vivim a una societat que s'ha enriquit ràpidament, és a dir, en un grup social que alguns qualifiquen de "nou ric" a causa de l'ostentació d'una riquesa que, precisament, és molt per davall del benestar general de la població. Una societat que ha passat des d'una incipient industrialització a una societat de serveis postindustrial sense haver pres consciència de la seva realitat social, sense que mai no s'hagi produït cap intent per elaborar un projecte solidari. Un projecte de país que no només servís per a un millor repartiment de la riquesa, sinó perquè la societat balear gaudís del pes polític que li manca a l'Estat, una situació que es reflecteix en els

pressuposts de la comunitat autònoma. Una comunitat rica –segons el conseller d'Hisenda– sempre tindrà problemes per arribar a acords de finançament amb l'Estat, on els tòpics cobren sovint carta de naturalesa.

Tot i això, vists els resultats, els partits i les organitzacions ciutadanes de l'esquerra consideren un miracle ocupar la sisena posició per nivell de benestar, perquè sovint la sensació que tenen els ciutadans de les Illes els situa –diuen– encara molt més avall. N'hi ha prou, per exemple, a revisar tot el que va succeir l'any passat amb mancances infraestructurals, i com, incomprensiblement, l'executiu balear i els consells es topen amb dificultats per dur endavant els equipaments que són necessaris per a un benestar més equilibrat: transports, sanitat i educació, sobretot.

PRECARIETAT LABORAL I SALARIS BAIXOS

Una posició, la sisena que, no obstant això, demostra sense cap mena de dubte que la major part de la riquesa continua encara en molt poques mans i que, des d'aquest punt de vista, molt poc ha evolucionat la societat de les Illes a pesar d'una aparent modernització. El poder econòmic no ha fet res perquè millorin les condicions socials de la resta de la població. La prova més evident són els salaris, la mitjana dels quals és molt per davall de l'estatal. Aquest és el model: salaris baixos –segurament compensats per una forta economia submergida– precarietat laboral, però, teòricament, un alt nivell de consum. Una activitat econòmica que no es correspon amb les expectatives d'un futur i que, com recullen els índexs educatius, té uns fonaments extremadament fràgils.

No és estrany doncs que el president Antich afirmàs que per corregir els desequilibris del model econòmic de les Illes Balears s'hagi de donar prioritat als aspectes socials i culturals fins al punt d'iniciar "l'era del nou humanisme". El Govern reconeix que l'economia funciona bé, però en subratlla els buits que va deixant i que, justament, constitueixen la principal amenaça de cara al futur. Les dades comparatives ho demostren. Mentre que el conjunt estatal té un índex de renda inferior al grau de benestar, a les Illes Balears succeeix tot el contrari. L'única explicació la donava el conseller d'Hisenda quan acusava els agents socials de les Illes d'incapacitat per equiparar desenvolupament econòmic amb millora del ben-

Participació percentual al rang

	IDHR		Rda. p. capt. ppa.
Navarra	100,00	Balears	100,00
Madrid	80,52	Madrid	66,92
Castella i Lleó	77,85	Catalunya	63,52
País Basc	70,48	Navarra	54,00
Aragó	69,27	País Basc	51,57
Balears	66,17	Rioja (la)	49,42
Rioja (la)	64,67	Aragó	44,67
Catalunya	64,08	C. Valenciana	33,97
Astúries	53,13	Canàries	30,34
Cantàbria	52,51	Cantàbria	24,72
Canàries	48,28	Castella i Lleó	23,36
Castella-La Manxa	45,55	Astúries	17,15
Galícia	43,77	Galícia	14,69
C. Valenciana	30,70	Castella-La Manxa	9,49
Andalusia	22,94	Múrcia	9,38
Extremadura	22,88	Cautia i Melilla	1,49
Múrcia	19,52	Extremadura	1,01
Ceuta i Melilla	0,00	Andalusia	0,00

estar social". Quelcom que és extensiu a la manca de cohesió social que fa que el pes polític de les Illes davant l'Estat sigui encara més escàs que les seves ja de per si reduïdes dimensions electorals.

El fet és que les Balears no només són les illes meravelloses que hom veu descrites en els eslògans turístics o en les revistes del cor, sinó també una societat amb greus problemes socials. Una societat, a tenor dels índexs de desenvolupament humà, a la qual sembla que no li ha preocupat res més que el present. Conèixer la realitat servirà, com s'ha dit des del Govern, per reivindicar un millor finançament autonòmic, per tal que l'Administració central reconegui que rere la renda per càpita hi ha uns altres indicadors que no són tan favorables. Però, sobretot, hauria de servir per prendre consciència que cal un projecte de país més solidari i fidel a si mateix, a la seva cultura i a la seva capacitat per continuar generant prosperitat, però sense caure en els errors del passat.

L'hotel Cala Mesquida, el primer hotel esbucat en aplicació del POOT

L'enderrocament de l'hotel Cala Mesquida permet recuperar una zona de costa que estava molt afectada per la construcció, la qual cosa ha fet que les obres hagin estat ben rebudes per tothom. No obstant això, el GOB denuncia que la Llei general de turisme permet duplicar l'oferta hotelera, mentre que el conseller de Turisme n'anuncia una revisió restrictiva.

ONA

L'esbucament de l'hotel Cala Mesquida, situat a un paratge pràcticament verjo de la costa de Capdepera, ha estat molt ben rebut per tothom. L'inici de les obres va ser presenciat pel president del Govern, Francesc Antich, el conseller de Turisme i el batle de Capdepera. Els comentaris eren unànimes. En el futur, en el lloc que ocupava l'hotel hi haurà un mirador, amb una esplèndida vista sobre la cala, una de les millors conservades de tota l'illa. No obstant això, els elogis no han aturat les crítiques, perquè aquest establiment i un altre de Palma, que també serà eliminat, permetran la construcció d'un nou hotel, de quatre estrelles, a un altre indret de Mallorca. La polèmica està servida.

Ningú no dubta que la desaparició del Cala Mesquida –un establiment totalment obsolet i irrecuperable, a pesar de la seva privilegiada situació– ha permès recuperar el tram de costa que aquesta construcció va fer malbé fa trenta-cinc anys. Això ha estat possible gràcies a la iniciativa privada, perquè d'acord amb la vigent Llei general de turisme de les Illes Balears, per construir nous hotels se n'han de suprimir de vells. L'hotel Cala Mesquida ja era fora de mercat. Ende-

més, se n'ha enderrocat un altre, el Calypso, de la Platja de Palma i un tercer a Palma, s'ha transformat en habitatges. Total: 220 places hoteleres suprimides, que han permès la construcció de l'esmentat hotel de quatre estrelles, el Viva Can Picafort, de 570 places.

CRÍTQUES ECOLOGISTES

Les crítiques dels ecologistes no s'han fet esperar. El GOB ha fet conèixer el seu parer contrari a l'aplicació de la Llei de turisme, perquè permet substituir una plaça vella per dues de noves, és a dir, que permet que l'oferta hotelera de les Illes encara creixi més.



El president Antich i el conseller de Turisme presenciaren l'inici de les obres.

El GOB es mostra satisfet per la demolició de l'edifici, però critica amb fermesa aquesta situació. Un parer que, al capdavant no és molt lluny del que té el conseller de Turisme, Celestí Alomar, qui s'ha mostrat partidari de reformar la Llei general de turisme per

endurir les condicions d'intercanvi. El conseller no comparteix el criteri ecologista segons el qual no s'ha de permetre fer més hotels, ja que creu que s'ha d'afavorir una millora de la qualitat i això no sempre és possible amb la modernització dels hotels ja existents, però pensa que l'actuat redacció de la llei és massa permissiva.

En qualsevol cas, de moment es tracta del primer cas que s'acull a l'intercanvi de places previst en la llei i, creu el conseller, que no s'han de posar excessives traves. Endemés, diu, el projecte d'esbucament té altres aspectes ecològicament positius com és ara la recollida selectiva de tots els residus, els enderrocs, que són tractats a una planta de triatge de nova construcció a ses Fontanelles (Calvià) per al seu reciclatge i reutilització.

INICIATIVA PRIVADA

En els darrers anys, tant el Govern de les Illes Balears, abans sota la direcció del Partit Popular, com l'ajuntament socialista de Calvià havien dut a terme projectes de demolició d'edificis turístics per a la seva transformació en espais públics, unes operacions conegudes amb el nom d'*esponjament*, però sempre havien estat finançades amb doblers públics. En aquest cas ha estat la iniciativa privada que, per primera vegada, s'ha posat el capdavant d'un projecte semblant. Segons el seu promotor, l'hotelier Pere Pascual, la despesa derivada de l'adquisició i de l'enderrocament de places obsoletes ha encarat un 10% el projecte de nou complex turístic.

El tren arriba a sa Pobla

L'arribada del tren a Sa Pobla, denou anys després d'haver estat suprimit, ha coincidit amb l'inici de la redacció del Pla de Transport de les Balears, els objectius del qual varen ser presentats pel conseller d'Obres Públiques, Josep Antoni Ferrer. El ferrocarril i la potenciació del transport col·lectiu per carretera formen part dels principals eixos.

ONA

El retorn del tren a sa Pobla no només va ser una fita festiva, en plenes festes de Nadal i pròxima la celebració de Sant Antoni, sinó que marcà un punt d'inflexió en els transports de Mallorca quan, precisament, es commemora el 125 an-

versari del ferrocarril i quan el conseller d'Obres Públiques ha fet conèixer l'inici de la redacció del Pla sectorial de transports de les Balears. No hi ha dubte que la coincidència era una bona manera de començar l'any i, fins i tot, el segle, atès que el transport continua sent avui per avui una de les principals assignatures pendents de l'executiu balear.

El transport col·lectiu és un gran ignorat a Mallorca -una situació que no és gaire millor a les altres illes- on fa dècades que les administracions no li han fet el més mínim cas. La conseqüència és l'absoluta falta de coordinació que avui es pateix. I això és, precisament, allò que primer ha denunciat l'equip que ha rebut l'encàrrec del pla. Una prova la tenim a l'exposició sobre els 125 anys de ferrocarril que Serveis Ferroviaris ha muntat a l'estació de Palma, on una primera pàgina del *Diario de Mallorca* dels anys seixanta anuncia un "imminent" projecte per fer arribar el tren a Alcúdia, un projecte que mai no es va fer realitat, i que només darrerament ha estat considerat des del Govern.

UNA XARXA NECESSÀRIA

En el passat, si més no al llarg dels anys seixanta i setanta, en lloc de fomentar l'ús del transport públic es completà el desmantellament d'una xarxa ferroviària que ara es veu necessària i que, per tant, es vol reconstruir. Des dels mitjans de comunicació de l'època es va fer campanya contra el que ja es qualificà de greu error, però res no va servir per convèncer uns governants

disposats a prescindir de qualsevol barrera que s'interposàs en l'inici del desenvolupisme. A cap altre indret de l'Estat espanyol no es va sacralitzar tant el cotxe privat, però aquí va ser imprescindible eixamplar les carreteres. Només el tren de Sóller, estretament vinculat al turisme, i el tram d'Inca aconseguiren sobreviure en aquestes difícils circumstàncies.

Les Balears tenen el major parc automobilístic de tot l'Estat, una xarxa de carreteres enormement saturada i un molt elevat índex de sinistralitat. Com va dir el director de l'equip que redacta el Pla sectorial de transport, no és possible solucionar aquest problema només fent les carreteres, sinó que s'han d'adaptar solucions a les necessitats d'un territori insular, és a dir, limitat. Això es vol aconseguir mitjançant un pla de transports que "sense culpabilitzar ni castigar l'ús del transport privat faci atractiu el públic". Només així serà possible que molts de ciutadans, i molts de visitants, deixin el cotxe privat o de lloguer per emprar els serveis col·lectius.

MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA

Des de l'Administració es considera que aquest és un repte important per millorar la qualitat de vida i, per tant, ja es pensa en nous projectes: l'expansió del ferrocarril (Manacor, Alcúdia, universitat, aeroport ...) o del tramvia n'és una, però també cal potenciar un transport per carretera que sigui àgil, barat i, sobretot coordinat, per fer possible anar de punta a punta de Mallorca, sense haver de fer més d'un transbord i amb menys de dues hores. Aquesta és una peça clau per a la planificació territorial de l'illa que ha mancat al llarg dels successius booms urbanitzadors, encara que també mancava la peça fonamental que era la mateixa planificació territorial. Ara som a punt d'assolir els dos instruments: el Pla territorial per una banda i el Pla de transport per l'altra. Dos instruments que no només han de ser coordinants, sinó que, a més a més, requeriran molta d'imaginació per fer possible un desenvolupament harmònic, és a dir, una millora real de la qualitat de vida de tots els ciutadans de les Illes i, sobretot d'aquells col·lectius que per edat o per qualsevol altre tipus d'impediment -inclòs l'econòmic- no poden menar el seu propi cotxe.

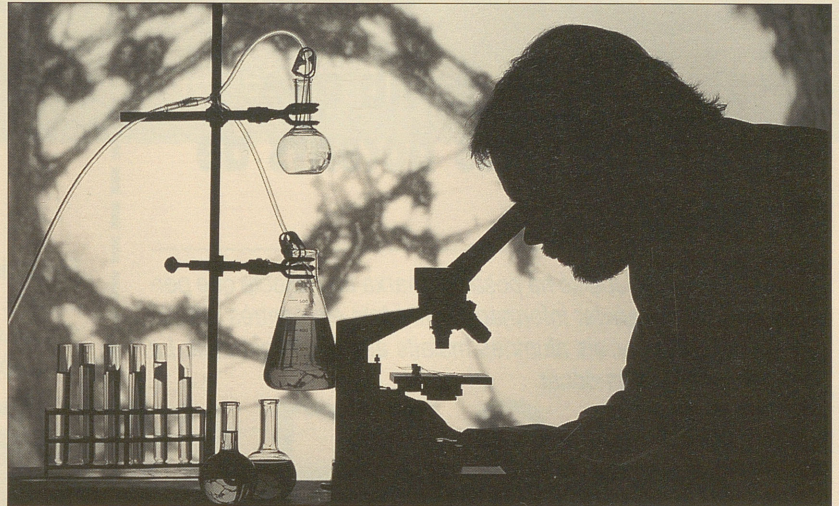
La universitat rebrà fons europeus per a recerca

La inclusió de la UIB dins de la zona d'Objectiu 2 ha permès accedir als fons estructurals de la Unió Europea amb la mediació del Govern. En total s'han previst 1.500 milions de pessetes que es destinaran, fonamentalment, a equips i infraestructurals.

ONA

La Universitat de les Illes Balears podrà disposar de 1.500 milions de pessetes en dos anys procedents dels fons estructurals de la Unió Europea. Això ha estat possible gràcies a la incorporació de la UIB com a Objectiu 2, que primer va ser concedit a la zona del Raiguer i que posteriorment s'ha ampliat a altres municipis no específicament turístics i al campus universitari. D'aquesta manera s'obre la participació de la universitat, amb la mediació del Govern, per a equips i infraestructura i tasques de recerca.

Entre els projectes concrets per als quals s'ha sol·licitat aquesta inversió s'hi compten la millora i l'actualització de la xarxa de comunicació, l'anomenat campus extern i la creació d'un Institut Universitari de Ciències de la Salut. Aquest institut, que alguns consideren la sala d'espera de la futura facultat de Medicina, es veurà acompanyat d'un centre per a la investigació científicotècnica que la UIB ja ha perfilat al marge dels fons europeus.



Segons va manifestar el rector de la UIB, Llorenç Huguet, l'edifici del l'Institut està valorat en devers 350 milions, tot i que l'equipament pot arribar als 1.200 milions. La UIB ja compta amb convenis de col·laboració amb els hospitals de la xarxa pública de les Balears i amb la Conselleria de Sanitat.

La inclusió de la UIB dins de l'Objectiu 2 de la Unió Europea era una antiga aspiració que ja es va plantejar durant l'anterior legislatura que ara s'ha vist, finalment, satisfeta. L'actual govern ha sol·licitat de la UE una aportació global de 42.415 milions de pessetes dels fons estructurals.

Sampol demana a Estrasburg un estatut insular

Dins la dinàmica empresa pel Govern de ser present a tots els fòrums europeus que sigui possible, el vicepresident va participar a la darrera sessió de les Regions Insulars a Estrasburg, on una vegada més reivindicà el fet diferencial insular.

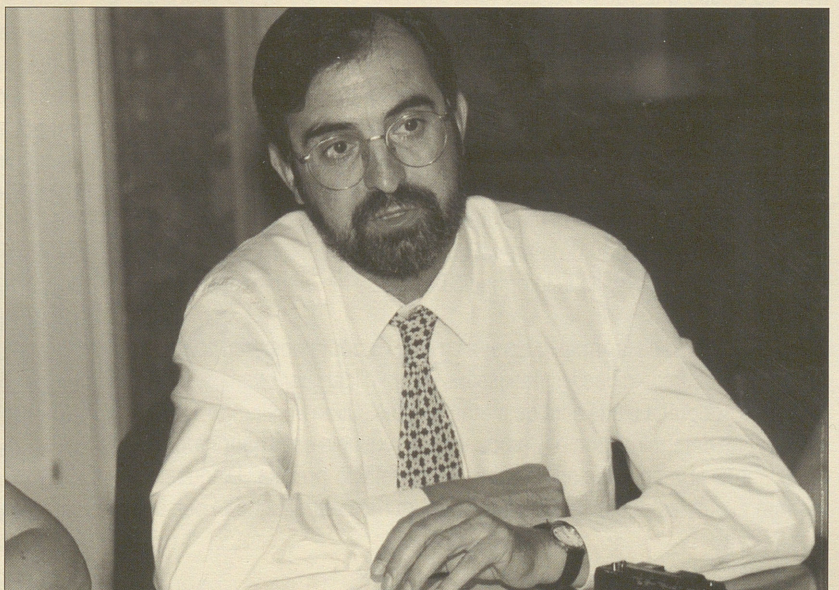
ONA

El vicepresident del Govern, Pere Sampol, va assistir a l'Assemblea de Regions Insulars no Ultraperifèriques celebrada al Parlament Europeu a Estrasburg. En aquest marc reivindicà la necessitat d'un estatut del fet insular, perquè Europa reconegui d'una vegada per totes que la insularitat constitueix una barrera per a l'aplicació de les polítiques comunitàries. Sampol afirmà que totes les regions insulars poden i han de treballar conjuntament per dur endavant aquest procés o, si no, es veuran discriminades respecte d'altres territoris europeus.

Les regions insulars no ultraperifèriques exclouen, precisament, aquelles situades lluny del continent i que, per aquest motiu, han gaudit de beneficis que fins ara no eren reconeguts a les altres illes, les situades prop de les costes continentals, com és el cas de les illes mediterrànies i, entre elles, les Balears. Sampol insistí en la necessitat de crear un fòrum o conferència de regions insulars per, entre d'altres coses, treballar a favor d'un desenvolupament sostenible. En aquest sentit, i concretant sobre les Balears, el vicepresident plantejà la necessitat de finançar un programa d'energies renovables i les despeses de construcció del gasoducte que ha de contribuir a la solució dels problemes energètics de la nostra comunitat autònoma.

En la seva intervenció Pere Sampol recordà que els principals problemes derivats de la insularitat tenien a veure amb els transports, sobretot per les repercussions que tenen sobre l'economia. Una insularitat que en ocasions és doble, com en el cas de Menorca i d'Eivissa, i triple en relació a Formentera. Afegí, igualment, que les condicions de les Illes Balears impedeixen una agricultura rendible que, d'altra banda, és necessària per fer de contrapès a la forta pressió urbanística que pateix el territori.

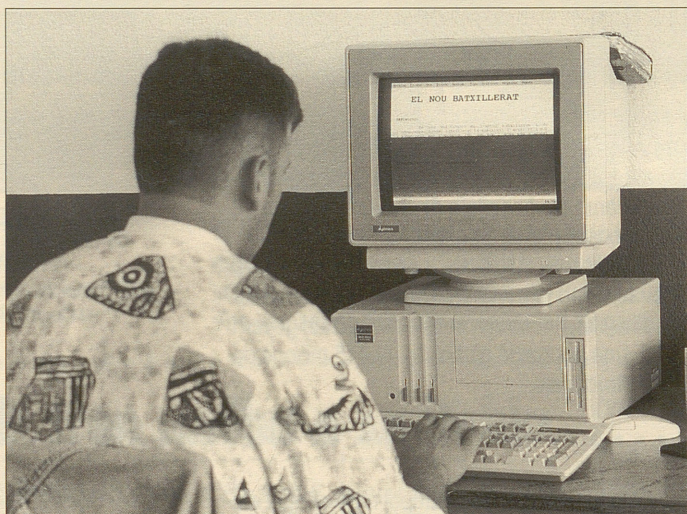
Com ja havia fet anteriorment el president Antich a Brussel·les, el vicepresident oferí les Balears com a seu per dur a terme una gran conferència de regions insulars europees.



W.W.W.
BIT

Xarxipèlag, la xarxa que unirà els centres docents de les Illes

La Conselleria d'Educació ha posat en marxa un projecte que permetrà des d'intercanviar informació entre tots els centres educatius fins a connectar els alumnes malalts amb la pròpia aula. La primera passa ja s'ha donat.



ONA

El conseller d'Educació, Damià Pons, va presentar públicament Xarxipèlag, una xarxa que té com a objectiu enllaçar tots els centres educatius entre ells i amb la mateixa Administració, de manera que qualsevol professor o alumne pugui tenir accés als continguts. Uns continguts que poden anar des de qüestions estrictament administratives a, sobretot, recursos educatius relacionats amb els diferents programes d'ensenyament. De moment hi ha vint-i-cinc col·legis i instituts connectats al programa pilot i es preveu que l'any que ve s'hi afegixin altres setanta-cinc, una xifra que suposaria arribar a gairebé la meitat dels centres educatius existents.

Segons va dir el conseller, Xarxipèlag vol ser una eina educativa i alhora de gestió que requerirà una forta inversió. Només el pla pilot ha suposat una despesa que supera els 225 milions de pessetes i, per tant, si es vol que sigui una xarxa que arribi a tots els interessats caldrà —digué Pons— demanar finançament tant estatal com europeu.

A la presentació es varen poder veure alguns exemples pràctics d'aplicació d'aquesta xarxa. Es va mostrar com un alumne que no pot seguir les classes habituals per mor d'una malaltia podrà connectar-se amb el seu col·legi, on hi trobarà les matèries i els exercicis que han seguit els seus companys de curs, de manera que es pugui reincorporar amb el coneixement, almenys, de la informació bàsica de les diferents assignatures.

D'altra banda, dins la xarxa, o a través d'ella, es podrà posar en contacte amb els recursos didàctics necessaris per explicar, per exemple, una classe de geografia o una altra de matemàtiques. Quan un alumne s'interessi per un determinat poble —Campanet, per exemple— n'hi haurà prou a clicar sobre el mapa per obtenir tota la informació precisa. D'aquesta manera el curs es podrà seguir d'una manera més entretinguda i potser més eficaç.

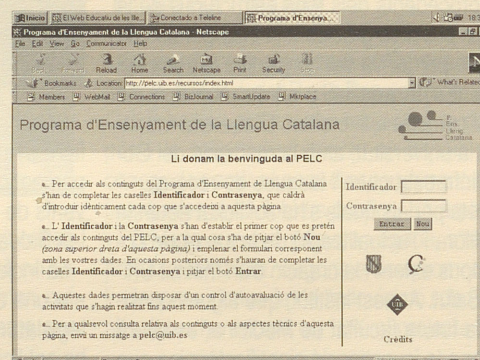
Adreces a la XARXA

Adreces culturals: universitat i llengua

Els continguts relatius al nostre àmbit cultural comencen a ser molt importants. La prova la tenim en la presentació a Mallorca d'un nou portal que agrupa les devuit universitats de parla catalana, entre les quals, evidentment, s'hi compta la Universitat de les Illes Balears. Es tracta del

portal "vilaweb/universitats" que dona accés a l'Institut Joan Lluís Vives, que les reuneix totes.

Segons expliquen Ferran Romero, president de l'Institut i Vicent Partal, director de Vilaweb, aquest vol ser un canal de notícies relatiu a les



pelc.uib.es

activitats de les universitats, per a la millora i l'ús de la llengua catalana. Portal destacà també l'important paper que la UIB ha tengut en el desenvolupament d'Internet.

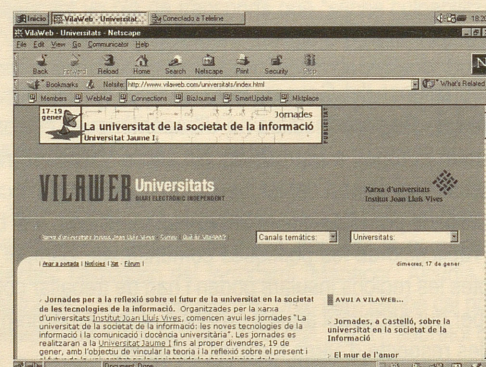
El nou portal compta amb 300.000 usuaris potencials, entre estudiants i col·lectivitat docent, encara que el seu objectiu és sobrepassar els límits estrictament universitaris i obrir-se al món exterior, és a dir, no exclusivament acadèmic.

Ensenyament del català

D'altra banda, la Conselleria d'Educació i la UIB han presentat conjuntament un programa d'ensenyament del català a través d'Internet, al qual es

pot accedir a través de la pàgina de la conselleria (web.caib.es) o de la UIB. La conselleria vol posar a l'abast de tothom la possibilitat de conèixer la pròpia llengua, de manera que si no es pot seguir un curs de manera presencial sí, almenys, es pot fer a través de la xarxa.

El PELC (programa de l'ensenyament de la llengua catalana) s'ha dividit en tres nivells (elemental, mitjà i superior) encara que de moment només està disponible l'elemental. Segons el conseller es tracta d'una proposta capdavantera, no només en l'àmbit de l'ensenyament del català, sinó de qualsevol llengua a distància. Una de les característiques és la rapidesa en la correcció d'exercicis, la qual cosa fa que sigui un instrument útil i accessible per a qualsevol estudiant de català del món.



www.vilaweb.com/universitats

"SA NOSTRA"

2001

PROJECTES

Del 12 de febrer al 30 de març de 2001

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES

SOLIDARIS

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES

CULTURALS

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES DE
CONSERVACIÓ DE
LA BIODIVERSITAT

**"SA
NOS
TRA"**

Obra Social
i Cultural



Per a més informació:
Tel: 971 17 19 25
www.sanostra.es



donem
la nostra

llengua al futur

*fa més de set segles
una veu pròpia ens fa únics al món
hem fet avançar el català
de l'edat mitjana al segle XXI
generació rere generació
què ens pot aturar, ara?
avui, com ahir, per demà
donem la nostra llengua al futur*

Any Europeu de les Llengües 2001



**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Educació i Cultura

Quatre illes,
un país
cap frontera